

Jág₁ Dse₃ quió'₅ Diú₄ a₂ca₂tó'₂ San Marcos ne₄ Si₂

'É₂ Juan₅₄ jág₁ quió'₅ Diú₄ caun₂ 'uë₃ co₂'ñiog₅
(Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-9, 15-17; Juan 1:19-28)

1 ¹ Le₂la₂ bá₄ ca₂rë₃lióg₃ jág₁ dse₃ quió'₅ Jesucristo, Ja₁ñi'₅₄ Diú₄.^a
² Jui₁lia'₂ lé₅ tio'₅₄ ne₄ si₂ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₂ Diú₄
ma₂líg'₂, ja₁juá'₂ le₂la₂:

Tsing₅₄ jan₂ dsa₂ quiáng₃
ne₄ jui₅ quiáng'₂, jón₃,
a₂dsi₃can₅ jág₁ dse₃ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃,
jaun₂ jmo₃ co₂jnia₅₄ jui₅ quiáng'₂.^b
³ Jaun₂ né'₂ 'é₂ dsa₂ 'éi₂ jág₁ co₂mi'₅₄
caun₂ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅, jaun₂ i₂'éi₂ juá'₂:
"Jmo₄ 'nia'₂ co₂jnia₅₄
jui₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄ i₂jiá₃.
Nia₄ 'nia'₂ caun₂ jui₅ co₂dsau₅."^c

⁴ Jaun₂ le₂la₂ ca₂rë₃ti₃ jág₁ në₅: Ca₂guan₃ Juan₅₄ caun₂ ja₁lé₄ 'uë₃
co₂'ñiog₅ ca₂choin₃ jmig₂ dsa₂, qui₂ca₂'é₂ jág₁ a₂tsón₃ dsa₂ jmig₂,
jé₁ma₂ca₂dsi₃quén'₅ dsí₅ ia₁jaun₂ le₃'én₂ dsáu₁. ⁵ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂
chan₂ juig₂ Judea quian'₅₄ dsa₂ i₂chan₂ Jerusalén né₃, ca₂i₁lein₅₄
ja₁jme₁'en₅₄ Juan₅₄. Qui₂ca₂jmo₃ dsa₂ qui₂jní₃ quió'₅ ca₂le₃jé₃ dsáu₁.
Jaun₂ gué₄ ca₂cho₃ Juan₅₄ jmig₂^d Cuá₃ Jordán.

⁶ Ni₁tsin'₅₄ Juan₅₄ 'éi₂ jme₁lé₄ quian'₅₄ ni₁jní₁ já'₂ camello. A₂jme₁jén'₅
tú'₅ gué'₂ në₃, lo₄ já'₂. Má₃ a₂jme₁gué'₅ gué'₂, jmá'₃ i₁ni'₂ tia₄ quian'₅₄
jmi₁tá'₄ cha₂ ja₁nau₂. ⁷ Caun₂ ca₂ñi₃ bá₄ 'é₂ jág₁ dse₃, juá'₂:
—I₂jiá₃ chi₁co'₅₄ quió₃, i₂'éi₂ bá₄ i₂'uan'₂ i₂tin₂ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄
jniá₂, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ lau₂ ton₅ tag₅₄ tsá₃ ca₂tíng₂ tsi'₅₄. ⁸ Jniá₂ në₂tiáng₃
'nia'₂ jmig₂; la₁ 'éi₂ gué'₂ në₃ tió₂ Jme₂dsí₂ Jnió₅.

Ca₂chon₃ Juan₅₄ jmig₂ Jesús
(Mateo 3:13-17; Lucas 3:21-22)

⁹ Jmig₄ jaun₂ o₂'ín₃ Jesús juig₂ Nazaret, ja₁tén₄ Galilea. Nó₃ ja₁'en₅₄
Juan₅₄. Ja₁jaun₂ ca₂cho₃ Juan₅₄ jmig₂ ca₂choin₃ Jesús^e Cuá₃ Jordán.
¹⁰ Jaun₂ dsí₂jui₅ jme₁ca₂'ñio₂ Jesús ne₄ jmig₂, ca₂jág₃ ca₂niá₃ dsí₄
mi₂güíg₃. Jaun₂ ca₂sión₃ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ i₂lín₅ lia'₂ lín₅ jan₂ i₁ju₂,
ne₄ quió'₅. ¹¹ Jaun₂ ca₂né'₂ jág₁ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ a₂juá'₂:

^a1 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "Ja₁ñi'₅₄ Diú₄."

^b2 Malaquías 3:1.

^c3 Isaías 40:3.

^d5 lit. "ca₂tió₂ Juan₅₄ jmig₂"

^e9 lit. "ca₂tió₂ Juan₅₄ ca₂tián₂ jmig₂ Jesús."

—'Ne₂ bá₄ líng'₅ jón₃ quiáng₃, i₂ñí₄ lë₃ 'nióg₃ gué₄ lin₃; 'E₂ bá₄ 'ñio₂ dsí₃ quian'₅₄ 'ne₂.

Ca₂caun₃ i₂së₃dsen₃ táu₂ quió'₅ Jesús
(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)

¹² Dsi₂juí₅ jaun₂ ca₂jiog₃ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ caun₂ juí₅ 'uë₃ co₂'ñiog₅.

¹³ Jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂'í₃ tè₂láu₃ jmig₄ ia₁jaun₂ cáun₂ táu₂ i₂së₃dsen₃.

Ja₁jaun₂ jme₁tion'₅₄ já'₂ tsau₂ dsí₅. La₁ ca₂o₃lén₂ ángeles ca₂jme₃'o₅₄.

Ca₂jme₃lióg₃ Jesús jme₂tiin₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃
(Mateo 4:12-17; Lucas 4:14-15)

¹⁴ Jme₁ma₂ca₂ton'₂ dsa₂ Juan₅₄ né'₃ 'má₃, Jesús né₃ ca₂ñei₅₄ juí₅ Galilea i₁'é₄ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄, ¹⁵ juá'₂ njí₂₃:

—Ca₂dsin₃ jmig₄ a₂ja₂quián₃ a₂jme₃gón₃ Diú₄. Jaun₂ lë₃ juí₁dsi₂quén'₅ 'au'₂, juí₁le₂'én'₂ 'nia'₂ jág₁ dse₃.

Ca₂té'₃ Jesús quén₂ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ tsán'₂ ju₄
(Mateo 4:18-22; Lucas 5:1-11)

¹⁶ Co₂ráun₂ ca₂ñí₅ Jesús chei'₅₄ jmi₁ñí'₄ Galilea. Ja₁jaun₂ ca₂jíin₂ Si₂mu₅₄ quiain'₅₄ Dré₄ riin'₅₄. Jme₁tioin'₅₄ táun₂ 'má₅ dsi₂jmig₂, ia₁ jme₁lín₄ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ tsán'₂ ju₄. ¹⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—I₂nó'₅ 'nia'₂, jme₁quiong'₅₄ jniá₂, jaun₂ cuë₅₄ ta₁ a₂chi₁liang'₂ dsa₂ mi₂güíg₃, juí₁lia'₂ chi₂lián'₁ 'nia'₂ ju₄.

¹⁸ Jaun₂ dsi₂juí₅ bá₄ i₃léin₂ quiong'₅₄; ja₁jaun₂ ca₂dsia₃ bá₄ tsí₁'má₅ quió'₅.

¹⁹ Me'₂ bá₄ ja₁i₃léin₂ gué₄ jme₁ca₂jíin₂ i₂chen₂ Jacobo quiain'₅₄ Juan₅₄ riin'₅₄, ja₁ñí'₅₄ Zebedeo. Jme₁tioin'₅₄ 'ñjíó'₃ tsí₁mu₅ jmög'₅ 'má₅ quió'₅.

²⁰ Dsi₂juí₅ ca₂té'₃ i₂'éi₂ ján₃; ca₂tén₂ bá₄ gué'₂ 'éi₂ ně₃ Zebedeo jmei₂ 'ñjíó'₃ tsí₁mu₅ quian'₅₄ mozo quiáin₅.

Jan₂ dsa₂ i₂jme₁'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ tè₂dsí₅
(Lucas 4:31-37)

²¹ Jaun₂ dsi₃léin₂ juig₂ Capernaum. Caun₂ jmig₄ sa₅₄, ca₂'í₃ Jesús guá'₅ sinagoga. Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃. ²² Ca₂le₃jíin₃ i₂ca₂nág₂ ně₃ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ jág₁ quió'₅, ia₁ ca₂jme₃tag₂₃ juí₁lia'₂ jé₁jme₂tag₅ jan₂ i₂'io₅ 'éi'₃, on₃hua'₅₄ rë'₂ juí₁lia'₂ jme₂tag₅ tè₅juá'₅. ²³ Jé₄ jaun₂ ca₂dsióg₃ jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄, ca₂juá'₂ guió'₅ tiá₂:

²⁴ —¿'E₂ lë₃ tián'₅ 'ne₂ Jesús Nazareno^f jé₄ quián₂ jnia'₅₄? A₂jnia'₅₄ 'niog'₂ 'éng'₄ jnia'₅₄ bá₄ 'ne₂ ñe'₃. Guion₄ jniá₂ 'ein₂ líng'₅. 'Ne₂ líng'₅ dsa₂ jnió₅ quiáin₅ Diú₄.

²⁵ Jaun₂ ca₂jén₂ Jesús i₂'lin'₅₄ i₂'en₅₄ tè₂dsí₅ dsa₂ 'éi₂, ca₂juá'₂:

^f24 o₃, "i₂chan₂ Nazaret."

—Tei₄ jmo₄. Jú₅ quió'₅ dsa₂ në₅.

²⁶ Jaun₂ ca₂jmo₃ i₂'lin'₅₄ ca₂ba₂ca₂lín'₂ dsa₂ 'éi₂ 'uë₃, ca₂guió'₃ tiá₂.

Jaun₂ gué₄ o₂'fin₃ jaun₂ né₃. ²⁷ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂të₂ ne₄ ca₂i₃gó'₃ dsí₅, qui₂ca₂ñí'₃ riin'₅₄, ca₂juá'₂:

—¿'E₂ bá₄ në₅? ¿'An₁ a₂në₅ bá₄ juá'₅ 'mí₂? i'lo₅ 'éi'₃ i₂në₅ ca₂të₂ ne₄ quió'₅ i₂'lin'₅₄, jaun₂ 'éi₂ né₃ nag₂₃ gau₂ jág₁ quió'₅!

²⁸ Jaun₂ dsi₂juí₅ bá₄ ca₂i₃'ág₃ jág₁ quió'₅ ca₂le₂con₂ ja₁tén₄ Galilea.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús ma₂chog₅₄ Si₂mu₅₄

(Mateo 8:14-15; Lucas 4:38-39)

²⁹ Jaun₂ dsi₂juí₅ jme₁ca₂'uiin₂ guá'₅, ca₂ñó₃ quiain'₅₄ Jacobo, Juan₅₄ né₃, ja₁quió'₄ Si₂mu₅₄ quian'₅₄ Dré₄. ³⁰ Ma₂chog₅₄ Si₂mu₅₄ né₃ jme₁roin₂₃ dso'₅₄, 'i₄ dséi₂. Jaun₂ dsi₂juí₅ ca₂'in₃ dsa₂ dsa₂ dso'₅₄ 'éi₂ ca₂tsí'₃ Jesús. ³¹ Jaun₂ né₃ ca₂jme₃quiáin₃ con₂ dsa₂ dso'₅₄, ca₂jña'₃ gu₂, ca₂chó'₂ jaun₂ né₃. Jaun₂ dsi₂juí₅ bá₄ ca₂o₃'ág₃ dséi₂ dsa₂. Jaun₂ 'io₅₄ 'éi₂ në₃ ca₂jme₃lióg₃ ca₂jme₃ti₃ ta₁ ne₄ 'éi₂ tioin'₅₄.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús juín₅ dsa₂ dso'₅₄

(Mateo 8:16-17; Lucas 4:40-41)

³² Jme₁ma₂rin₂ 'iog₂ jmig₄ jaun₂, ca₂o₃jña₃ dsa₂ ne₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dso'₅₄, dsa₂ i₂tion'₅₄ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ né₃. ³³ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ juíg₂ bá₄ ca₂ñí'₂ o₄'né₄. ³⁴ Jaun₂ Jesús né₃ ca₂jme₃'lión₂ dsa₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ dso₄ a₂jme₁lín₄. Qui₂ca₂'uñin'₂ rë'₂ juín₅ je₂na'₅₄ né₃. La₁ tsá₃ ma₃ca₂cuë₃ Jesús jmig₄ jua'₅₄ a₂juá'₂ gué₄ je₂na'₅₄ jág₁, ia₁ ñi₅ bá₄ je₂na'₅₄ 'ein₂ 'éi₂.

Ca₂'é₂ Jesús jág₁ dse₃ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas

le₂tan₅₄ juíg₂ ja₁tén₄ Galilea

(Lucas 4:42-44)

³⁵ Le₁né₃ gué₄ jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂nau₂ Jesús o₂'fin₃ 'ni'₂ juíg₂, caun₂ ja₁lé₄ co₂'ñiog₅, i₁chi'₄ Diú₄. ³⁶ Jaun₂ ñó₃ Si₂mu₅₄ quiain'₅₄ riin'₅₄ i₁'niong'₂. ³⁷ Jme₁ca₂dsáu'₂ né₃, ca₂juá'₂:

—Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂nioi₅₄ 'nai'₂ 'ne₂.

³⁸ La₁ Jesús né₃ ca₂ñag₃:

—Ma₃dsau₅₄ dsi₂i₁nio₁ le₂tan₅₄ juíg₂ ma₂quián₅ në₅, dsi₁'é₄ jág₁ dse₃, ia₁ ta₁ jaun₂ bá₄ guio₃ jniá₂.

³⁹ Jaun₂ le₂në₅ ca₂i₁ñi₂ Jesús le₂tan₅₄ juíg₂ tio'₅₄ ja₁tén₄ 'uë₃ Galilea, qui₂i₁'é₄ jág₁ dse₃ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas le₂caun₂ juíg₂. Qui₂ca₂'uñin'₂ je₂na'₅₄ të₂dsí₅ dsa₂ né₃.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús dsa₂ i₂lín₅ 'mé'₅ 'iog₅

(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

⁴⁰ Ca₂guan₃ jan₂ dsa₂ dso'₅₄ i₂lín₅ 'mé'₅ 'iog₅ coin₂. Jaun₂ ca₂chi₃jné₃ ne₅₄, ca₂juá'₂:

—Chi₂jua'₂ 'ŋio₂ 'au'₂, jŋia'₅₄ lia'₂ 'ne₂ bá₄ qui'₅₄ jmīg₄ jmó'₂ le₁jé₃ quió₃.

⁴¹ Jaun₂ ca₂dsia₃ Jesús ñéi₂ dsí₅ dsa₂ 'éi₂, ca₂néi'₃ gu₂ ca₂níi'₂ quió'₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—'Njo₂ bá₄ dsí₃. Juí₁le₅₄ le₁jé₃ quiáng'₂.

⁴² Dsi₂jui₅ le₂jaun₂ ca₂jŋia'₃ 'mé'₅ 'iog₅, ca₂'lón₂ dsa₂ 'éi₂. ⁴³ Jaun₂ ca₂dsióg'₂, ca₂juá'₂:

⁴⁴ —La₁ tē₃ŋjí'₅₄ tsá₃ 'ein₂ i₂juig'₂ 'i₁jan₂. Jŋia'₅₄ gua₂ o₂jme₁jnia₅ ne₄ jme₂dsa₂, o₂jen'₅₄ ne₄ Diú₄ o₂jmo₄ con'₂ lē₅ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés,^g o₂jang'₅₄ jág₁ dsau₅ jin₄ dsa₂ juig₂ a₂ma₂'lóng'₂.

⁴⁵ La₁ dsa₂ 'éi₂ nē₃ tē₂le₃ i₂jui'₂ gué₄ ca₂dsia₃ bá₄ jme₁o₂'íin₃, qui₂ca₂'é₂ jág₁ ca₂le₂con₂. 'Uíg₅₄ jaun₂ tsá₃ ma₃lé₂ 'í₂ Jesús jé₄ juig₂ tē₃ jág₅ dsa₂; jmá'₃ lia'₂ ja₁co₂'ŋiog₅ bá₄ jme₁jŋia₂₃. La₁ tion₅₄ bá₄ jme₁dsi₂lén₂ dsa₂ coin₂ i₂ja₂lén₂ ca₂le₂con₂ jaun₂.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ i₂rë₂já'₃ quió'₅

(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

2 ¹ Cang₂ jaun₂ ca₂'í₃ táng₃ Jesús jé₄ juig₂ Capernaum. Jaun₂ ca₂rë₃ŋjí₅ dsa₂ a₂ma₂dsiáin'₃. ² Jaun₂ dsi₂jui₅ bá₄ ca₂ŋjí'₂ dsa₂ juin₅ lin₃, ca₂lia'₂ jŋia'₅₄ tsá₃ ma₃tē₂ ja₁'ein'₄ dsi₂néi₂, le₂tan₅₄ o₄'né₄ nē₃. Jaun₂ ca₂ton₃ jág₁ dse₃ ca₂tsí'₃ dsa₂. ³ Jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ co₂nió'₃; jé₄ jaun₂ i₃lén₂ quén₂ le₁jŋiai₂₃ jan₂ dsa₂ i₂rë₂já'₃ quió'₅. ⁴ Ia₁ tsá₃ lé₂ ñíi₃ tē₂ dsi₂néi₂ ja₁'en₅₄ Jesús, ia₁ juin₅ dsa₂ tion'₅₄, jaun₂ jui₅ co'₅₄ tsi₁'né₅ bá₄ ca₂niá₃ caun₂ tau₂ pa₁, co₂dsau₅ ja₁chén'₄ Jesús. Juí₅ jaun₂ ca₂sióin₂ dsa₂ 'lian'₂ 'éi₂, dsíin₂ caun₂ tsí₁jein₁. ⁵ Jme₁ca₂rë₃lí'₄ Jesús 'a₂ lia'₂ 'én₂ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'lian'₂:

—Jón₃, ma₂rë₂'én₄ bá₄ dsáu'₂.

⁶ Jaun₂ i₂lin₅₄ tē₅juá'₅ i₂jme₁tián'₄ jé₄ jaun₂, ca₂i₃jiog₅ dsí₅: ⁷ “¿'E₂ lë₃ juá'₂ i₂në₅ le₂në₅? A₂'in₅ 'lig'₅₄ Diú₄ bá₄ i₂në₅. 'I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃'én₂ dsáu₁ dsa₂, jŋia'₅₄ lia'₂ jan₂ Diú₄ bá₄.” ⁸ La₁ ma₂ŋjí₅ bá₄ Jesús dsi₂jui₅ a₂dsi₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ 'éi₂ tiáin'₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'E₂ lë₃ dsi₂jiog₅ 'au'₂ 'nia'₂ le₂në₅? ⁹ ¿'E₂ a₂quian₅ gué₄ ta₁, a₂juig₅₄ jniá₂ dsa₂ 'lian'₂ në₅: “Ma₂rë₂'én₄ dsáu'₂”, o₃ a₂juig₅₄ 'e₂ jniá₂: “Nau₂ guan'₂ ñí₄ quion₂ tsí₁jein₁ quiáng'₂?” ¹⁰ La₁, ia₁jaun₂ le₃ŋjí'₅₄ 'nia'₂ a₂'io₅ bí₂ 'éi'₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ a₂lé₂ le₃'én₂ dsáu₁ dsa₂ —jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'lian'₂ 'éi₂:

¹¹ —'Ne₂ juíg₂ jniá₂, nau₂ quion₂ tsí₁jein₁ quiáng'₂, guan'₂.

¹² Jaun₂ ca₂nau₂ 'éi₂, ca₂cáun₃ tsí₁jein₁ quió'₅, tē₃ jág₅ dsa₂. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃ñíin₃, qui₂jme₂juin₂ Diú₄, tsí'₅ riin'₅₄:

—'I₁co₂ráun₂ tsá₃ 'ein₂ ma₂jág₃ jniog₄ le₂në₅.

⁸⁴⁴ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés: 'Í₂ Levítico 14.

Ca₂té'₃ Jesús Leví
(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

¹³ Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂ñó₃ Jesús chei'₅₄ jmi₁ñí'₄. Jaun₂ dsi₃lén₂ dsa₂ juín₅ ca₂ñii'₂. Jaun₂ qui₂ca₂jme₃tag₅ Jesús jág₁ dse₃. ¹⁴ Jme₁ca₂ñii'₅ ja₁jaun₂, ca₂jíin₂ Leví^h ja₁ñi'₅₄ Alfeo, guá₅ 'éi₂ gue₂₃ 'lia'₅₄ a₂ca₂tín₂ dsi₂tan₅₄ romano. Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jme₁quiong'₅₄ jniá₂.

Jaun₂ ca₂nau₂ 'éi₂, ca₂ñó₃ quiong'₅₄.

¹⁵ Jme₁ma₂'en₅₄ Jesús gué'₅ ja₁quió'₄ Leví; ja₁jaun₂ jme₁le₁ñí'₂ juín₅ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quián₅ dsi₂tan₅₄ jáñ₃, quian'₅₄ dsa₂ sián'₂ "i₂le₁cán'₄ dso₄" ně₃, tián₅ co₂lë₅ gué'₅ quian'₅₄ Jesús quian'₅₄ dsa₂ quiáin₅, ia₁i₂juín₅ lín₃ i₂le₂ 'éi₂ ma₂quiain'₅₄ ñi₂₃. ¹⁶ Jaun₂ jme₁ca₂jág₃ tē₅juá'₅ quián₅ dsa₂ fariseos a₂gué'₅ Jesús co₂lë₅ quian'₅₄ dsa₂ le₂'éi₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ quián₅ Jesús:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ gué'₅ tē₅ quián'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂le₁cán'₄ dso₄, quian'₅₄ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quián₅ dsi₂tan₅₄ ně₃? ¹⁷ Jaun₂ jme₁ca₂nág₂ Jesús jág₁ ně₅, jaun₂ ca₂ñag₃:

—Tsá₃ tē₅mí₅ 'nió'₅ quió'₅ dsa₂ dsen₃ i₂tsá₃ le₁dso'₅₄, jnia'₅₄ lia'₂ dsa₂ i₂le₁dso'₅₄ bá₄ 'nió'₅ tē₅mí₅ quió'₅. Ia₁ tsá₃ ta₁ jaun₂ guio₃ jniá₂ a₂té'₄ dsa₂ dsen₃, a₂té'₄ dsa₂ i₂qui₂le₁cán'₄ dso₄ bá₄ jniá₂ guio₃.

Ca₂ñí'₃ dsa₂ Jesús jui₁lia'₂ jág₁ a₂jme₂'in₅₄ dsa₂
(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

¹⁸ Co₂ráun₂ dsa₂ i₂jme₁i₂nio₄ quian'₅₄ Juan₅₄, quian'₅₄ dsa₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ dsa₂ fariseos ně₃, jme₁jme₂'in₅₄. Jaun₂ dsi₃lén₂ i₂lin₅₄ ca₂ñii'₃ Jesús:

—¿'E₂ 'uig₅₄ jme₂'in₅₄ dsa₂ i₂i₂nio₄ quian'₅₄ Juan₅₄, dsa₂ quián₅ fariseos ně₃, ton'₂ tsá₃ jme₂'in₅₄ gué'₂ dsa₂ quián'₂ 'ne₂?

¹⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿Lé₂ le₃jme₃'in₅₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂té₄ ja₁niog₅ jmig₄ ja₁jen'₂ gu₂ dsa₂, tē₁lia'₂ quiong'₅₄ dsa₂ ñe₂ i₂jén₂ gu₂? Ma₁ tsá₃ le₂jaun₂ jmo₅ dsa₂, tē₁lia'₂ quiong'₅₄ 'éi₂. ²⁰ La₁ jiá₃ caun₂ jmig₄ a₂jnia'₃ dsa₂ i₂jén₂ gu₂ 'éi₂. Jaun₂ gué'₄ lé₂ le₃jme₃'in₅₄.

²¹ 'Ma₁ tsá₃ jmo₅ dsa₂ jua'₅₄ a₂tióng₅ quian'₅₄ 'nau₅₄ 'mi'₂ 'mí₂ tsi₁'mi'₂ gui'₅₄, ia₁ dsáu'₅ tsi₁'mi'₂ 'mí₂ jé₁ma₂ñi₂. Jaun₂ jué'₂ gué'₄ jé₁gag₂ lé₂ tsi₁'mi'₂ gui'₅₄. ²² On₃ gué'₄ jmo₅ dsa₂ jua'₅₄ a₂tia'₂ vino 'mí₂ 'ñiό'₃ ni₁lau₂ gui'₅₄. Ia₁ guéi₃ ni₁lau₂ gui'₅₄ quian'₅₄ dsió'₁ vino 'mí₂. Dsi₂'én₂ bá₄ vino, lia'₂ ni₁lau₂ ně₃. Jaun₂ 'ñiό'₃ ni₁lau₂ 'mí₂ bá₄ 'nió'₅ tia'₃ dsa₂ vino 'mí₂ ia₁jaun₂ tsá₃ dsi₃'én₂.

^h¹⁴ Leví i₂té'₂ Mateo jáñ₃.

Ca₂gág₃ dsa₂ quián₅ Jesús mí'₂ trigo jmig₄ sa₅₄*(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)*

²³ Caun₂ jmig₄ sa₅₄ ca₂ñi₅ Jesús quiain'₅₄ dsa₂ quiáin₅ caun₂ ja₁nau₂ ja₁jnia₄ trigo. Dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄ né₃ ca₂jme₃lió₃ qui₂ca₂gág₃ mí'₂ trigo jme₁ca₂ñii₅ ja₁jaun₂. ²⁴ Jaun₂ né₃, ca₂juá'₂ dsa₂ fariseos:

—¿'E₂ lë₃ jmo₅ dsa₂ i₂quiang'₅₄ ta₁ a₂tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ jmo₃ jmig₄ sa₅₄?

²⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿Tsa₁ ma₂'í'₂ 'nia'₂ 'i₁cón'₂ a₂ca₂jmo₃ David ma₂líg'₂ quian'₅₄ riin'₅₄ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂rë₃'ín₂ quió'₅, a₂ca₂lë₃ i₁cón'₅? ⁱ ²⁶ Ca₂'í₃ David dsi₂néi₂ quió'₅ Diú₄, lia'₂ con'₂ jme₁lín₄ Abiatar juig₅₄ jme₂dsa₂. Ca₂gué'₃ i₁ñí'₄ jnió₅ a₂'i₄ 'éi'₃ a₂gué'₅ jmá'₃ jme₂dsa₂. Jaun₂ ca₂cué'₃ dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄ né₃.

²⁷ Ján₃ bá₄ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂:

—O₄quió'₄ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ ca₂lë₃ jmig₄ sa₅₄, on₃hua'₅₄ rë'₂ o₄quió'₄ jmig₄ sa₅₄ ca₂jmó'₂ Diú₄ dsa₂ mi₂güíg₃. ²⁸ Jaun₂ lë₃, Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ i₂'io₅ 'éi'₃ ne₄ quió'₅ jmig₄ sa₅₄.

Jan₂ dsa₂ i₂'lia'₂ caun₂ mi₂gu₂*(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)*

3 ¹ Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂'í₃ Jesús guá'₅ sinagoga. Ja₁jaun₂ jme₁'en₅₄ jan₂ dsa₂ i₂'lia'₂ caun₂ mi₂gu₂. ² Jaun₂ ca₂tiog₃ dsa₂ ca₂tiain₃ Jesús, o₁ne₄ chi₂hua'₂ jme₃'lióin₂ dsa₂ 'éi₂, të₃ jmig₄ sa₅₄, ia₁jaun₂ chain₂ bí₂ a₂bóin'₂ dso₄ Jesús. ³ Jaun₂ ca₂tsí'₃ Jesús dsa₂ i₂'lia'₂ mi₂gu₂:

—Nia₅, dsi₂jo₂ la₂ nau₂.

⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús ca₂ñíi'₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ jág₅:

—Jui₁lia'₂ jmig₄ sa₅₄, ¿'e₂ 'i₄ 'éi'₃ jmo₃ dsa₂? ¿A₁dse₃, o₃ a₂'lig'₅₄ 'e₂? ¿A₂lión₂ dsa₂ jme₂dsí₂ riin'₅₄, o₃ a₂ñíi'₃ dsa₂ riin'₅₄ 'e₂?

Jaun₂ jnia'₅₄ lë₁tióñ₂ tei₄ le₂jaun₂ bá₄ dsa₂. ⁵ Jaun₂ 'ne₂ Jesús ca₂jíin₂ dsa₂ i₂tion'₅₄, co₂'na₂ güé'₂ qui'₂ dsí₅, ia₁ a₂ñí₄ lë₃ tsá₃ ñí'₂ dsí₅ dsa₂. Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ dso'₅₄:

—Nei'₅₄ gog'₂.

Jaun₂ ca₂néi'₃ 'éi₂ gu₂; ca₂lág₃ bá₄ jaun₂ né₃. ⁶ Dsi₂jui₅ le₂jaun₂ ca₂'uin₂ dsa₂ fariseos ca₂i₁jmo₅₄ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ quián₅ Herodes a₂ñíi'₃ Jesús.

Juin₅ dsa₂ tion'₅₄ chei'₅₄ jmig₂

⁷ Jaun₂ ca₂ñó₃ táng₃ Jesús jui₅ chei'₅₄ jmi₁ñí'₄ quian'₅₄ dsa₂ i₂quiain'₅₄. Jaun₂ juin₅ lin₃ dsa₂ chan₂ Galilea ca₂jme₃quiong'₅₄ né₃. ⁸ Jme₁ca₂rë₃ñi₅ dsa₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂niog₅ lë₂ a₂jmo₅ Jesús, ca₂o₃lén₂ juin₅ lin₃ dsa₂ chan₂ Judea, dsa₂ chan₂ Jerusalén, dsa₂ chan₂ Idumea, dsa₂ chan₂ le₂'ño'₅₄ Cuá₃ Jordán, dsa₂ chan₂ Tiro, dsa₂ chan₂ Sidón né₃, a₂ca₂o₃jiin₅₄ Jesús.

¹25 'Nio'₂ ja₁ton₅ 1 Samuel 21:6.

⁹ Jaun₂ ca₂tsí'₃ Jesús dsa₂ quiáin₅, a₂jmo₃ co₂jnia₅₄ caun₂ tsí₁mu₅, ia₁ con'₂ tsá₃ nö₅ në₁jua'₂ ca₂quín'₃ jin₄ dsa₂. ¹⁰ Ia₁ juin₅ lin₃ dsa₂ dso'₅₄ ma₂ca₂jme₃'lióin₂ le₂jniá₅. Jaun₂ né₃, ca₂le₃jín₃ dsa₂ dso'₅₄ tioin'₅₄ co₂'liain'₂ riin'₅₄ ca₂lia'₂ qui₂co₂dsiin₅₄ Jesús, ia₁ a₂'nio₃ qui₃nfi'₃ quió'₅.

¹¹ Jme₁ca₂jág₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ i₂tion'₅₄ të₂dsí₅ dsa₂, jaun₂ ca₂chi₃jné₃, tioin'₅₄ co₂mí'₅₄, juá'₂:

—i¹Ne₂ líng'₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄!

¹² Jaun₂ lë₃ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂tsá₃ jme₃jniog₂₃.

Ca₂quión'₂ Jesús chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂

(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

¹³ Cang₂ jaun₂ ca₂i₃léin₂ caun₂ ja₁lé₄ dsí₂con'₂. Ja₁jaun₂ ca₂quión'₂ Jesús dsa₂ i₂'nói₃ jme₃quiong'₅₄. Jaun₂ ca₂o₃lén₂ 'éi₂ ja₁chéin'₄. ¹⁴ Jaun₂ ca₂'iin₃ guia₃-tíñ₂ dsa₂ 'éi₂, ia₁jaun₂ jme₃quiong'₅₄ ton'₂ ia₁jaun₂ chei₃ a₂dsí₃lén₂ 'éi₂ a₂qui₂dsí₃'é₃ jág₁, ¹⁵ ia₁jaun₂ 'io₃ 'éi₂ bí₂ ján₃^j a₂le₃'uín'₂ je₂na'₅₄ dsí₅ dsa₂. ¹⁶ I₂la₂ bá₄ dsa₂ i₂guia₃-tíñ₂ i₂ca₂'in₃ Jesús: Si₂mu₅₄ i₂té'₂ Jesús Pe₄; ¹⁷ Le₂on₃ ja₁ñi'₅₄ Zebedeo: Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄, i₂ca₂té'₃ Jesús Boanerges, co₂'nió'₄ a₂juá'₂, jaun₅ ñí'₃; ¹⁸ Dré₄, Fe₂li₄, Bartolomé, Té₅₄, To₁má₄ né₃; Jacobo ja₁ñi'₅₄ Alfeo. Tadeo, Si₂mu₅₄ i₂lín₅ cananista;^k ¹⁹ Judas Iscariote né₃, dsa₂ i₂ca₂jín'₂ Jesús.

Juá'₂ dsa₂ a₂'io₅ Jesús jui₅bí₂ quió'₅ Be'elzebú

(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

Jaun₂ ca₂dsián'₃ Jesús jme₁ca₂dsiáin'₃ caun₂ dsí₂néi₂. ²⁰ Con'₂ guë'₂ siá'₂, ca₂ñi'₂ táng₃ dsa₂ juin₅ lin₃, jnia'₅₄ tsá₃ jíin₅₄ gué'₃ quiain'₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂. ²¹ Jme₁ca₂rë₃ñi₅ o₁riin'₅₄, jaun₂ ca₂o₃léin₂ a₂jme₁tsáun'₂ të₂, ia₁ 'ei₅ jág₁ a₂lë₁ma₂të₂'í₂₃ ñí₂₃.

²² Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ të₅juá'₅ i₂ja₂lén₂ Jerusalén, ca₂juá'₂:

—Quian₅ dsa₂ në₅ Be'elzebú, i₂lín₅ juig₅₄ je₂na'₅₄. A₂jaun₂ bá₄ qui'₅₄ jmiig₄ 'uín'₂ je₂na'₅₄ tion'₅₄ dsí₅ dsa₂.

²³ Jaun₂ lë₃ ca₂té'₃ Jesús të₅juá'₅ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂ të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄:

—¿A₂ lia'₂ le₃lé₂ jua'₅₄ jmo₃ Satanás a₂dsein₂₃ 'ñiog₅ quió'₅ dsa₂?

²⁴ Në₁jua'₂ co₂nió'₃ dsí₂tan₅₄ ca₂niói'₃ mí'₅₄ quiain'₅₄ riin'₅₄, dsí₂tan₅₄ 'éi₂ tsá₃ ué₂ lé₂ le₃tóin'₃. ²⁵ Në₁jua'₂ dsa₂ dsí₂néi₂ tioin'₅₄ mí'₅₄ quíñ'₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ ué₂ tió'₅. ²⁶ Në₁jua'₂ ca₂dsia₃ Satanás 'nei₂ a₂jmo₃ le₁dsoin'₅₄ 'ñiog₅, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ ué₂ 'oin₅₄ bí₂ quió'₅; ja₁jaun₂ ca₂dsan₃ bá₄ quió'₅ në₁jua'₂ le₂jaun₂.

^j¹⁵ A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "a₂jme₃'lióin₂ dsa₂ dso'₅₄."

^k¹⁸ cananista: partido quió'₅ dsa₂ i₂'nío₃ táun₂ 'ué₃ 'éi'₃ quió'₅ Roma. Jma₃quén₅ ca₂quioin₃ le₃on₃ Si₂mu₅₄ 'éi₂, ia₁ ñí₄ lë₃ mei'₂ tsá₃ ca₂ne₅₄ a₂chein₂.

²⁷ 'I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃ í₂ tion₅₄ dsi₂néi₂ quió'₅ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ 'uan'₂, jua'₅₄ a₂jñiá'₂ dsa₂ a₂te₁i₁ quió'₅, jñia'₅₄ lia'₂ a₂'nei'₂ bá₄ de'₂ jñiá₅ dsa₂. Jaun₂ bá₄ lé₂ le₃jñia'₃ a₂cha₂ quió'₅.

²⁸ 'A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, a₂lé₂ le₃'én₂ ca₂le₃jé₃ bá₄ dsáu₁ dsa₂, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂'lig'₅₄ juá'₂ né₃. ²⁹ La₁ në₁jua'₂ ca₂juá'₂ 'lig'₅₄ 'iin₂₃ Jme₂dsí₂ Jñió₅, tsá₃ ma₃a₁jaun₂ lé₂ le₃'én₂ dsáu₁. A₂rë₂cáin'₄ ca₂le₃jé₃ jmi₄ chain₂ bá₄ jaun₂.

³⁰ Le₂në₅ ca₂juá'₂ ia₁ dsia₅ dsa₂ 'ag₂₃ 'ein₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄.

Chi'₂ rín'₅₄ Jesús quian'₅₄ chog₅₄

(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

³¹ Jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ chi'₂ rín'₅₄ Jesús, quian'₅₄ chog₅₄ né₃. La₁ ca₁'né₄ bá₄ ca₂tóin'₂. Jaun₂ ca₂chein₃ jág₁ a₂té'₂ Jesús. ³² Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ i₂jme₁tián'₄ cau₅ quió'₅ Jesús:

—Chog'₂ quian'₅₄ chi'₂ ríng'₂, në₅ tiáin'₅ ca₁'né₄, a₂'nai'₂ 'ne₂.

³³ Jaun₂ ca₂ñag₃:

—¿'Ein₂ 'éi₂ lín₅ cha₃ jniá₂, rín'₃ jniá₂ né₃?

³⁴ Jaun₂ ca₂jín₂ dsa₂ i₂tián'₅ cau₅ quió'₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—iJag₄! I₂la₂ bá₄ lín₅ cha₃, ríng'₃ né₃. ³⁵ Ia₁ jui₁'ein₂ gué₃ i₂jmo₅ a₂'ñjo₂ dsí₅ Diú₄, i₂'éi₂ bá₄ lín₅ jui₁lia'₂ ríng'₃, cha₃ né₃.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂séi₂ míg₂ jon₂

(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

4 ¹ Con'₂ siá'₂ táng₃, co₂ráun₂ ca₂jme₃lióg₃ Jesús ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ chei'₅₄ jmi₁ñí'₄. Ia₁ juin₅ lín₃ dsa₂ ca₂lë₃ né₃ ca₂ñi'₂ ja₁chéin'₄, jaun₂ ca₂'í₃ 'ñíó'₃ tsi₁mu₅ 'ei₅ chei'₅₄ jmi₂; jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂guá₂. Dsa₂ gué'₂ né₃ ca₂tóin'₂ chei'₅₄ jmi₂. ² 'Lióng₂ jág₁ dse₃ ca₂jme₃tag₂₃ të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄. Jë₄ juá'₅ quió'₅ a₂jme₂tag₂₃, ca₂juá'₂:

³ —Nei₂ 'nia'₂: Jan₂ dsa₂ ca₂ñe₄ ja₁nau₂ ca₂i₁séi₄ míg₂ jon₂.

⁴ Jme₁ma₂'ein₅₄ séi₂ né₃, a₂lin₅₄ míg₂ jon₂ i₂ga'₅₄ le₂'i₄ jui₅. I₁tan₅ bá₄ ca₂dsi₃lén₂ ca₂cág'₃ a₂jaun₂. ⁵ A₂lin₅₄ gué'₂ míg₂ jon₂ táng₃, ca₂i₃to'₅₄ jë₄ ni₁cang₁, ja₁tsá₃ gua'₅₄ lín₄ cha₂. A₂jaun₂ né₃ tsá₃ ué₂ ca₂rë₃'ag₄, ca₂'ia₂, ia₁ tsá₃ ji'₂ gua'₅₄ ja₁i₃to'₅₄. ⁶ La₁ jme₁ca₂jñióg₃ 'iog₂ né₃, ca₂rë₃juing₅ ca₂rë₃quéin₃ bá₄, ia₁ tsá₃ jmú₄ 'lióng₂ jme₁cha₂. ⁷ A₂lin₅₄ gué'₂ ca₂séi'₂ ja₁lé₄ ni₁taun₅. Jme₁ca₂i₃cón₃ ni₁taun₅ né₃, ca₂jlë₃ bá₄ a₂jaun₂, tsá₃ 'e₂ ca₂rau₂. ⁸ La₁ a₂lin₅₄ gué'₂ né₃ ca₂tín₂ ja₁dse₃ 'ué₃. A₂jaun₂ ca₂rau₂ bá₄ dse₃. A₂lin₅₄ ca₂'ág₂ jma₃guióg₂-guiá₂ míg₂, lia'₂ ca₂míg₂ jon₂. A₂lin₅₄ gué'₂ jma₃'nag'₂ ne₂guiób₂ míg₂; a₂lin₅₄ gué'₂ jma₃caun₂ 'ñiá₂-láu₂ míg₂.

⁹ Jaun₂ né₃, ca₂juá'₂ Jesús:

—Ca₂le₃jín'₃ 'nia'₂ i₂le₁dsi₅₄ rë₂gua₄, rë₂ nei₂ 'nia'₂.

Ta₁ quí'₅ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄
(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)

¹⁰ Jme₁ma₂i₂len₃ dsa₂, jme₁ma₂tē'niái₄ quiain'₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, quiain'₅₄ i₂lin₅₄ gué₄ dsa₂ sián'₂, jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂ 'e₂ jág₁ dsau₅ jáng'₅ jág₁ jaun₂. ¹¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Diú₄ bá₄ jmo₅ a₂rë₂ñí'₂ 'au'₂ 'nia'₂ jág₁ a₂rë₂'ma₄ 'a₂ lia'₂ lë₅ ja₁goin₂, la₁ dsa₂ i₂tsá₃ i₂nio₄ quian'₅₄ jniá₂ né₃, 'nió'₅ juá'₂ dsa₂ të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄:

¹² ia₁jaun₂ i₂në₂jág₃,
la₁ tsá₃ ca₂rë₃lí'₄ 'e₂ në₂jág₃.
I₂në₂néi₂ né₃,
la₁ tsá₃ ca₂rë₃lí'₄ 'e₂ në₂néi₂,
on₃ guë'₂ ca₂ñí'₂;
con'₂ tsá₃ ñó₅ në₁ca₂jéin'₃ dsí₅,
ia₁jaun₂ jme₁'lioin₁₂ jniá₂.¹

Juá'₂ Jesús 'e₂ jág₁ dsau₅ jein₅ jág₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂séi₂ míg₂ jon₂
(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

¹³ Ca₂juá'₂ ján₃:
—¿Tsa₁ ñí'₂ 'nia'₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ në₅? ¿'A₂ bá₄ guë'₂ lé₂ le₃ñí'₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ siá'₂? ¹⁴ Jui₁lia'₂ líñ₅ dsa₂ i₂séi₂ míg₂ jon₂, le₂jaun₂ bá₄ líñ₅ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄. ¹⁵ I₂lin₅₄ dsa₂ líñ₅ jui₁lia'₂ míg₂ jon₂ a₂i₃ga'₅₄ le₂'i₄ jui₅. Nag₂₃ jág₁ dse₃, la₁ dsí₂jui₅ jaun₂ ja₂ Satanás jniá'₂ jág₁ a₂ma₂jnia₄ të₂dsí₅ dsa₂. ¹⁶ I₂lin₅₄ guë'₂ dsa₂ líñ₅ jui₁lia'₂ lë₅ míg₂ jon₂ a₂i₃ga'₅₄ jë₄ ni₁cang₁. Nag₂₃, gue₂₃ jág₁ a₂'ñjo₂ dsí₅. ¹⁷ La₁ia₁ tsá₃ ué₂ tió'₅, ia₁ tsá₃ lin₄ jmú₄ cha₂ jua'₅₄ a₂chan'₂ tiá₂ jág₁. Jaun₂ jë₁ma₂ca₂can₃ o₂i₁ dsí₅, a₂co₂'ein₅ dsa₂ 'uig₅₄ jág₁ dse₃, dsí₂jui₅ bá₄ tí₂ táng₃ jág₁. ¹⁸ I₂sián'₂ guë'₂ né₃ líñ₅ co₂'nió'₄ míg₂ jon₂ a₂i₃ga'₅₄ jë₄ ni₁taun₅. Nag₂₃ jág₁ dse₃, ¹⁹ la₁ 'ñjo₅ gué₄ 'i₅ dsí₅ o₂me'₅₄ dsí₅ a₂cha₂ mi₂güíg₃ la₂; ne₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂'ín₅ dsí₅ jui₅ ja₁le₃cha₂ cu₄, ja₁në₅ bá₄ ja₁rë₂gain₂ táng₃; tsá₃ caun₂ a₂'ín₅ dsí₅. Ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂ né₃ jmo₅ jlë₅ jág₁ dse₃, tsá₃ ma₃cuë₂₃ jmig₄ a₂ráu₃. ²⁰ La₁ i₂lin₅₄ gué₄ né₃ nag₂₃, gue₂₃ bá₄ jág₁, chan'₂ tiá₂. Líñ₅ jui₁lia'₂ lë₅ míg₂ jon₂ a₂i₃ga'₅₄ ja₁dse₃ gua'₅₄. 'Lióng₂ rau₂. I₂lin₅₄ gué₂ líñ₅ co₂'nió'₄ míg₂ a₂qui₂ca₂'ág₂ guióg₂-guiá₂; i₂lin₅₄ gué₂ co₂'nió'₄ a₂qui₂ca₂'ág₂ 'nag'₂ ne₂guióg₂, o₃ caun₂ 'ñiá₂-láu₂ míg₂ lia'₂ ca₂míg₂ míg₂ jon₂ a₂i₃jnia₄.

¹² Isaías 6:9-10.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ ni₁tsí₅ chi₁guí'₂ si₂
(Lucas 8:16-18)

²¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—Në₁hua'₂ quian₅ dsa₂ caun₂ ni₁tsí₅ a₂gui'₂ si₂, ¿'a₂ chi'₃? ¿në'₃ tsí₁mi'₂, o₃ né'₃ tsí₁cama? Jan₂'ón₄. A₂'ag₅ guei'₅₄ bá₄ dsa₂ si₂. ²² Ia₁ 'i₁caun₂ cosa tsá₃ cha₂ jua'₅₄ a₂lín₂ dsa₂ rë'₂ma₄, a₂tsá₃ le₃jniá₂; tion₅₄ bá₄ rë₂jniá₂. Ján₃ guë'₂ 'i₁caun₂ jág₁ tsá₃ cha₂ jua'₅₄ lín₂ dsa₂ a₂tsá₃ 'ein₂ le₃ñi₅; tion₅₄ bá₄ rë₂ñi₅ dsa₂. ²³ Chi₂jua'₂ 'ein₂ dsi₅₄ rë₂gua₄, jui₁nei₅₄ rë₂.

²⁴ Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tion'₂ 'nia'₂ jui₅ 'e₂ a₂nag'₂. Quian'₅₄ 'éi'₃ a₂cau'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄, 'éi'₃ jaun₂ bá₄ quióg₃ Diú₄ quián'₂ 'nia'₂ ján₃, jnia'₅₄ tē₂le₃ lë'₅ gué₄. ²⁵ Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'nio₂ dsi₅ le₃ñí'₂, Diú₄ bá₄ jmo₃ le₃ñí'₂ gué₄ dse₃. La₁ i₂tsá₃ 'nio₃ le₃ñí'₂ né₃, Diú₄ bá₄ jmo₃ a₂tsá₃ ma₃le₃ñí'₂ co₂ñei'₅₄.^m

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ 'ia₂ míg₂ jon₂

²⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Le₂jaun₂ bá₄ lë'₅ ja₁gon₂ Diú₄, jui₁lia'₂ lë'₅ quian'₅₄ dsa₂ i₂jne₅ 'e₂ jne₂₃. ²⁷ Jë₁ma₂ca₂'ia₂, qui₂dsi₂cón₃ a₂jaun₂. La₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jne₅ 'éi₂ né₃, o₁jnia'₅₄ a₂'uë₂-jmi₂ güiin₂, nau₂ né₃, la₁ tsá₃ jaun₂ ñi₅ 'a₂ lia'₂ lë'₂ a₂dsi₂cón₃. ²⁸ 'Uë₃ bá₄ lia'₂ lë'₅, jaun₂ bá₄ rau₂. Le₂'uig₅₄, tag₄ de'₂ jniá₅ 'ia₂; ñó₅ jaun₂ 'ia₂ ni₁la₁, lë'₂ ni₁guein₂. Ñó₅ jaun₂ lë'₂ ni₁cuig₂ lá₅ né₃. ²⁹ Jë₁ma₂ca₂ron₂, jaun₂ gué₄ dsi₂'áun₂ dsa₂; ia₁ ca₂té₂ jmig₄ a₂ca₂rau₂.ⁿ

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ míg₂ jon₂ quió'₅ ni₁'ma₂ mostaza

(Mateo 13:31-32; Lucas 13:18-19)

³⁰ Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂juá'₂ Jesús.

—¿'A₂ lia'₂ lë'₅ ja₁gon₂ Diú₄, o₃ 'e₂ quian'₅₄ lë'₂ le₃quin₃? ³¹ Lë'₅ jui₁lia'₂ lë'₅ míg₂ ni₁'ma₂ mostaza.^o Míg₂ jon₂ jaun₂ lë'₅ a₂pí'₁ gué₄ 'ñio₅ lin₃, lia'₂ con'₂ gué₄ ca₂le₃jé₃ jon₂ a₂jne₅ dsa₂. ³² Jë₁ma₂ca₂i₃jnia₄ né₃, dsi₂cón₃ dsiog₅ lë'₂ caun₂ ni₁'ma₂ pa₁, ca₂lia'₂ qui₂rë₂já₂ ni₁gu'₂ quió'₅. Jaun₂ tian'₅ i₁tan₅ ja₁lë'₄ 'en'₂ quió'₅.

^m25 lit. “Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂cha₂ quió'₅, ñei₂; la₁ i₂tsá₃ cha₂ quió'₅ né₃, le₂jiog₅ a₂cha₂ quió'₅, jnia'₃.”

ⁿ28-29 lit. “'Uë₃ bá₄ lia'₂ lë'₅, jaun₂ bá₄ rau₂. Le₂'uig₅₄, tag₄ de'₂ jniá₅ 'ia₂; ñó₅ jaun₂ 'ia₂ mí'₂. Ñó₅ jaun₂ tó'₅ míg₂ mí'₂ trigo. Jë₁ma₂ca₂ron₂, jaun₂ gué₄ dsi₂cag'₅₄ dsa₂ quian'₅₄ ñí₁ hoz; ca₂té₂ jmig₄ a₂ca₂rau₂.”

^o31 mostaza: On₃juá'₅₄ mí₂jáng'₅ a₂cuí'₅ dsa₂ go₄jniog₄; caun₂ ni₁'ma₂ dsón'₂ jaun₂ a₂té'₂ tē₅sí₃ Brassica nigra.

Ta₁ a₂qui'₅ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ a₂ca₂jme₃tag₅ Jesús
(Mateo 13:34-35)

³³ Ca₂jme₃tín₅ Jesús dsa₂ jág₁ dse₃ tē₂le₃ quian'₅₄ 'lióng₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ le₂në₅. ³⁴ 'I₁caun₂ jág₁ tsá₃ jme₁cuë₂₃ jua'₅₄ tsá₃ tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄. La₁ jë₁ma₂të₁'njái₄ con'₂ guioin₅₄ quiain'₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ quiáin₅, jme₁juá'₂ lia'₂ rë₂jiá₃ jág₁.

Ca₂jmo₃ Jesús ca₂'ág₂ tei₄ jmi₁ñí'₄, ca₂jŋia'₃ dsí₂ né₃
(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

³⁵ Le₃ca₂nei₂ jmig₄ jaun₂ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ quiáin₅:—Ma₃ le₃'ño'₅₄ jmi₁ñí'₄ le₃ó₃.

³⁶ Tion'₅₄ jaun₂ dsa₂ chei'₅₄ jmi₁ñí'₄, ca₂ñó₃ Jesús ca₂jiog₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ 'ñío'₃ tsí₁mu₅ ja₁jme₁'ein₅₄ táun₂ jág₁. Ján₃ bá₄ i₂lé₂ gué₄ tsí₁mu₅ siá'₂ quiong'₅₄, tion'₅₄ dsa₂. ³⁷ Jme₁co₂lág₂ jaun₂ ca₂'ág₂ dsí₂ tiá₂ lin₃, jaun₂ qui₂ca₂jná'₃ jmig₂ 'ñjo₅ lin₃ ca₂lia'₂ ca₂i₃'a₄ jmig₂ 'ñío'₃ tsí₁mu₅, jŋia'₅₄ mei'₂ tsá₃ ca₂can'₂. ³⁸ Jme₁rë₂güíñ₃ bá₄ Jesús ñó₃ le₃chi₁co'₅₄ rë₂dsin₅ 'mi'₂ dsí₅₄. Jaun₂ ca₂ñei₃ dsa₂, ca₂juá':

—iTë₅! ¿Tsa₁ dsan₂ 'au'₂ jua'₂ dsí₃'éin₂ jnia'₅₄ ja₁lá₃?

³⁹ Ca₂nau₂ Jesús jaun₂ né₃, ca₂jéin₂ dsí₂, ca₂jéin₂ jmi₁ñí'₄ né₃, ca₂juá':—iJme₁'ua₅₄! iTei₄ jmo₄!

Jaun₂ dsí₂juí₅ jaun₂ bá₄ ca₂'ág₂ táng₃ tei₄ jmi₁ñí'₄, dsí₂ né₃ ca₂jŋia'₃.

⁴⁰ Jaun₂ ca₂juá': Jesús ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ quiáin₅:

—¿'E₂ lë₃ ñí₄ 'ñjo₅ gan'₃ 'nia'₂? ¿'A₂ bá₄ lia'₂ ñí₄ tsá₃ rë₂'én'₂ 'nia'₂?

⁴¹ Jaun₂ i₃gó'₃ dsí₅ 'ñjo₅ lin₃, qui₂ca₂tsí'₃ riin'₅₄:

—¿'Ein₂ bá₄ lí₅ i₂në₅ ca₂të₂ jmi₁ñí'₄, ca₂të₂ dsí₂ né₃ qui₂nag₅ gau₂ jág₁ quió'₅?

Jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄
(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

5 ¹ Jaun₂ dsí₃léin₂ jme₁dsí₃léin₂ 'ño'₅₄ jmi₁ñí'₄, go₄ dsa₂ Gadarenos.^p

² Jaun₂ dsí₂juí₅ jme₁ca₂o₃'ín₃ Jesús 'ñío'₃ tsí₁mu₅, dsióg₃ jan₂ dsa₂ i₂o₂'ín₃ ja₁le₁'on₅ 'lag₄, dsa₂ i₂'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ dsí₅. ³ Jme₁guá₄ dsa₂ 'éi₂ jë₄ tau₂ 'ñjo₅; jaun₂ tsá₃ ma₃'ein₂ jme₁qui'₅₄ jmig₄ tió'₅ 'nei'₂ quián'₅₄ ñí₁ cadena, ⁴ ia₁ 'lióng₂ ráun₂ jme₁ma₂'nei'₂ dsa₂ le₂jŋiá₅, jme₁ma₂tó'₂ dsa₂ cadena mi₂tag₅₄, mi₂gu₂ né₃. La₁ jë₂ bá₄ jŋia'₅₄ ma₂gág₃; ma₂juíin₃ ni₁ñí₁ jme₁chi₁qui'₅ mi₂tag₅₄ né₃. Jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ ma₃'ein₂ jme₁tio₃.

⁵ Jaun₂ né₃, jme₁i₂ñí₅₄ lia'₂ 'uë₂-jmi₂ dsí₂guio'₂ ja₁le₁'on₅ 'lag₄ lia'₂ juí₅ má'₂ né₃, qui₂jmái'₂ uig₅ 'ñiog₅ qui₂uïng₂ quió'₅ quián'₅₄ ni₁cang₁. ⁶ La₁ jme₁ca₂jíñ₂ Jesús já₅ uíng₂, ñó₃ jaun₂ né₃ co₂chi'₅₄ le₃ne₄ ja₁ñó₄ Jesús, jaun₂ ca₂chi₃jné₃. ⁷ Jaun₂ ca₂'í₃ co₂mi'₅₄ ca₂juá':

^p1 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá': "uë₃ Gerasa."

—¿'E₂ lë₃ tián'₅ 'ne₂ jë₄ quió₃ jniá₂, 'ne₂ Jesús Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ juín'₂? Ca₂Diú₄, jnag₅₄, mi₅ jniá₂ ne'₅₄ tsá₃ lë₁'é₅ uig₅.
⁸ Ca₂juá'₂ le₂në₅, ia₁ jme₁ma₂në₂chí'₃ Jesús jme₂dsí₂ 'lin'₅₄, ca₂juá'₂: “iJú₅ quió'₅ dsa₂ në₅, 'ne₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄!”

⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'A₂ lia'₂ cheng'₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Juín₅^q bá₄ cheng₂, ia₁ a₂juag₅ jnia'₅₄ lë₂.

¹⁰ Jaun₂ ca₂mi₃ tion₅₄-jan₃ ne₄ Jesús a₂tsá₃ chein₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ ja₁siá'₂. ¹¹ Ia₁ jme₁tion'₅₄ juín₅ i₁ñí₅, gué'₅ quián₅ 'uig₅₄ má'₂, ¹² jaun₂ qui₂ca₂mi₃ i₂'lin'₅₄ ne₄ Jesús, ca₂juá':

—Chei₅ jnia'₅₄ ja₁tion'₅₄ i₁ñí₅, jaun₂ dsí₁tió'₄ jnia'₅₄ quió'₅ 'éi₂.

¹³ Jaun₂ ca₂cuë₃ bá₄ Jesús jmig₄. Jaun₂ ca₂'uiin₂ ca₂i₃léin₂ i₃toin'₅₄ quió'₅ i₁ñí₅. Jme₁lé₂ con'₂ tin₃ mei₅ i₁ñí₅ jme₁tion'₅₄. Ca₂le₃jín₃ 'éi₂ ca₂i₁nioi₁₂ co₂chi'₅₄ cuïng₂₃ ca₂sein₃ siá₅ i₃toin'₅₄ jmi₁ñí'₄, ca₂dsain₃.

¹⁴ Jaun₂ ca₂i₃len₃ dsa₂ i₂jme₁jmo₅ 'í₁ cuïng₂₃ ca₂i₁chi'₄ dsa₂ jë₄ juig₂, quian'₅₄ i₂tion'₅₄ ja₁nau₂ në₃. Jaun₂ i₃lén₂ dsa₂ i₁jag₅₄ 'e₂ ca₂lë₃ ja₁jaun₂. ¹⁵ Jme₁ca₂o₃léin₂ ja₁'en₅₄ Jesús, ca₂jín₂ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ juín₅ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ quió'₅. Jaun₂ ma₂guá₅ ma₂qui'₂ tsin'₅₄, ma₂'en₅₄ bá₄ dsí₅. Tioin'₅₄ ca₂jág₂ dsí₂gó'₃ dsí₅. ¹⁶ Jaun₂ dsa₂ i₂ca₂jág₃ ca₂dsia₃ 'e₂ ca₂lë₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ je₂na'₅₄ quió'₅, 'e₂ ca₂lë₃ quian'₅₄ i₁ñí₅ në₃. ¹⁷ Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ qui₂ca₂mi₃ tion₅₄ ne₄ Jesús a₂o₃'iin₅ 'uë₃ go₅₄.

¹⁸ Jme₁ma₂ñó₅ Jesús 'í₂ tsí₁mu₅, jaun₂ jme₁mi₅ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ je₂na'₅₄ quió'₅, jme₁mi₂₃ jág₁ ne₄ Jesús a₂dsó₃ quiong'₅₄. ¹⁹ La₁ tsá₃ ca₂cuë₃ 'éi₂ jmig₄. Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂:

—Guan'₂ ja₁quiáng'₂, ja₁tián'₄ ríng'₂, o₂dsia₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ në₂jmo₃ Te₁gui'₅₄ o₄quiáng'₂, 'a₂ lia'₂ në₂dsia₃ ñéi₂ dsí₅.

²⁰ Jaun₂ ñá'₃ bá₄ dsa₂ 'éi₂ dsí₂néi₂ quió'₅, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂i₁dsia₂ jë₄ juig₂ téñ₅ Decápolis ca₂le₃jé₃ 'e₂ ca₂jmo₃ Jesús o₄quió'₄. Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂nág₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅.

Ja₁míg₄ Jairo, quian'₅₄ 'io₅₄ i₂ca₂ní'₃ tsin'₅₄ Jesús (Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)

²¹ Jme₁ca₂dsián'₃ táng₃ Jesús le₃'ño'₅₄ jmi₁ñí'₄ quian'₅₄ tsí₁mu₅, juín₅ lin₃ dsa₂ i₂ca₂dsi₃lén₂ táng₃ jme₁dsián'₃. Té₁lia'₂ 'ñí₂₃ chei'₅₄ jmig₂,

²² jaun₂ ca₂dsiog₃ jan₂ dsa₂ i₂niog₅ gu₂ guá'₅ sinagoga, i₂chen₂ Jairo.

Jme₁ca₂jín₂ Jesús, jaun₂ ca₂chi₃jné₃ ne₄ 'éi₂. ²³ Ca₂mi₃ ca₂juá':

—Ma₂i₁jón₂ jan₂ chi'₂ quiáng₃. ¿Tsa₁ gog'₅₄ o₁jiin'₁ o₁quiog'₂ gog'₂ ne₄ quió'₅, jaun₂ 'lióin₂, le₃chain₂?

²⁴ Jaun₂ në₃ ca₂ñó₃ Jesús quiong'₅₄; juín₅ lin₃ gué'₄ dsa₂ sián'₂ i₃lén₂ ca₂lia'₂ co₂liain'₂ bá₄ Jesús. ²⁵ Jë₄ jaun₂, ñó₃ jan₂ 'io₅₄ i₂ma₂té₂ guia₃-tíñ₂

^q9 griego: legión

ŋi₂ a₂dso'₅₄ a₂tiin₂. ²⁶ 'Lióng₂ a₂ma₂i₃ŋíi₂ o₄gú₃ juín₅ tē₅mí₅; jme₁ma₂'ein₂ ca₂le₃jé₃ cu₄ a₂jme₁cha₂ quió'₅. La₁ tsá₃ 'e₂ ta₁ jmo₃, ia₁ tē₂le₃ ca₂i₃ja₃ bá₄ quió'₅. ²⁷ La₁ jme₁ca₂nág₂ a₂'in₅ dsa₂ Jesús, jaun₂ ñó₃ ca₂jme₃quiáin₃ le₃ja₁ñó₄ 'éi₂, jin₄ dsa₂. Jme₁ca₂dsióg₃ cau₅ quió'₅ Jesús nē₃, jaun₂ ca₂níi'₃ ni₁tsín'₅₄ 'éi₂. ²⁸ Ia₁ líin₂: "Tsá₃ a₂nag₅₄ a₂jnia'₅₄ níg'₄ ca₂juig₄ tsín'₅₄, jnia₃ quió₃." ²⁹ Co₂tan₅₄ dsi₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂'ná₂ tein₂₃ jmi₂, ca₂rë₃lí'₄ ca₂'lóin₂ dso₄ quió'₅. ³⁰ Jaun₂ dsi₂jui₅ bá₄ ca₂rë₃lí'₄ Jesús a₂o₃'ág₃ bí₂ quió'₅. Jaun₂ ca₂jéin'₃ jin₄ dsa₂, ca₂ŋag₃:

—¿'Ein₂ bá₄ nē₂ní'₃ tsín'₅?

³¹ Jaun₂ ca₂ŋag₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅:

—Jua'₂ jág'₂ bá₄ 'ne₂ 'a₂ lia'₂ co₂'liog'₂ dsa₂ ja₂léin₂. ¿'E₂ lë₃ juá'₂ "ein₂ nē₂ní'₃ quió₃?"

³² La₁ qui₂ja₂né₂ Jesús jin₄ dsa₂ a₂'nai'₂ 'ein₂ nē₂ní'₃ quió'₅. ³³ 'Io₅₄ 'éi₂ nē₃ ma₂jlein₂₃ bá₄ chéin'₅ gó'₅, ia₁ ñi₅ bá₄ 'e₂ ma₂i₂ñíi₂. Ca₂ñó₃ co₂ŋei'₅₄ ne₄ Jesús, ca₂chi₃jné₃, ca₂juá'₂ ca₂le₃jé₃ lia'₂ tí₅ jág₁ dsón'₂. ³⁴ Jesús nē₃ ca₂juá'₂:

—Jón₃, ia₁ 'éng'₂, ca₂'lóng'₂ bá₄. Guan'₂ tei₄ quiáng'₂. Co₂nē₅ ca₂jnia₃ dso₄ quiáng'₂.

³⁵ Të₃ dsia₅ bá₄ gué₄ Jesús jág₁ jaun₂ jme₁ca₂dsi₃lén₂ dsa₂ i₂tion'₅₄ ja₁quió'₄ Jairo i₂lín₅ ta₁ quió'₅ guá'₅ 'éi₂. Jaun₂ ca₂juá'₂ tsí₅ Jairo:

—Ma₂ca₂jon₃ bá₄ ja₁míg'₄. ¿'E₂ ta₁ ma₂cuë'₂ o₂me'₅₄ dsi₅ tē₅?

³⁶ La₁ tsá₃ ca₂tón'₃ Jesús jui₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ Jairo:

—Tsá₃ lë₁jmo₂ gang'₃; jnia'₅₄ lia'₂ 'én₃ bá₄.

³⁷ Tsá₃ ca₂cué₃ jmi₄ Jesús a₂dsi₃lén₂ juín₅ dsa₂ quiong'₅₄. Jnia'₅₄ lia'₂ Pe₄, Jacobo, quian'₅₄ Juan₅₄ riin'₅₄ bá₄ i₃lén₂. ³⁸ Jme₁ca₂dsi₃lén₂ ja₁quió'₄ Jairo, ca₂jág₃ tion'₅₄ dsa₂ go₂'i₃ qui'₂'o₂₃ co₂mi'₅₄, 'lia'₂ dsi₅.

³⁹ Ca₂'í₃ Jesús dsi₂néi₂, ca₂juá'₂:

—¿'E₂ lë₃ ñí₄ lë₃ tó'₂ 'nia'₂ mi'₅₄, 'au'₂ 'nia'₂ le₂né₅? Tsá₃ rë₂jon₅₄ guein₂ nē₅. Jnia'₅₄ lia'₂ a₂rë₂güífin₃ bá₄.

⁴⁰ La₁ jnia'₅₄ ca₂ñí₂ bá₄ dsa₂ Jesús tioin'₅₄. Jaun₂ nē₃ ca₂'uín'₂ Jesús ca₂le₃jín₃ dsa₂ 'éi₂ ca₁'né₄. Jaun₂ ca₂jniai₃ chog₅₄-jmei₂ 'lag₄, dsa₂ ún₂ i₂jme₁quiain'₅₄ nē₃. Ca₂i₃toin'₅₄ ja₁rë₂quian₅ guein₂ 'lag₄. ⁴¹ Jaun₂ ca₂jña'₃ gu₂ i₂bë'₅₄, jaun₂ ca₂juá':

—Talita, cumi —co₂'nió'₄ a₂juá': 'Io₅₄ bë'₅₄, 'ne₂ juíg₂ jniá₂, nau₂.

⁴² Dsi₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂nau₂, ca₂ñi₃. Jme₁ma₂'ein₅₄ guia₃-tíñ₂ ñi₂. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ tioin'₅₄. ⁴³ La₁ Jesús nē₃ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃ 'i₁jan₂. Jaun₂ ca₂juá'₂ a₂cuë'₃ dsa₂ a₂gué'₃ i₂bë'₅₄ 'éi₂.

Ca₂dsián' ₃Jesús juíg₂ Nazaret go₅₄ ja₁tsá₃ ca₂guei₃ dsa₂
(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

6 ¹Jaun₂ ca₂o₃'ín₃ bá₄ Jesús ja₁jaun₂. Jaun₂ ca₂dsiáiñ' ₃táng₃ juíg₂ go₅₄ quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáiñ₅. ²Jme₁ca₂té₂ jmiñ₄ sa₅₄, jaun₂ ca₂jme₃lióñ₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga. Juín₅ bá₄ dsa₂ i₂ca₂nág₂ dsi₂gó'₃ dsí₅, jaun₂ ca₂tsí'₃ riin'₅₄:

—¿A₂já'₄ ca₂i₁jme₁tin₅ i₂né₅ jág₁ ca'₅₄ a₂juá'₂ né₅? ¿I₂'e₂ bá₄ jág₁ a₂ñí'₂ dsí₅ a₂ma₂ñii₂ né₅, ca₂té₂ léi₄ jué'₂ né₃ tiin₂ jmo₃? ³¿On₁lua'₅₄ i₂né₅ tē'₅má₃ ja₁ñi'₅₄ María, dsó₂ rin'₅₄ Jacobo, quian'₅₄ José, quian'₅₄ Judas, quian'₅₄ Si₂mu₅₄ né₃? Né₅ bá₄ tián'₅ 'io₅₄ riin'₅₄ ja₁lá₃ ján₃.

Jaun₂ tsá₃ ca₂rë₃jei₅₄ dsa₂ ja₁jaun₂. ⁴Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Ca₂le₂con₂ bá₄ ja₁siá'₂ guen₅ dsa₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄. Jñia'₅₄ lia'₂ dsa₂ go₅₄ bá₄ tsá₃ guei₅, on₃ gué'₂ o₁riin'₅₄, on₃ gué'₂ riin'₅₄ dsi₂néi₂ né₃.

⁵Jaun₂ tsá₃ 'lióng₂ léi₄ jué'₂ lé₂ le₃jmo₃ juig₂ go₅₄. Jñia'₅₄ lia'₂ i₂lin₅₄ bá₄ dsa₂ dso'₅₄ ca₂dsia₃ gu₂, jaun₂ ca₂jme₃'lió₂. ⁶Jaun₂ i₃gó'₃ dsí₅ ia₁ a₂ñí₄ lë₃ tsá₃ 'e₂ 'én₂ dsa₂.

Ca₂chen₃ Jesús dsa₂ guia₃-tíñ₂ quiáiñ₅ ca₂i₁'é₄ jág₁ dse₃ juíg₂ siá'₂
(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

⁷Jaun₂ ca₂té'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂, jaun₂ ca₂chei₃ jma₃on₃ jma₃on₃. Ca₂cuë₃ bí₂ 'éi'₃ a₂'uín'₂ 'éi₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ quió'₅ dsa₂. ⁸Jaun₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂ a₂tsá₃ 'e₂ cán₂ 'i₁caun₂ le₁'i₄ juí₅, jñia'₅₄ lia'₂ jma₃cáun₃ 'ma₂'i₅₄ bá₄. 'I₁caun₂ a₂siá'₂ tsá₃ cán₂, on₃ gué'₂ tē'₂'mi'₂, on₃ gué'₂ i₁ñí'₄, on₃ gué'₂ cu₄ 'ñiò'₃ ni₁lau₂ le₁jén₅ tú'₅ né₃. ⁹Jñia'₅₄ lia'₂ jma₃co₂dsán₃ ni₁lau₂ con'₂ a₂ma₂le₁ton₅ tag₅₄ bá₄ cán₂, ton'₂ tsá₃ cán₂ tíñ₃ dsán₃ tsín₅₄ né₃. ¹⁰Jaun₂ ca₂juá'₂ né₃:

—Jé₁ma₂té₂ rë₁tón'₄ 'nia'₂ lia'₂ caun₂ dsi₂néi₂ quió'₅ dsa₂ ja₁o₁nóg'₅, ja₁jaun₂ jñia₄ 'nia'₂ ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmiñ₄ i₁'uín'₃ 'nia'₂ táng₃ juíg₂ jaun₂.

¹¹Né₁lua'₂ cha₂ ja₁lin₅₄ tsá₃ guei₅ dsa₂, on₃ gué'₂ 'nio₃ dsa₂ nag₃ jág₁ quián'₂ 'nia'₂, 'uín'₂ 'nia'₂ ja₁jaun₂, séi'₄ 'nia'₂ 'liog₂ tag₅₄ co₂'nió'₄ jmó'₂ 'nia'₂ léi₄ co₂jaun₂ ma₂le₁cán₄ dsa₂ 'éi₂ guioin₅₄.

¹²Jaun₂ ca₂'uín₂ bá₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ né₃, ca₂i₃léin₂ ca₂i₁'é₄ jág₁ a₂dsí₃quén'₅ dsí₅ dsa₂. ¹³Jaun₂ qui₂ca₂'uín₂ juín₅ je₂na'₅₄, qui₂ca₂tsíñ₂ no'₅₄ juín₅ dsa₂ dso'₅₄, qui₂ca₂jme₃'lóin₂ dsa₂ né₃.

¹¹A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ le₂la₂ ján₃: "A₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, jé₁ma₂té₂ jmiñ₄ i₁qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi'₃, tsá₃ jua'₅₄ ñí₄ uig₅ gue₃ dsa₂ jme₁chan₂ Sodoma quian'₅₄ Gomorra, con'₂ gué'₄ dsa₂ i₂tsá₃ guen₅ 'nia'₂."

Ca₂jon₃ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂

(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

¹⁴ Ca₂rë₃nji₅ Rag₅₄ Herodes jág₁ a₂'ei₅ quió'₅ Jesús, ia₁ ca₂le₂con₂ bá₄ ma₂le₁nji₅ dsa₂ 'e₂ a₂jmo₅ Jesús nji₂₃. Jaun₂ juá'₂ Rag₅₄ Herodes:

—Ma₂ca₂jen'₅₄ Juan₅₄, dsa₂ i₂jme₁chon₅ dsa₂ jmig₂; 'uig₅₄ jaun₂ qui'₅₄ jmig₄ jmo₂₃ 'e₂ a₂jmo₂₃.

¹⁵ I₂lin₅₄ guë'₂ dsia₅ táng₃:

—Elías bá₄ 'éi₂ nji₅.

La₁ i₂sián'₂ guë'₂ juá':

—Jan₂ i₂chen₄ quián₅ Diú₄ bá₄ 'éi₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg'₂.

¹⁶ Jme₁ca₂nág₂ Rag₅₄ Herodes, jaun₂ ca₂juá':

—Juan₅₄ bá₄ në₅ nji₅, i₂ca₂'nia₃ dsa₂ dsí₂lag₄, 'éi'₃ quió₃ jniá₂. Ma₂ca₂jein'₅₄ táng₃.

¹⁷ Ia₁ 'njiog₅ bá₄ Herodes ma₂jmo₅ 'éi'₃ le₂jniá₅ a₂ca₂i₁chan'₅₄ dsa₂ Juan₅₄ ca₂i₁tio'₂ né'₃ 'má₃ rë₂'nei'₅₄ 'uig₅₄ quió'₅ 'io₅₄ Herodías i₂lin₅ dsí₂i₂gu₂ Fe₂li₄ riin'₅₄. La₁ Herodes né₃ ma₂jmo₂₃ quiáin₅. ¹⁸ Ia₁ jme₁ma₂qui₂ma₂juá'₂ Juan₅₄ tsí'₅ Herodes:

—Tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ jmó'₂ quiáng'₂, 'io₅₄ quián₅ dsó₂ ríng'₂.

¹⁹ 'Uig₅₄ jaun₂ jme₁'i₄ 'nei₂ dsí₅ 'io₅₄ Herodías jíin₂ Juan₅₄. Jaun₂ jme₁'nio₃ jnag'₃, la₁ tsá₃ ca₂dsó'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ jmo₃. ²⁰ Ia₁ jme₁nji₅ bá₄ Rag₅₄ Herodes a₂lín₅ Juan₅₄ dsa₂ dsen₃, jaun₂ jme₁jme₂go₃ bá₄; jaun₂ jme₁jmo₂₃ 'í₁. Lia'₂ con'₂ jme₁nag₂₃ jág₁ quió'₅ Juan₅₄, jme₁té₂tsiin'₅₄ tsá₃ 'e₂ nji₅ jmo₃, la₁ 'njiog₂ bá₄ dsí₅ jme₁nag₂₃. ²¹ La₁ ca₂cuin₃ jmig₄ né₃ jme₁ca₂jmo₃ Herodes jmig₄ a₂ca₂dsí'₃ nji₂: ca₂jmo₃ má₃, ca₂té'₃ dsa₂ can'₅₄ con'₂ dsa₂ i₂jmo₅ 'éi'₃ juig₂, i₂lín₅ juig₅₄ 'lióg₂ quiáin₅ né₃, ca₂le₃jín₃ gué₄ con'₂ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ juig₂ ja₁tén₄ Galilea. ²² Jaun₂ ca₂guan₃ ja₁míg₄ Herodías ja₁niog₅ jmig₄, jaun₂ ca₂dsáin₂. A₂jaun₂ ca₂té₂ dsí₅ Rag₅₄ Herodes, ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂té₄ i₂tion'₅₄ gué'₅ quiain'₅₄ né₃. Jaun₂ ca₂juá'₂ rag₅₄ ca₂tsí'₃ 'io₅₄ bë'₅₄ 'éi₂:

—Mi₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ 'niog'₂, jaun₂ cuë₅₄ jniá₂.

²³ Jaun₂ ca₂cuë₃ jág₁ quió'₅ ca₂le₃jé₃ ca₂'lin₃ Diú₄, ca₂juá':

—Chi₂jua'₂ 'e₂ caun₂ a₂mí'₁ 'ne₂, cuë₅₄ bá₄ jniá₂, jñia'₅₄ ca₂dsio₄ 'uë₃ ja₁gong₂.

²⁴ Jaun₂ ca₂o₃'ín₃ 'io₅₄ bë'₅₄ 'éi₂ ca₂i₁nag₁₂ chog₅₄, ca₂i₁jua'₄:

—¿'E₂ mi₅₄ jniá₂, mag₅₄?

Jaun₂ ca₂juá'₂ chog₅₄:

—Mi₄ mi₂dsí₄ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂,

²⁵ Jaun₂ ca₂'í₃ táng₃ 'éi₂ dsí₂jui₅ ja₁guá₄ rag₅₄, jaun₂ ca₂juá':

—'Nio₃ cué'₁ tē₂në₃ mi₂dsi₄ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂, a₂'i₄ 'ñjío'₃^s uïng₅.

²⁶ Jme₁ca₂nág₂ rag₅₄ jág₁ në₅, ca₂jén₂ dsí₅. La₁ tsá₃ a₂ñji₅ jmo₃, ia₁ ma₂në₂cuë₃ jág₁ quió'₅ le₂jñiá₅ a₂cuë₃ chi₂jua'₂ 'e₂ 'nio₃ 'io₅₄ 'éi₂, ton'₂ ia₁ ma₂në₂néi₂ a₂mei₅₄ quiáin₅ i₂tián'₅. ²⁷ Jaun₂ dsi₂juí₅ jaun₂ ca₂chein₃ jan₂ 'lióg₂ a₂dsi₃quián₂ mi₂dsi₄ Juan₅₄. ²⁸ Jaun₂ ca₂ñjó₃ 'lióg₂ juí₅ 'ñjío'₃ 'né₅ 'má₃, jaun₂ ca₂i₁qui'₂ dsi₂lag₄ Juan₅₄, jaun₂ quian₅ rë₂'i₄ 'ñjío'₃ uïng₅, ca₂cué'₃ 'io₅₄ 'éi₂. Jaun₂ 'io₅₄ në₃ ca₂gue₃, jaun₂ ca₂i₁cué'₂ táng₃ chog₅₄. ²⁹ Jme₁ca₂rë₃ñji₅ dsa₂ i₂jme₁quian'₅₄ Juan₅₄, jaun₂ ca₂o₃léin₂, ca₂tág₃ 'lag₄, jaun₂ ca₂i₁'ó₄.

Ca₂jme₃tan₅₄ Jesús 'ñjá₂ mei₅ dsa₂

(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

³⁰ Cang₂ jaun₂ ca₂o₃len₃ dsa₂ i₂chen₄^t 'éi₂, ca₂ñjil₂ táng₃ quiain'₅₄ Jesús, jaun₂ ca₂dsia₃ 'e₂ niog₅ ca₂jmo₃ ja₁i₁lein₅₄, 'a₂ lia'₂ i₂ca₂jme₁tiin₂₃ dsa₂.

³¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—I₂nó'₅ 'nia'₂ con'₂ guiong'₅₄ caun₂ ja₁co₂'ñiog₅, i₂jñia₄ ca₂tiá₂.

Ia₁ juïn₅ lin₃ dsa₂ i₂o₂lén₂, lia'₂ i₂dsi₂len₃ në₃, ca₂lia'₂ jñia'₅₄ tsá₃ cuïn₅ jmig₄ gué'₃. ³² Jaun₂ në₃ ca₂tóin'₂ tsí₁mu₅ ca₂i₃léin₂ caun₂ ja₁lé₄ co₂'ñiog₅ con'₂ guioin₅₄. ³³ Jaun₂ qui₂ca₂'uïn₂ dsa₂ le₂caun₂ le₂caun₂ juig₂, i₃léin₂ co₂chi'₅₄ jui₅ tag₅₄ a₂'ein₂₃ Jesús. Jaun₂ jñiái₅ bá₄ dsi₃léin₂ lia'₂ con'₂ gué'₄ 'éi₂. ³⁴ Jme₁ca₂sión₃ Jesús 'ñjío'₃ tsí₁mu₅, ca₂jíin₂ juïn₅ lin₃ dsa₂, ma₂tion'₅₄ le₁jñiog₅, ca₂tá'₂ ñéi₂ dsí₅ dsa₂ 'éi₂, ia₁ i₂ño₄ dsa₂ lia'₂ jé₁i₂ño₄ já'₂ cha'₂ i₂tsá₃ juig₅₄ chan₂, jiog₃, jmo₃ 'í₁. Jaun₂ ca₂jme₃liog₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ 'lióng₂ lin₃ jág₁. ³⁵ Jme₁ca₂'láu₂ jaun₂ ca₂o₃léin₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Caun₂ ja₁co₂'ñiog₅ bá₄ la₂, ton'₂ ca₂'láu₂ gué₄ má'₃. ³⁶ 'Ei'₂ jág₁ dsa₂, ia₁jaun₂ dsi₃lein₅ dsí₃'nióg₂ a₂gué'₃ lia'₂ con'₂ juig₂ ja₁nau₂ ma₂quiáin₅ në₅.

³⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Cuë'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ a₂gué'₃.

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ 'éi₂:

—¿Lé₂ le₃dsí₁liá₄ tíñ₃ 'ñjá₂-láu₂ 'éi'₃ denario i₁ñjí₄ ia₁jaun₂ dsio'₂ a₂gué'₃ dsa₂?

³⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—O₂jag₄ 'nia'₂ je₂liá'₂ i₁ñjí₄ 'i₄ quiáin₂ 'nia'₂.

Jaun₂ ca₂i₁jag₅₄ 'éi₂ jaun₂ në₃, jaun₂ ca₂o₃léin₂ táng₃, ca₂juá':

—'Njá₂ i₁ñjí₄ bá₄ 'i₄, on₃ gué'₂ i₁ju₁.

³⁹ Jaun₂ ca₂chein₃ jág₁ a₂tian'₃ dsa₂ jma₃co₂niói'₃ ne₄ ñjí₂ma'₂ rë'₂,

⁴⁰ jaun₂ ca₂tián'₂ dsa₂ jma₃co₂niói'₃ ja₁lé₂ caun₂ 'ñjá₂-lón₂, i₂ca₂tián'₂

^s25,28 lit. "rë₂dsí₂ ne₄ caun₂ ni₁ñjí₁ charola."

^t30 griego: apóstolous.

jma₃co₂nió'₃ jma₃të₂lón₃-guián₂ né₃. ⁴¹ Jaun₂ né₃ ca₂jña'₃ Jesús le₃'ñiá₂ i₁ñí'₄, le₃on₃ guë'₂ i₁ju₁ né₃, ca₂jág₃ guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄. Jaun₂ ca₂jmo₃ le₁'nau₅₄ i₁ñí'₄, jaun₂ gué₄ ca₂cué'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, ia₁jaun₂ dsia₃ 'éi₂ ne₄ dsa₂. Ján₃ guë'₂ ca₂jmo₃ dsióg₁ quió'₅ i₁ju₁ on₃ 'éi₂, ca₂cué'₃ ca₂le₃jín₃. ⁴² Jaun₂ le₃jín₃ dsa₂ ca₂gué'₃ ca₂lia'₂ ca₂rë₃tain₅₄. ⁴³ Jaun₂ ca₂cág'₃ bá₄ gué₄ dsa₂ guia₃-tíñ₂ tsí₁mi'₂ 'nau₅₄ i₁ñí'₄, a₂ca₂chóng₃ quió'₅ i₁ju₁ né₃. ⁴⁴ 'Niá₂ mei₅ jme₁lé₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ñe'₂ i₂ca₂gué'₃ 'éi₂.

Ca₂ñi₃ Jesús ne₄ jmi₁ñí'₄

(Mateo 14:22-27; Juan 6:16-21)

⁴⁵ Jaun₂ dsi₂jui₅ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂i₃ton'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅ 'ñiό'₃ tsí₁mu₅, jaun₂ jñiá₅ de'₂ 'éi₂ ñí₃ jmig₂ con'₂ gué₄ 'ñiog₅, a₂dsi₁léin₂ Betsaida, të₁lia'₂ 'í₁ gué₄ 'ñiog₅ 'ág'₃ jág₁ dsa₂.

⁴⁶ Jme₁ma₂ca₂lë₃ 'ág'₅ jág₁ dsa₂, ca₂ñó₃ jaun₂ né₃ jui₅ má'₂ i₁chi₂i₁lein'₁ Diú₄. ⁴⁷ Jaun₂ con'₂ ca₂tó'₂ nei₂ dé₄, ma₂ñó₅ tsí₁mu₅ dsi₂jo₂ jmi₁ñí'₄,

'ñiog₅ gué₂ Jesús jaun₂ bá₄ 'ein₅₄ 'uë₃. ⁴⁸ Jaun₂ ca₂jág₃ Jesús 'ñio₅ cán₂ ta₁ tioin'₅₄ a₂jein₂₃ ni₁'ma₂ a₂gag₂ jmig₂, ia₁ 'liog'₂ dsi₂ le₂ca'₃. Jaun₂ con'₂ le₁né₃ të₂le₃ ca₂jnia₃, ca₂jme₃quiáin₃ Jesús ñi₂₃ ne₄ jmig₂ ja₁ñó₄ tsí₁mu₅. Jaun₂ ca₂jmo₃ nè₂jag₄ bá₄ i₂jme₁ma₂ñí₃ co₂dsau₅ ja₁tion'₅₄ 'éi₂.

⁴⁹ Jme₁ca₂jág₂ jójin'₅ ñi₂₃ ne₄ jmi₁ñí'₄, dsa₂ 'lin'₅₄^u bá₄ 'éi₂ líin₂, jaun₂ ca₂tóin'₂ co₂mi'₅₄ ca₂guío'₃, ⁵⁰ ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ ca₂rë₃gó'₅ 'ñio₅ lin₃ jme₁ca₂jág₂. La₁ dsi₂jui₅ bá₄ ca₂juá'₂ Jesús:

—iTíá₂ dsia₄ 'nia'₂ 'au'₂; jniá₂ bá₄ la₂, tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ gang'₃!

⁵¹ Jaun₂ ca₂uíg₂ 'ñiό'₃ tsí₁mu₅ ja₁tion'₅₄ 'éi₂. Jaun₂ ca₂'ág₂ táng₃ tei₄ ca₂jnia'₃ dsi₂, jaun₂ i₃gó'₃ dsí₅ 'éi₂ 'ñio₅ lin₃. ⁵² Ia₁ tsá₃ 'e₂ ca₂ñí'₂ dsi₅ dsa₂ 'éi₂ jui₁lia'₂ léi₄ juë'₂ a₂ma₂në₂jág₃ jmo₅ Jesús quian'₅₄ i₁ñí'₄, nè₂jag₄ bá₄ cha₂ a₂jmo₅ jnág₅ a₂tsá₃ rë₂ñíi'₂.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús dsa₂ dso'₅₄ 'uë₃ Genesaret

(Mateo 14:34-36)

⁵³ Jme₁ca₂'ain₂ jmig₂, ca₂dsi₃léin₂ 'uë₃ Genesaret. Ja₁jaun₂ ca₂'néi₂ tsí₁mu₅ chei'₅₄ jmig₂. ⁵⁴ Dsi₂jui₅ jme₁ca₂'uiin₂ tsí₁mu₅, co₂tan₅₄ lia'₂ ca₂rë₃cuíñ₅ bá₄ dsa₂ Jesús. ⁵⁵ Jaun₂ ca₂i₁nioi₁₂ co₂chi'₅₄ le₂tan₅₄ juig₂ te₁'i₁ ma₂quiáin₅ jaun₂. Jaun₂ ca₂i₁quian₅₄ dsa₂ dsa₂ i₂le₁dso'₅₄ quian'₅₄ tsí₁jein₁ 'a₂ gué₃ já'₄ 'en₅₄ Jesús. ⁵⁶ Ca₂le₂con₂ ja₁jme₁ñí₅ Jesús, jë₁ma₂'í₅ jë₄ juig₂, jë₄ ciudad, o₃ le₂'i₄ jui₅ ja₁ñó₄ 'e₂, jme₁qui₂dsi₂jnia₃ dsa₂ dsa₂ dso'₅₄, qui₂ca₂dsiog₃ ja₁niog₅ 'ma'₅₄. Qui₂ca₂mi₃ dsa₂ tsá₃ a₂nag₅₄ o₁ñjia'₅₄ a₃tag₄ tsin'₅₄ bá₄ cuë₃ jmig₄ a₂níi'₃. Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dso'₅₄ i₂qui₂ca₂ní'₃ tsin'₅₄ Jesús, qui₂ca₂'lóin₂.

^u49 griego: fantasma.

Jme₂tag₅ Jesús jui₁lia'₂ 'e₂ jaun₂ a₂jmo₅ a₂rë₂'ŋio₅ dsa₂
(Mateo 15:1-20)

7 ¹ Jaun₂ né₃ dsa₂ fariseos quian'₅₄ i₂lin₅₄ tē₅juá'₅ i₂ja₂lén₂
 Jerusalén, ca₂o₃léin₂ ca₂jíi'₂ ja₁'en₅₄ Jesús. ² Ca₂jág₃ dsa₂ 'éi₂
 ca₂jífin₂ i₂lin₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ a₂gué'₅ tē₃ tsá₃ "le₁jé₃" gu₂, tsá₃ jme₂ti₃
 jua'₅₄ a₂rang₂₃ lia'₂ con'₂ lé₅ 'éi'₃. ^{w 3} (Ia₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ fariseos, quian'₅₄
 ca₂le₃jín₃ dsa₂ chan₂ Judea né₃, jme₂ti₃ lia'₂ con'₂ lé₅ tag₄ chí'₅ quió'₅
 dsa₂ can'₅₄, a₂tsá₃ gué'₃ né₁jua'₂ tsá₃ ma₂né₂rang₃ 'lióng₂ ráun₂ gu₂.
⁴ Jé₁ma₂o₃lein₃ 'ma'₅₄, tsá₃ gué'₃ né₁jua'₂ tsá₃ ma₂né₂jme₃ti₃ con'₂ tag₄
 chí'₅ a₂rang₃ quió'₅. Jaun₂ 'lióng₂ bá₄ gué₄ tag₄ siá'₂ a₂jme₂ti₃ dsa₂
 jui₁lia'₂ a₂rang₅ dsa₂ ni₁vaso, jui₁lia'₂ a₂rang₅ dsa₂ ni₁taza, ni₁dsig₁,
 tsi₁cama né₃). ^{w 5} Jaun₂ né₃ ca₂ηag₃ dsa₂ fariseos quian'₅₄ tē₅juá'₅, ca₂ηíi'₃
 Jesús:

—*ɛ'E₂ lë₃ tsá₃ jme₂ti₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáng'₂ tag₄ chí'₅ quió'₅ dsa₂ can'₅₄? Gué'₅ bá₄ të₃ tsá₃ ma₂në₂rang₃ gu₂.*

⁶ Jaun₂ ca₂ŋag₃ 'éi₂:

—Dsón'₂ bá₄ dsau₅ ca₂juá'₂ Isaías ca₂'iin₃ 'nia'₂ dsa₂ i₂lē₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁, jui₁lia'₂ tio'₅₄ ne₄ Si₂:

Dsa₂ juig₂ la₂ jme₂ juag'₂ jniá₂

jmá'₃ lia'₂ quian'₅₄ mi₂'o₅₄ bá₄,

la₁ ia₁ uíng₂ bá₄ 'i₄ dsí₅ ja₁ con₂ jniá₂.

⁷ La₁ tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄ a₂jme₂juag'₂,

ia₁ jág₁ a₂jme₂tag₂₃,

'éi'₃ a₂lë₁lé₅ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄.^x

⁸ Ia₁ co₂dsia₅ ma₂ca₂tí' ₃ bá₄ 'nia'₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄, a₂ma₂ja₂nóg'₅ chan'₅₄ tiá₂ 'éi'₃ tag₄ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃.^y

⁹ Ca₂juá' ₂ ján₃:

—'Nio₅ tiñ'₂ 'nia'₂ jmo'₂ cau₅ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄, a₂jme₂tí'₁ 'nia'₂ tag₄ quián'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄. ¹⁰Ia₁ ca₂juá'₂ Moisés a₂jme₃gan₃ dsa₂ chog₅₄₋ jmei₂.^z Jaun₂ juá'₂, chi₂jua'₂ 'ein₂ ca₂juá'₂ uig₅ ne₄ chog₅₄₋jmei₂, jui₁join₅₄.^a ¹¹La₁ 'nia'₂ né₃ juá'₂ a₂lé₂ le₃juá'₂ dsa₂ tsí'₃ chog₅₄₋jmei₂: “Tsá₃ 'nia'₂ lé₂ le₃jme₁'ong₁₂, ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quió₃ a₂lé₅ Corbán”, (co₂'nió'₄ a₂juá'₂, a₂ma₂lé₅ quió'₅ Diú₄ bá₄). ¹²Në₁jual'₂ le₂në₅ jaun₂ tsá₃ ma₃cué'₂ 'nia'₂ jmíg₄ a₂jme₃'on₅₄ gué₄ dsa₂ chog₅₄₋jmei₂. ¹³Jaun₂ le₂në₅ bá₄ tsá₃

^v2 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ le₂la₂ jáñ₃: “jaun₂ lë₃ ca₂chi₂ca₂'ag₃. ”

^w4 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂: "ní₁taza, ní₁dsig₁, ní₁njí₁ né₃."

^x6-7 Isaías 29:13.

^y8 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá' ₂ján₃; "juí₁lia'₂ a₂qui₂rang'₂ 'nia'₂ ni₁dsig₁, ni₁vaso a₂'ág'₂jmig₂, ca₂le₃jé₃ gué₄ 'e₂ cosa a₂qui₂jmō'₂ 'nia'₂ né₃."

^z10 Éxodo 20:12; Deuteronomio 5:56.

^a10 Éxodo 21:17; Levítico 20:9.

ma₃'e₂ quen₅ jág₁ quió'₅ Diú₄, jmo'₂ 'nia'₂, tē₂le₃ quian'₅₄ tag₄ a₂chí'₅, a₂ca₂ηag₃ dsa₂ can'₅₄ quiáng'₂. 'Lióng₂ bá₄ gué₄ a₂siá'₂ jmo'₂ 'nia'₂.

¹⁴ Jaun₂ ca₂té'₃ Jesús dsa₂, ca₂juá'₂:

—Nei₂ 'nia'₂ dse₃ ca₂le₃jíng'₃ a₂juá'₄ jniá₂ la₂. ¹⁵ I₁caun₂ a₂dsi₂to'₅₄ quió'₅ dsa₂, on₃jua'₅₄ a₂jaun₂ jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂ quió'₅. Cosa a₂'uë₂ dsí₅ dsa₂ guioin₅₄, a₂jaun₂ bá₄ jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂.^b

¹⁷ Jme₁O₂'fín₃ jin₄ dsa₂, ηái'₃ dsi₂néi₂, jaun₂ ca₂ηag₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅ 'e₂ jág₁ dsau₅ jáng'₅ jág₁ ca₂cué'₃ dsa₂ jaun₂. ¹⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿Ján₃ bá₄ tsá₃ ηí'₂ 'nia'₂ a₂juá'₅ jniá₂? Ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂gué'₅ dsa₂, on₃jua'₅₄ a₂jaun₂ jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂. ¹⁹ Ia₁ on₃jua'₅₄ dsí₅ dsa₂ dsi₂to'₅₄ a₂gué'₅. Rë₂tú'₅ bá₄ dsa₂ dsi₂to'₅₄ a₂jaun₂. Cang₂ jaun₂ dsi₂'uë'₅₄ táng₃ dsa₂ ca₁'né₄.

(Ca₂'ë₃ co₂'nió'₄ a₂le₁jé₃ ca₂le₃jé₃ bá₄ má₃, jme₁ca₂juá'₂ le₂në₅).

²⁰ Ca₂juá'₂ ján₃:

—Ca₂le₃jé₃ a₂'uë₂ dsi₅ dsa₂, a₂jaun₂ bá₄ a₂jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂.

²¹ Të₂dsí₅ bá₄ dsa₂ 'uë₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'lig'₅₄: jui₁lia'₂ a₂lé₅ dsi₅ dsa₂ niói'₃ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ líñ₅ dsi₂i₂gu₂; a₂'ang₅ dsa₂; a₂jme₂dsian₅ dsa₂ riin'₅₄; ²² a₂'ín₅ dsi₅ dsa₂ jmo₃ quió'₅ a₂cha₂ quió'₅ riin'₅₄; 'e₂ caun₂ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ jmái'₂ riin'₅₄; a₂qui₂jme₂gain₂₃ riin'₅₄; a₂jmo₂₃ o₂guí'₃ 'lig'₅₄, a₂jmo₂₃ uig₅ dsi₅, a₂qui₂chi₂'in₅ dsa₂ riin'₅₄; a₂jme₂róin₂ jmái'₂ dsa₂; ca₂le₃jé₃ gué₄ 'e₂ a₂tsá₃ 'en₅₄ dsi₅ dsa₂ líñ₅. ²³ Ca₂le₃jé₃ a₂në₅, tē₂dsí₅ bá₄ dsa₂ lë₂, a₂në₅ bá₄ a₂jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂.

Jan₂ i₁náu₃ i₂ca₂rë₃'én₂ tē₂le₃ quió'₅ Jesús

(Mateo 15:21-28)

²⁴ A₂'ein₅₄ ja₁jaun₂, ca₂o₃'fín₃ ηó₃ 'uë₃ ma₂quián₅ juig₂ Tiro.^c Jaun₂ ca₂'í₃ con'₂ tē₃co'₅₄ bá₄ dsi₂néi₂ quió'₅ dsa₂ ja₁jaun₂. La₁ tion₅₄ bá₄ ca₂rë₃lí'₄ dsa₂, tsá₃ ma₃ca₂cuíñ₃ jmi₄ a₂'mai₃. ²⁵ Dsi₂jui₅ jaun₂ ca₂nág₂ chog₅₄ jan₂ 'io₅₄ bë'₅₄ i₂'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄. Ca₂dsióg₃, jaun₂ ca₂chi₃jné₃ ne₄ Jesús. ²⁶ 'Éi₂ jme₁líñ₄ jan₂ 'io₅₄ griega, i₂chan₂ Sirofenicia. Jaun₂ ca₂mí₃ ca₂tsí'₃ 'éi₂ a₂dsi₃dsein₂₃ je₂na'₅₄ quió'₅ chi'₂ quiáin₅. ²⁷ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Jui₁le₂tan₅₄ de'₂ jniá₅ chi'₂ quiáng₃; ia₁ tsá₃ dsi₂ten₅₄ jua'₅₄ a₂jniá'₄ jniá₂ i₁ñí'₄ quió'₅ chi'₂, a₂ton₅₄ ne₄ dsi₂ji'₅₄.

²⁸ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ 'io₅₄ 'éi₂:

—Dsón'₂ bá₄ dsau₅, Te₁gui'₅₄, la₁ia₁ le₂jiog₅ dsi₂ji'₅₄ bá₄ gué'₅ né'₃ ni₁mesa 'nau₅₄ a₂tsi₂séi'₂ guein₂.

²⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃:

^b ¹⁵ A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ versículo 16 bá₄ ján₃, a₂juá'₂: "Ca₂le₃jín'₃ 'nia'₂ i₂le₁dsi₅₄ rë₂gua₄, nei₂ 'nia'₂."

^c ²⁴ A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "quian'₅₄ Sidón."

—Dse₃ nē₂ŋag'₅₄. Ma₂lé₂ guang'₅₄. Ma₂o₂'ín₃ bá₄ je₂na'₅₄ i₂jme₁'en₅₄ tē₂dsí₅ chi'₂ quiáng'₂.

³⁰ Jaun₂ ca₂ŋái'₃ bá₄; jme₁dsiáiñ'₃, ca₂jíñ₂ ja₁míg₄ roin₂₃ tei₄ ne₄ tsí₁cama, ma₂o₂'ín₃ bá₄ je₂na'₅₄ tē₂dsí₅.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ güin₄ i₂tsá₃ lin₄ lé₂ dsia₃ jág₁

³¹ Ca₂o₃'ín₃ táng₃ Jesús juig₂ Tiro, ca₂ŋíí₃ jui₅ juig₂ Sidón, jaun₂ ca₂dsióg₃ chei'₅₄ jmi₁ŋí'₄ Galilea, jaun₂ ca₂'í₃ 'uë₃ Decápolis. ³² Ja₁jaun₂ ca₂o₃jñia₃ dsa₂ jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ lin₄ lé₂ dsia₃ jág₁. Jaun₂ ca₂mi₃ dsa₂ a₂quióg₃ Jesús gu₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂. ³³ Jaun₂ ca₂jiog₃ Jesús ca₂jñiai₃ dsa₂ 'éi₂ caun₂ ja₁co₂'ŋiog₅, jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂tiá₂ chi₁gú₃ rë₂gua₄ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂'ŋéi₃ chi₁gú₃, jaun₂ ca₂níi'₂ le₁tsí'₂ dsa₂ 'éi₂. ³⁴ Jaun₂ ca₂chób'₃ ne₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂choin₃ dsí₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—iEfata! —co₂'nió'₄ a₂juá'₂: iNia₄!

³⁵ Jme₁ma₂në₂juá'₂ le₂në₅, ca₂niá₃ rë₂gua₄ mi₂'o₄ dsa₂ 'éi₂ nē₃, ca₂'lón₂, ca₂dsia₃ dse₃ jág₁. ³⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ ca₂le₃jíñ₃ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃. La₁ tē₂le₃ i₂jui'₂ gué₄ ca₂dsia₃ bá₄ dsa₂.

³⁷ Jaun₂ 'ŋio₅ lin₃ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ dsa₂ jme₁ca₂rë₃ŋi₅. Jaun₂ qui₂ca₂dsia₃ dsa₂:

—Dse₃ bá₄ ca₂le₃jé₃ a₂jmo₂₃. Jmo₂₃ a₂nag₅ dsa₂ i₂güin₄, lia'₂ dsa₂ i₂con₄ nē₃, lé₂ le₃dsia₃ jág₁.

Ca₂jme₃tan₅₄ Jesús quén₂ mei₅ dsa₂ (Mateo 15:32-39)

8 ¹ Jmig₄ jaun₂ ca₂ŋí'₂ juín₅ lin₃ dsa₂. Ia₁ tsá₃ ma₃'e₂ cha₂ gué'₃, jaun₂ ca₂té'₃ Jesús chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáiñ₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

² —Néi₂ dsí₃ jíng₅₄ dsa₂ nē₅, ia₁ ma₂'nì₅ jmig₄ tioin₅₄ ja₁lá₃ quiong₅₄, tsá₃ ma₃'e₂ cha₂ gué'₃. ³ Né₁jua'₂ dsiaín₅₄ gué'₂ jniá₂ quió'₅ tē₃ tsá₃ ma₂në₂gué'₃, 'uáin₂ bá₄ le₂'i₄ jui₅, ia₁ uíng₂ bá₄ ja₂lén₂ i₂lin₅₄ nē₅.

⁴ Jaun₂ ca₂ŋag₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáiñ₅:

—¿A₂já'₄ bá₄ lé₂ le₃dsí₁'nióg₂ ca₂le₃jé₃ i₁ŋí'₄ a₂'nió'₅ le₂tan₅₄ dsa₂ nē₅ ja₁co₂'ŋiog₅ la₂?

⁵ Jaun₂ ca₂ŋag₃ táng₃ Jesús:

—¿Je₂liá'₂ i₁ŋí'₄ 'i₄ quián₂ 'nia₂?

—Guio₃ bá₄ —ca₂ŋag₃.

⁶ Jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂tian'₃ dsa₂ ca₂le₃jíñ₃ 'uë₃. Jme₁ma₂chan'₂ le₂guio₃ i₁ŋí'₄, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄, jaun₂ ca₂jmo₃ le₁'nau₅₄, jaun₂ gué₄ ca₂cué'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáiñ₅, ia₁jaun₂ 'éi₂ dsia₃ ne₄ dsa₂. Jaun₂ le₂jaun₂ bá₄ ca₂jmo₃. ⁷ Jme₁tion'₅₄ on₃-ún₂ i₁ju₁ pí'₁, jaun₂ ca₂jme₃jñiói₃ quió'₅ 'éi₂ ján₃, jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂dsión'₂ 'éi₂. ⁸ Jaun₂ qui₂ca₂gué'₃ ca₂le₃jíñ₃ dsa₂ ca₂lia'₂ ca₂rë₃tain₅₄. Jme₁ca₂lén₂ jaun₂, ca₂cág'₃ dsa₂ guio₃ tsí₁mi'₂ 'nau₅₄ a₂ca₂chóng₃. ⁹ Ca₂le₃jíñ₃ dsa₂ 'éi₂ jme₁lé₂ con'₂ quén₂ mei₅.

Jaun₂ gué₄ qui₂ca₂'ág'₃ jág₁ dsa₂. ¹⁰ Dsi₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂'í₃ táng₃ 'ñjío'₃ tsi₁mu₅ quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, ca₂dsi₃léin₂ 'uë₃ Dalmanuta.

Mi₅ dsa₂ fariseos a₂jmo₃ Jesús caun₂ léi₄ jué'₂
(Mateo 16:1-4; Lucas 12:54-56)

¹¹ Jaun₂ ca₂o₃lén₂ dsa₂ fariseos ca₂jme₃lióg₃ ca₂tsíñ₂ quiong'₅₄, a₂mi₂₃ jmo₃ 'éi₂ caun₂ léi₄ jué'₂ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃. ¹² Jaun₂ ca₂chon₃ Jesús dsí₅ 'ñjio₅ líñ₃, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'E₂ bá₄ lë₃ 'nio₃ dsa₂ chan₂ jmi₄ në₃ a₂jmo₅₄ jniá₂ léi₄? A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, tsá₃ léi₄ jaun₂ le₃guéi'₁ 'nia'₂.

¹³ Tión₂ jaun₂ bá₄ dsa₂ 'éi₂, ca₂'í₃ táng₃ 'ñjío'₃ tsi₁mu₅ ca₂ñjó₃ le₃'ño'₅₄ jmi₁ñjí'₄ le₃ó₃.

Levadura quió'₅ dsa₂ fariseos
(Mateo 16:5-12)

¹⁴ Ca₂'en₃ dsí₅ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ cán₂ a₂gué'₃, jnjia'₅₄ lia'₂ caun₂ i₁ñjí'₄ bá₄ quian₅ i₃léin₂ 'ñjío'₃ tsi₁mu₅. ¹⁵ Jaun₂ ti₁ca₂néi'₂ Jesús jág₁, ca₂juá'₂:

—Të₃ñjí'₅₄ quián'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ juá'₅ quió'₅ dsa₂ fariseos, quian'₅₄ jág₁ quió'₅ Herodes në₃. Ia₁ lë₅ lia'₂ lë₅ jui₁ levadura.

¹⁶ Jaun₂ ca₂dsia₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quian'₅₄ riin'₅₄:

—'An₁ juá'₂ le₂në₅ ia₁ tsá₃ i₁ñjí'₄ cha₂ quián₂ jniog₄.

¹⁷ Ca₂rë₃lí'₄ bá₄ Jesús jág₁ a₂dsia₅ 'éi₂ i₃léin₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'E₂ lë₃ juá'₂ 'nia'₂ a₂tsá₃ i₁ñjí'₄ cha₂ quián'₂ 'nia'₂? ¿'E₂ lë₃ ñjí'₄ tsá₃ rë₂ñjí'₂ 'nia'₂? ¿O₃ a₂tsá₃ len'₅₄ 'e₂ 'nia'₂, o₃ a₂cang₄ dsei'₂ 'e₂ 'nia'₂? ¹⁸ ¿O₃ bá₄ a₂lë₁tio'₅₄ mi₂ne'₅₄ 'e₂ 'nia'₂, la₁ tsá₃ jniag₃? ¿O₃ bá₄ a₂lë₁le₁dsí₅₄ bá₄ rë₂guá'₂ 'nia'₂, la₁ tsá₃ nag₂ gué₂ 'nia'₂? ¿O₃ bá₄ tsá₃ ma₃dsá₂ 'e₂ 'au'₂ 'nia'₂? ¹⁹ Lia'₂ con'₂ jme₁ca₂dsio'₄ jniá₂ quian'₅₄ 'ñjía₂ i₁ñjí'₄ bá₄ ca₂lin₅ ca₂gué'₃ con'₂ 'ñjía₂ mei₅ dsa₂, ¿je₂liá'₂ mi'₂ ca₂lë₃ ni₁'nau₅₄ a₂ca₂chóng₃ gué'₄ ca₂cag'₅₄ 'nia'₂?

Jaun₂ ca₂ñjag₃ 'éi₂:

—Guia₃-tíñ₂.

²⁰ —Con'₂ siá'₂ táng₃, lia'₂ con'₂ jme₁ca₂dsio'₄ jniá₂ guio₃ i₁ñjí'₄ ca₂lin₅ ca₂gué'₃ quén₂ mei₅ dsa₂, ¿je₂liá'₂ mi'₂ 'nau₅₄ a₂ca₂chóng₃ ca₂cag'₅₄ gué'₄ táng₃ 'nia'₂?

Jaun₂ ca₂ñjag₃ táng₃ 'éi₂:

—Guio₃.

²¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃:

—¿Tsa₁ rë₂len'₅₄ bá₄ gué'₄ 'nia'₂ jaun₂?

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ ten₄ juíg₂ Betsaida

²² Jaun₂ dsí₃léin₂ juíg₂ Betsaida. Jaun₂ ca₂o₃jnjia₃ dsa₂ jan₂ dsa₂ ten₄, jaun₂ ca₂mi₃ dsa₂ a₂téi₂ gu₂. ²³ Jaun₂ në₃ ca₂jña'₃ gu₂ dsa₂ ten₄ 'éi₂, ca₂jiog₃ jui₅ 'ní'₂ juíg₂. Jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂tsáng₂ jmi₁'é'₅ quió'₅, jme₁ne₁

dsa₂ 'éi₂, ca₂téi₂ gu₂, jaun₂ ca₂ŋag₃ chi₂jua'₂ ma₂lé₂ jág₃. ²⁴ Jaun₂ ca₂chób'₃ ne₅₄ ca₂jág₃, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jín₄ jniá₂ dsa₂ i₂nio₄, i₂jniá₂ lia'₂ jniá₂ ni₁'ma₂.

²⁵ Con'₂ siá'₂ ca₂tí₂ táng₃ Jesús gu₂ jme₁ne₁ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ gué₄ ca₂jág₃ i₁ca'₅₄ mi₂ne₅₄, jaun₂ gué₄ ca₂rë₃jniá₂ dse₃ jme₁ne₁₂, ca₂'lóin₂. ²⁶ Jaun₂ ca₂dsiób'₂ Jesús co₂dsau₅ ja₁quió'₄, ca₂juá'₂:

—Tsá₃ 'ú₅ jë₄ juig₂ të₃ jág₅ dsa₂.

Ca₂cuë₃ Pe₄ jág₁ dsau₅ a₂lín₅ Jesús I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄

(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

²⁷ Cang₂ jaun₂ ca₂ñjó₃ Jesús quiain'₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅ le₂tan₅₄ juig₂ Cesarea ja₁tén₄ Filipo. Jaun₂ le₂i₄ jui₅ ja₁i₃léin₂, ca₂ŋag₃ Jesús ca₂ññí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂:

—¿'Ein₂ líñ₅ jniá₂, juá'₂ dsa₂?

²⁸ Jaun₂ ca₂ŋag₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂:

—I₂lin₅₄ dsa₂ juá'₂ a₂líng'₅ Juan₅₄ i₂jme₁chon₅ dsa₂ jmi₂. I₂lin₅₄ gué'₂ juá'₂ a₂líng'₅ Elías. I₂lin₅₄ gué'₂ juá'₂ táng₃ a₂líng'₅ jan₂ i₂sián'₂ i₂chen₄ quiáin₅ Diú₄.

²⁹ Jaun₂ ca₂ŋag₃ táng₃:

—¿'Nia'₂ gué'₂ né₃? ¿'E₂ juá'₂ 'nia'₂ 'ein₂ líñ₅ jniá₂?

Jaun₂ ca₂ŋag₃ Pe₄:

—'Ne₂ líng'₅ I₂rë₂'ín₁ quiáin₅ Diú₄.

³⁰ Jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂tsá₃ dsia₃ tsí'₃ i₁jan₂ jua'₅₄ a₂'ag₃.

Ca₂'é₂ Jesús jág₁ a₂jóin₂

(Mateo 16:21-38; Lucas 9:22-27)

³¹ Jaun₂ né₃ ca₂jme₃lió₃ Jesús ca₂'é₂ jág₁ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, a₂ca₂tíñ₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ dsí₃ññí₂ 'lióng₂ uíg₅, a₂tsá₃ le₃jei₅₄ dsa₂ can'₅₄ quiáin₅ guá'₅, juig₅₄ jme₂dsa₂, të₅juá'₅ né₃. Ca₂le₃jín₃ quiin'₃ jág₁ a₂ŋag'₃. La₁ jein'₅₄ bá₄ táng₃ a₂'ni₅ jmi₄ jaun₂. ³² Ca₂juá'₂ lia'₂ rë₂jiá₃ jág₁. Jaun₂ Pe₄ né₃ ca₂jiog₃ le₂cau₅, jaun₂ ca₂jme₃lió₃ ca₂ti₂ca₂néi'₂ a₂jme₁jnéi₂ jui₅.

³³ Jaun₂ ca₂jén'₃ Jesús ca₂jín₂ ca₂le₃jín₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, jaun₂ ca₂jéin₂ Pe₄ ca₂juá':

—¡Jñiag'₃ cau₅ quió₃, 'ne₂ Satanás! Ia₁ tsá₃ dsí₂jiog₅ 'au'₂ jui₁lia'₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ Diú₄; lia'₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ dsí₂jiog₅ 'au'₂.

³⁴ Jaun₂ ca₂té'₃ Jesús chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ né₃. Jaun₂ ca₂juá':

—Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nio₃ 'ein₃ jniá₂, co₂dsia₅ jui₁dsi₂'én₂ dsí₅ guioin₅₄, jui₁jmo₁₂ co₂jñiai₅₄ a₂jóin₂^d jui₁'ein₁₂. ³⁵ Ia₁ jui₁'ein₂ gué₃ i₂tsá₃ 'nio₃ jón₂ ia₁ 'ín₅ dsí₅ le₃chain₂ dse₃ mi₂güíg₃ la₂, dsí₃'én₂ quió'₅. La₁ jui₁'ein₂ gué₄

^d34 lit. "jui₁quian₅₄ cróg₄ quió'₅."

i₂tén' ₂ dsí₅ gue₃ 'mú₃ 'uig₅₄ quió₃ jniá₂, 'uig₅₄ quió' ₄ jág₁ dse₃ né₃, tíin' ₄, le₃chain₂ dse₃ mi₂güíg₃ caun₂. ³⁶ ¿E₂ bá₄ ta₁ jmo₃ a₂lí' ₂ dsa₂ 'ñio₅ lin₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, në₁jua'₂ dsí₃'én₂ bá₄ guë'₂ jme₂dsí₂ quió'₅ mi₂güíg₃ caun₂? ³⁷ ¿O₃ je₂liá'₂ lé₂ le₃quí₃ dsa₂ 'lia'₅₄ ia₁jaun₂ tín' ₄ jme₂dsí₂ quió'₅? ³⁸ Ia₁ jui₁'ein₂ guë'₃ i₂gui'₅₄ jmóg'₂ jniá₂, quian'₅₄ jág₁ dse₃ quió₃, të₃jin₄ dsa₂ i₂qui₂rë₂cán'₄ dso₄ i₂tsá₃ ne'₅₄ chan₂ jmig₄ në₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ gui'₅₄ jmóg'₂ jë₁ma₂të₂ rë₁guain'₂ quian'₅₄ ángeles jñiό₅ quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ bí₂ jlá'₁ quió'₅ jmei₂.

9 ¹Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ le₂la₂ ján₃:

—A₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, ia₁ chan₂ i₂lin₅₄ 'nia'₂ i₂tión₂ ja₁lá₃ i₂tsá₃ tin₅₄ dsián₃ né'₃ a₂të₅₄ ne₅₄ a₂guá₂ jmig₄ a₂jme₃gón₃ Diú₄ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅.

Ca₂rë₃tsín₃ Jesús lia'₂ jniái₂

(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

² Jñéi₂ jmig₄ cang₂ jaun₂ ca₂jnia₃ Jesús Pe₄, Jacobo, Juan₅₄ né₃, jaun₂ ca₂i₃lein₂ con'₂ guioin₅₄ jui₅ caun₂ má'₂ ñei₅. Ja₁jaun₂ ca₂jme₃tsín₃ Jesús lia'₂ jniái₂ të₃ jág₅ riin'₅₄. ³ Jaun₂ ni₁tsín'₅₄ ca₂jnia₃ tág₅ co₂'né'₅ tiog₂ jau₂ ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ dsa₂ chan₂ mi₂güíg₃ tsá₃ tiin₂ rang₃ 'mi'₂ a₂jnia₅₄ tiog₂ le₂jaun₂. ⁴ Jaun₂ ca₂jág₃ ca₂jnia₃ coin₂, Elías quian'₅₄ Moisés, tióin₂ dsia₂₃ jág₁ quiain'₅₄ Jesús. ⁵ Jaun₂ né₃ ca₂juá'₂ Pe₄ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Të₅, i₁e₂ guë'₄ dse₃ lia'₂ tio'₅₄ jniog₄ ja₁lá₃! Në₃ o₁jmog'₅₄ 'ni₅ tsí₁'io₅ láu₃: caun₂ quiáng'₂, caun₂ quió'₅ Moisés, caun₂ guë'₂ quió'₅ Elías né₃.

⁶ (On₃hua'₅₄ jaun₂ ca₂rë₃lí'₄ rë'₂ Pe₄ 'e₂ a₂ca₂'ñiai₂, të₂'i₂₃ le₂jaun₂, ia₁ a₂gó'₅ 'ñio₅ lin₃ tioin'₅₄.) ⁷ Të₃jé₄ jaun₂ né₃ ca₂'ág₂ jnei₅ ja₁tioin'₅₄, ca₂lioin₂. Jaun₂ jë₄ jnei₅ jaun₂ ca₂né'₂ jág₁ a₂ca₂juá'₂:

—I₂la₂ bá₄ jón₃ quiáng₃, i₂'nióg₃ guë'₄ lin₃. Nei₂ 'nia'₂ jág₁ quió'₅.

⁸ Dsí₂jui₅ le₂jaun₂ jme₁ca₂jág₃ táng₃, tsá₃ ma₃'ein₂ chan₂, jñia'₅₄ lia'₂ jan₂ 'ñiog₅ bá₄ Jesús quiong'₅₄ gué'₄.

⁹ Jme₁ma₂tioin'₅₄ jui₅ ja₂lein₃ sióin₅ má'₂, jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃ 'i₁jan₂ 'e₂ a₂ca₂jág₃ jaun₂, a₂jmo₃ tei₄ ca₂lia'₂ ca₂jen'₅₄ táng₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ne₄ 'mú₃.

¹⁰ Jaun₂ né₃ tei₄ bá₄ ca₂jmo₃, tsá₃ 'ein₂ ca₂tsí'₃, jñia'₅₄ lia'₂ qui₂ca₂ñíi'₃ riin'₅₄ 'e₂ jein₅ jág₁ jaun₂ a₂jein'₅₄ ne₄ 'mú₃. ¹¹ Jaun₂ ca₂ñíi'₃ Jesús:

—¿E₂ lë₃ juá'₂ të₅juá'₅, Elías bá₄ i₂ca₂tín₂ jiá₃ le₂'uig₅₄?

¹² Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Dsón'₂ bá₄ jaun₂ Elías bá₄ i₂jiá₃ le₂'uig₅₄, a₂jmög'₃ ca₂le₃jé₃. ¿E₂ guë'₂ lë₃ jaun₂ chi₁ton₅ ne₄ Si₂ a₂ca₂tín₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂tsá₃ caun₂ dsí₃ñíi₂, tsá₃ guei₃ dsa₂, 'liog'₃ dsa₂ 'uë₃ co₂ñíi₂? ¹³ La₁ jniá₂ juá'₅, i₂ma₂guan₅ bá₄ Elías, qui₂ca₂jmög'₂ dsa₂ ca₂lia'₂ lë₂ dsí₅, lia'₂ con'₂ lë₅ chi₁ton₅ ne₄ Si₂.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ chi'₂ i₂jme₁'en₅₄ i₂'lin'₅₄ tē₂dsí₅

(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)

¹⁴ Jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂dsi₃lein₃ ja₁tion'₅₄ riin'₅₄. Jaun₂ ca₂jíin₂ juin₅ dsa₂ sián'₂ tion'₅₄ le₃lág'₃ jaun₂. Tion'₅₄ tē₅juá'₅ nē₃, tsiiñ₂₃ quian'₅₄ 'éi₂.

¹⁵ Jaun₂ dsí₂juí₅ jme₁ca₂jág₃ dsa₂ ca₂le₃jíin₃ ca₂jíin₂ Jesús, ca₂i₃gó'₃ dsí₅ 'ñio₅ lin₃, jaun₂ i₃léin₂ i₁cuag₃ Diú₄. ¹⁶ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—¿'E₂ jág₁ tsí₂jín'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ dsa₂ nē₅?

¹⁷ Jaun₂ ca₂ηag₃ jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ jé₄ jaun₂:

—Tē₅, la₂ jniag₅₄ chi'₂ quiáng₃ a₂'ein₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ i₂tsá₃ cuë₅ jmiг₄ dsia₃ chi'₂ jág₁. ¹⁸ Chi₂jua'₂ 'a₂ guë'₂ já'₄ jmóg'₂, jmo₂₃ tón₂ 'uë₃. Qui₂'uë'₅ chi'₂ jan₅ mi₂'o₅₄, qui₂quig'₂ mi₂jan₅₄ nē₃. Jmo₂₃ a₂rë₂'uá'₃ rë₂juí₂ quió'₅ nē₃. Jaun₂ jme₁ma₂në₂juíg₂ jniá₂ dsa₂ i₂quiang'₅₄ a₂jme₁dsein₂₃ i₂'lin'₅₄, la₁ tsá₃ tió'₅, juá'₂.

¹⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—i'En₁ jmá'₃ tsá₃ 'e₂ 'én'₂ 'nia'₂ dsa₂ chan₂ jmiг₄ nē₃! ¿Je₂liá'₂ jmiг₄ jmá'₃ 'nió'₅ jmo₅₄ jniá₂ tió₅ dsí₃ ñí₅₄ quian'₅₄ 'nia'₂? O₂quiain₅ 'nia'₂.

²⁰ Jaun₂ ca₂i₁quian₅₄ dsa₂ chi'₂ ca₂o₃jiog₃ ne₅₄. Jaun₂ dsí₂juí₅ jme₁ca₂jág₃ i₂'lin'₅₄ ca₂jíin₂ Jesús, ca₂jmo₃ táng₃ i₃'ín₃ i₂bë'₅₄ qui₂ca₂ba₂ca₂lín₂ 'uë₃, 'uë'₅ jan₅ mi₂'o₅₄. ²¹ Jaun₂ ca₂ñíi'₃ jmei₂ chi'₂:

—¿Jma₂je₂liá'₂ jmiг₄ jén'₅ le₂në₅?

Jaun₂ ca₂ηag₃:

—Lia'₂ con'₂ bín'₅₄ bá₄ i₂në₅. ²² 'Lióng₂ ráun₂ ma₂jmo₃ a₂'nio₃ 'í₂ né'₃ si₂, 'nio₃ 'í₂ né'₃ jmíг₃ né₃, a₂jmóg'₂ i₂'lin'₅₄ a₂'nio₃ jniag'₃. La₁ nē₁jua'₂ cha₂ a₂lé₂ le₃jmó'₂, dsia₄ ñéi₂ 'au'₂ jnia'₅₄.

²³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ jaun₂ "chi₂jua'₂ cha₂ a₂lé₂?" Lé₂ bá₄, quió'₅ ca₂le₃jín₃ i₂'én₂,

²⁴ Dsí₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂ηag₃ jmei₂ i₂bë'₅₄ ca₂juá'₂ tiá₂:

—i'Én₂ bá₄ jniá₂! iJme₁'o₁ jaun₂ le₃'éng₂ gué₄!

²⁵ Jme₁ca₂jág₃ Jesús caun₂ qui₂ca₂ñíi'₂ juin₅ lin₃ gué₄ dsa₂, jaun₂ gué₄ ca₂jéin₂ i₂'lin'₅₄, ca₂juá'₂:

—Jú₅ ja₁në₅, 'ne₂ jme₂dsí₂ i₂jmo'₂ con₄ güin₄ chi'₂. Ca₂lia'₂ o₁líg'₂ jmiг₄ tsá₃ ma₃'ú'₄ ja₁në₅, ia₁ jniá₂ juá'₅.

²⁶ Jaun₂ jme₁ca₂o₃'ín₃ i₂'lin'₅₄, ca₂jmo₃ gué₄ cóн'₂ ca₂guió'₃ chi'₂ 'éi₂, ca₂i₃'fin₃, ca₂ba₂ca₂lín₂ 'uë₃, ca₂quiog₂ tsá₃ lí'₄. "Ca₂join₃ bá₄", ca₂juá'₂ mei'₂ tsá₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂jág₂. ²⁷ Jaun₂ ca₂'ín₃ Jesús mi₂gu₂, ca₂chó'₂, jaun₂ ca₂nau₂ chi'₂.

²⁸ Jaun₂ jme₁ma₂'í₅ Jesús caun₂ dsí₂néi₂, ja₁jaun₂ ca₂ηag₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ con'₂ guioin₅₄:

—¿'E₂ 'uíg₅₄ tsá₃ ca₂tián₃ jnia'₅₄ a₂dsén₄ i₂'lin'₅₄?

²⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ i₂le₂në₅ lé₂ le₃'uín₃ jmá'₃ lia'₂ quian'₅₄ a₂chi₂lén'₂ dsa₂ Diú₄.^e

Ca₂'é₂ táng₃ Jesús jág₁ a₂jóin₂
(Mateo 17:22-23; Lucas 9:43-45)

³⁰ Jme₁ca₂'uiin₂ juig₂ jaun₂, ca₂i₃lein₃ táng₃, ca₂ñii₅ jui₅ 'uë₃ Galilea, tsá₃ jme₁'nio₃ Jesús le₃ñi₅ dsa₂, ³¹ ia₁ jme₁jme₂tiin₂₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, ca₂juá'₂:

—Ja₂quián₃ jmiг₄ a₂jáng'₂ dsa₂ jíin'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ o₄gú₃ dsa₂ i₂'iog₅₄ jaun₂ jnag'₃ dsa₂. La₁ a₂'ni₅ jmiг₄, jein'₅₄ bá₄ táng₃.

³² La₁ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ në₃, tsá₃ ca₂ñíi'₂ 'e₂ jein₅ jág₁ a₂juá'₂ le₂jaun₂, ton'₂ tsá₃ ma₃ca₂tiá₃ dsí₅ jua'₅₄ a₂ñag₃ gué₄ 'e₂ ñag₃.

Tsin₅ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ 'ein₂ bá₄ i₂lín₅
i₂dsen₅₄ gué₄ con'₂ quiain'₅₄ riin'₅₄
(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

³³ Jaun₂ ca₂dsí₃léin₂ juig₂ Capernaum. Jme₁ma₂tiáin'₅ dsi₂néi₂, jaun₂ ca₂ñí'₃ Jesús chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, ca₂juá'₂:

—¿'E₂ jág₁ tsín'₂ 'nia'₂ ja₂nóg'₅ le₂'i₄ jui₅?

³⁴ La₁ tei₄ bá₄ ca₂tiáin'₂, tsá₃ 'e₂ ca₂ñag₃, ia₁ le₂'i₄ jui₅ ja₂lein₃ tsiin₂₃ 'ein₂ dsón'₂ i₂lén₂ i₂dsen₅₄ gué₄ jé₄ quió'₅ riin'₅₄. ³⁵ Jaun₂ ca₂guá₂ Jesús, jaun₂ ca₂té'₃ ta₁guia₃-tíñ₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nia'₂ 'nio₃ lén₂ i₂le₂'uig₅₄, cán₂ ne₄ jui₅, 'nió'₅ léin₂ i₂jé₁ca₂tó'₂ quió'₅ ca₂le₃jín₃, jme₂ti₃ ta₁ ne₄ ca₂le₃jín₃ riin'₅₄.

³⁶ Jaun₂ në₃ ca₂cain₃ jan₂ guein₂ quián₅ dsa₂, jaun₂ ca₂dsiain₃ 'éi₂ jé₄ quió'₅, jaun₂ ca₂jnau'₃, ca₂juá'₂:

³⁷ —Jui₁'ein₂ gué₃ i₂guen₅ jan₂ guein₂ bë'₅₄ le₂la₂ o₄quió'₃ jniá₂, jniá₂ bá₄ guei₂₃. I₂guei₅ jniá₂, on₃jua'₅₄ jmá'₃ jniá₂ guei₂₃. Guein₂₃ le₂jiog₅ i₂ca₂chei₃ jniá₂.

"I₂tsá₃ 'iog₅₄ jniog₄, të₂le₃ quián₂ jniog₄ bá₄ chéin'₅"
(Mateo 10:42; Lucas 9:49-50)

³⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Juan₅₄:

—Të₅, në₂jín₄ jnia'₅₄ jan₂ dsa₂ i₂në₂'uín'₂ je₂na'₅₄ quian'₅₄ bí₂ 'éi'₃ quiáng'₂. Tsá₃ ma₃në₂cué₁ jnia'₅₄ jmiг₄ jua'₅₄ a₂jmo₃ gué₄ le₂jaun₂, ia₁ tsá₃ ñi₂₃ gué'₂ quian'₅₄ jniog₄.

³⁹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ le₂jaun₂, jua'₅₄ a₂jníg'₅₄. Ia₁ 'i₁jan₂ tsá₃ jmo₅ caun₂ ta₁ jué'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió₃ jniá₂, jua'₅₄ a₂lé₂ le₃dsia₃ 'ag₃ 'lig'₅₄ dsí₂juí₅ le₂jaun₂. ⁴⁰ Ia₁ jui₁'ein₂ gué₃ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'iog₅₄ jniog₄, i₂tión₂ të₂le₃ quián₂ jniog₄ bá₄ 'éi₂. ⁴¹ Ia₁ në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂cué'₃ 'nia'₂ tsá₃ a₂léi'₂

^e29 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂; "a₂chi₂len'₂ dsa₂ Diú₄, a₂jme₂liin₅₄ në₃."

o₁jnia'₅₄ caun₂ vaso jmig₂ bá₄, ia₁ a₂tén'₅ 'nia'₂ të₂le₃ quió'₅ I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄, a₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, lí'₂ bá₄ 'liain'₅₄.

A₂go'₂ tsi₃sén'₂ dsa₂ dso₄
(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)

⁴² Jui₁'ein₂ gué₃ i₂jmo₅ tsi₂sén'₂ dso₄ jui₁lia'₂ i₂me'₂ le₂la₂ i₂'én₂ të₂le₃ quió₃ jniá₂, ja₂lin₃ gué₄ dse₃ co₂nei'₅₄ jua'₅₄ a₂tón₂ dsa₂ ne₄ jmi₁ñí'₄ rë₂quein₅ ca₂míg₂ ni₁to₂ dsi₂lag₅₄. ⁴³ Në₁jua'₂ mi₂gog'₂ jmo₅ a₂tang'₂ dso₄, co₂nei'₅₄ gué₄ dse₃ 'nia₄, ia₁ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ dsiáng'₄ 'nau₅₄ caun₂ gog'₂ ja₁le₃chang'₂ co₂tan₅₄, con'₂ gué₄ a₂jme₁dsiáng'₄ guio₃-juíg₃ a₂rë₂'ñia₅ ta₁tin₃ gog'₂ ja₁tsá₃ líg'₂ jmig₄ éi₃ si₂.^f ⁴⁵ Në₁jua'₂ mi₂tag'₅₄ jmo₅ a₂tang'₂ dso₄, 'nia₄ jáñ₃, ia₁ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ dsiáng'₄ guiang'₅₄ ja₁le₃chang'₂ co₂tan₅₄, lia'₂ con'₂ gué₄ a₂jme₁dsiáng'₄ a₂rë₂'ñia₅ le₃tin₃ tag'₅₄ guio₃-juíg₃, ja₁tsá₃ líg'₂ jmig₄ éi₃ si₂.^g ⁴⁷ Chi₂jua'₂ mi₂ne'₅₄ jmo₅ a₂tang'₂ dso₄, co₂nei'₅₄ gué₄ dse₃ dsí₄ jáñ₃, ia₁ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ a₂dsiáng'₄ a₂teng'₅₄ ca₂míg₂ mi₂ne'₅₄ ja₁gon₂ Diú₄, lia'₂ con'₂ gué₄ a₂jme₁dsiáng'₄ a₂rë₂'ñia₅ ta₁tin₃ mi₂ne'₅₄ guio₃-juíg₃:

⁴⁸ ja₁tsá₃ líg'₂ jmig₄ dsíán₃ i₁ja'₅₄,
on₃ guë'₂ si₂ éi₃ né₃.^h

⁴⁹ 'Ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ 'nió'₅ lé₂ 'í₁ të₂le₃ quian'₅₄ uig₅ a₂lé₅ lia'₂ lé₅ si₂.ⁱ

⁵⁰ Dse₃ bá₄ tsi₁ñi₁ të₁lia'₂ ñi'₅₄, la₁ në₁jua'₂ ca₂'en₃ ñi'₅₄ tsi₁ñi₁ né₃, ¿'A₂ bá₄ lia'₂ lé₂ le₃lei₂ táng₃? Jaun₂ jui₁len'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ lé₅ tsi₁ñi₁. Jui₁le₂chan'₂ bá₄ 'nia'₂ 'ei₅ tei₄ quian'₅₄ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂.

Jme₂tag₅ Jesús jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ lé₅ a₂tén₂ dsa₂ dsí₂i₂gu₂
(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)

10 ¹ Jaun₂ ca₂o₃'ín₃ Jesús juig₂ Capernaum ja₁jme₁'ein₅₄, ca₂ñjó₃ táng₃ ja₁tén₄ Judea quian'₅₄ jui₅ 'uë₃ të₂le₃ 'ño'₅₄ Cuá₃ Jordán.

Ja₁jaun₂ ca₂o₃lén₂ táng₃ dsa₂ juín₅ ja₁'ein₅₄. Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂jmo₃ jui₁lia'₂ jmo₂₃ tián₂, ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂. ² Jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos, ca₂ñjí'₃ Jesús a₂ñjia'₅₄ con'₂ 'nio₃ cáun₂ táu₂ chi₂jua'₂ 'í₄ 'éi'₃ a₂tén₂ dsa₂ dsa₂ mí₂ quiáin₅. ³ Jaun₂ ca₂ñjag₃ 'éi₂:

—¿'E₂ 'éi'₃ ca₂cuë₃ Moisés guë'₂?

⁴ Jaun₂ ca₂ñjag₃ táng₃ dsa₂ 'éi₂:

—Ca₂cuë₃ Moisés jág₁ a₂lé₂ le₃jmo₃ dsa₂ ñe'₂ caun₂ si₂ të₃ron₅₄, jaun₂ gué₄ ma₂lé₂ dsei₂₃.

⁵ Jaun₂ ca₂ñjag₃ Jesús:

^f**43** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ versículo 44, ja₁juá'₂ co₂rë₂ quian'₅₄ versículo 48.

^g**45** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ versículo 46, ja₁juá'₂ co₂rë₂ quian'₅₄ versículo 48.

^h**48** Isaías 66:24.

ⁱ**49** lit. "Ia₁ ca₂le₃jín₃ 'nió'₅ le₃ñi'₅₄ quió'₅ quian'₅₄ si₂." 'Nio'₂ ja₁ton₅ 1 Pedro 1:7; 4:12.

—'Uig₅₄ ia₁ a₂ñí₄ tsá₃ nág'₁ 'nia'₂ guiong'₅₄ bá₄ ca₂cuë₃ Moisés 'éi'₃ jaun₂, ⁶ La₁ le₂'uig₅₄ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂dsia₃ Diú₄ mi₂güíg₃, "ca₂jmói'₂ dsa₂ ne'₂, dsa₂ mí₂". ⁷ "Uig₅₄ jaun₂ né₃ dsa₂ ne'₂, ca₂tíin₂ téin₂ chog₅₄-jmei₂, con'₂ tiain'₃ quiain'₅₄ dsa₂ mí₂ quiáin₅. ⁸ Jaun₂ jé₁le₃oin₃ léin₂ caun₂ bá₄ ni₁ñí₅."^j Jaun₂ dsióg₄ lé₂ co₂'nió'₄ jan₂ dsa₂ bá₄, tsá₃ ma₂lē₂ oin₃. ⁹ Jaun₂ tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ jua'₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂jmo₃ jma₃quén₅ a₂ma₂dsia₃ Diú₄ rë₂.

¹⁰ Jme₁ma₂tioin'₅₄ táng₃ dsi₂néi₂, ca₂ñag₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíin₂ ca₂ñíi'₃ Jesús jág₁ né₅. ¹¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Dsa₂ i₂tén₂ 'io₅₄ quián₅, a₂guá₃ táng₃ quiain'₅₄ i₂sián'₂, 'no₂₃ dso₄ ja₁con₂ 'io₅₄ quiáin₅ i₂le₂'uig₅₄. ¹² Con'₂ guë'₂ siá'₂ táng₃ né₃ jua'₂ téin₂ 'io₅₄ dsi₂i₂gu₂ a₂guá₃ táng₃ quiain'₅₄ dsa₂ ne'₂ sián'₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'no₂₃ dso₄ ja₁con₂ dsi₂i₂gu₂.

Ca₂jme₃gon'₅₄ Jesús chi'₂-guein₂

(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

¹³ Jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ dsa₂ le₁jñiai₂₃ chi'₂ quiáin₅ ja₁guá₄ Jesús, ia₁jaun₂ qui₃téi₂ Jesús gu₂. La₁ chi'₂ dsi₂guia₃-tíin₂ né₃ ca₂jí₂. ¹⁴ Jme₁ca₂jág₃ Jesús, jaun₂ ca₂i₃méi'₂ dsí₅ quian'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíin₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Cuë₄ 'nia'₂ jmig₄ jui₁ja₂lén₂ chi'₂-guein₂ cong₂. Tsá₃ jmó₁ 'nia'₂ le₂né₅ jua'₅₄ a₂jníg'₅₄, ia₁ jui₁lia'₂ i₂le₂la₂ bá₄ guë'₂ i₂dsi₂len₅ ja₁gon₂ Diú₄.

¹⁵ A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, ia₁ jui₁'ein₂ gué₃ i₂tsá₃ gue₅ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄, jui₁lia'₂ gue₅ jan₂ i₂bë'₅₄, o₁líg'₂ tsá₃ dsi₁lein₅ ja₁gon₂ Diú₄.

¹⁶ Jaun₂ qui₂ca₂jñai'₃ guein₂ 'ein₅₄, ca₂quiog₂ gu₂ ne₄ quió'₅, ca₂jme₃jñiío₃.

Jan₂ dsó₂ chi'₂ cha₂ cu₄ ca₂dsia₃ jág₁ quiain'₅₄ Jesús

(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

¹⁷ Jme₁ma₂'en₅₄ Jesús jui₅ ñó₅ táng₃, jaun₂ já₃ jan₂ dsó₂ co₂chi'₅₄ ca₂jme₃jein'₂ ca₂chi₃jné₃ ne₅₄. Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Të₅ dsen₃, ¿'e₂ 'nió'₅ jmo₅₄ jniá₂ ia₁jaun₂ ting₅₄ ja₁le₃chang₂ co₂tan₅₄?

¹⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'E₂ lë₃ quiong'₅₄ jniá₂ a₂dseng₃? 'I₁jan₂ i₂dsen₃ tsá₃ chan₂, jñia'₅₄ lia'₂ jan₂ Diú₄ bá₄. ¹⁹ Cuïng'₂ bá₄ 'Éi'₃ Juá'₅ quió'₅ Diú₄, ja₁juá'₂ tsá₃ jme₁dsiang'₂ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₂; on₃ guë'₂ nióg'₂ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ líñ₅ dsí₂i₂gog'₂; on₃ guë'₂ 'áng'₁. Tsá₃ jmó₁ jua'₅₄ jang'₅₄ jág₁ të₂jág₁; tsá₃ jme₁gan₅ dsa₂ jua'₅₄ a₂jñia'₄ a₂cha₂ quió'₅; a₂jme₁gang'₃ chog'₂-ñéi'₅ né₃.^k

²⁰ Ca₂ñag₃ táng₃ dsa₂ 'éi₂:

^j7,8 Génesis 2:24.

^k19 Éxodo 20:12-6; Deuteronomio 5:16-20.

—Të₅, ca₂le₃jé₃ a₂në₅, lia'₂ con'₂ bïn'₅₄ bá₄ jniá₂ jme₂tí₁.

²¹ Jaun₂ ca₂jág₂ Jesús ñéi₂ dsí₅, ca₂juá':

—Caun₂ gué₄ a₂'nió'₅ quiáng'₂. Guan'₂ o₂'nag₄ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quiáng'₂, o₂dsio'₅₄ cu₄ jaun₂ o₂cuë'₅₄ dsa₂ te₂ñé₂. Jaun₂ gué₄ le₃cha₂ a₂jlá'₁ quiáng'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃. Jaun₂ gué₄ ñia₅, 'ein₃.^l

²² Jaun₂ ca₂tá'₂ jén₂ dsí₅ dsa₂ 'éi₂ jme₁ca₂nág₂ le₂në₅; ñái'₅ bá₄ jaun₂ 'lia'₂ dsí₅, ia₁ 'ñjo₅ lin₃ jme₁cha₂ cu₄.

²³ Jaun₂ ca₂jén'₃ Jesús qui₂ca₂jín₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ quiáin₅. Jaun₂ ca₂juá':

—i'E₂ gué₄ 'ñjo₅ quian₅ ta₁ quió'₅ dsa₂ cha₂ cu₄ a₂tíin'₄ ja₁gon₂ Diú₄!

²⁴ Jaun₂ i₃gó'₃ dsí₅ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ jág₁ jaun₂, la₁ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—'Nia'₂ jón₃, i'e₂ bá₄ 'ñjo₅ quian₅ ta₁ a₂dsi₁len₅ dsa₂ ja₁gon₂ Diú₄.^m

²⁵ Tsá₃ gué₄ 'e₂ ta₁ quian₅ a₂lé₂ le₃ñí₅ jan₂ já'₂ camello juí₅ tau₂ mi₂cu₄, con'₂ gué₄ dsa₂ cha₂ cu₄ a₂'í₂ ja₁gon₂ Diú₄.

²⁶ Jme₁ca₂nág₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ a₂në₅, i₃gó'₃ dsí₅ 'ñjo₅ lin₃.

Qui₂ca₂ñíi'₃ riin'₅₄:

—¿I₂'ein₂ bá₄ gué'₂ jaun₂ né₃ i₂lé₂ le₃tí₄?

²⁷ Jaun₂ ca₂jág₂ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—Dsón'₂ bá₄ jaun₂, të₂le₃ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃, o₁líg'₂ tsá₃ lé₂ le₃lé₂. La₁ të₂le₃ quió'₅ Diú₄, ca₂le₃jé₃ bá₄ lé₂ le₃lé₂.

²⁸ Pe₄ né₃ ca₂jme₃liög₃ ca₂juá':

—Te₁gui'₅₄, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jme₁cha₂ quián₂ jnia'₅₄, ma₂ca₂tén'₂ dsí₅ jnia'₅₄ ma₂qui₂ma₂tí₄, ia₁ a₂'én₅ jnia'₅₄ 'ne₂.

²⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, ca₂le₃jín₃ i₂táun₂ 'ne₄, i₂tén₂ rin'₅₄, chog₅₄-jmei₂, chi'₂ quiáin₅, i₂tí₂ ja₁nau₂ quió'₅, 'uig₅₄ quió₃ jniá₂, quian'₅₄ 'uig₅₄ quió'₄ jág₁ dse₃ né₃,³⁰ gue₃ mi₂güíg₃ la₂ 'líong₂ gué₄ 'né₅, juín₅ gué₄ riin'₅₄, juín₅ gué₄ chog₅₄, juín₅ gué₄ chi'₂-guein₂ quiáin₅ né₃ le₃chan₂; ton'₂ 'líong₂ gué₄ ja₁nau₂ quió'₅ le₃cha₂, o₁jnia'₅₄ la₂ chain₂ mi'₅₄ co₂'ein₅ dsa₂. La₁ia₁ gue₃ ja₁le₃chain₂ co₂tan₅₄ mi₂güíg₃ caun₂.

³¹ La₁ rë₂né₃, juín₅ i₂lín₅ i₂quen₅, la₁ jmid₄ jaun₂ léin₂ dsa₂ të₂le₃ jé₁ca₂tó'₂; le₂jaun₂ bá₄ ján₃, jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'e₂ quen₅ rë₂né₃ lia'₂ con'₂ niog₅ lín₂ dsa₂ mi₂güíg₃, léin₂ i₂le₂'uig₅₄.

Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂'é₂ Jesús jág₁ a₂jón₂

(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

³² Tioin'₅₄ jui₅ uíg₂ tso₄ a₂dsi₁léin₂ Jerusalén. Jesús né₃ ñó₃ dsí₂jñiái₄ ne₄ jui₅. Chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ gué'₂ i₂léin₂ dsí₂gó'₃ dsí₅. Ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂

^l²¹ A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá': "Jmo₄ co₂jñiag'₅₄ a₂jóng'₂," (lit. quian₂ cróg₄ quiáng'₂), "'ein₃ jniá₂."

^m²⁴ Cha₂ a₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂juá': le₂la₂: "a₂dsi₁len₅ dsa₂ cha₂ cu₄ ja₁gon₂ Diú₄."

i₂jme₁quiain'₅₄ nē₃ i₂léin₂ gó'₅. Jaun₂ nē₃ ca₂té'₃ Jesús le₃cau₅ jui₅ jmá'₃ dsi₂guia₃-tíñ₂, jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂juá'₂ 'e₂ niog₅ dsi₃ñí₂, ³³ ca₂juá'₂:

—Ní₂ 'nia'₂ jaun₂, tio'₅₄jniog₄ jui₅ uíg₂ tso₄ a₂dsi₁náu₅ Jerusalén.

Ja₁jaun₂ jín'₂ dsa₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ o₄gú₃ juig₅₄ jme₂dsa₂, ne₄ tē₅juá'₅ nē₃. I₂'éi₂ dsí₃ 'éi'₃ a₂jnag'₃ dsa₂, jaun₂ jáng'₂ dsa₂ o₄gú₃ dsi₂nau₂ nē₃.

³⁴ 'Éi₂ nē₃ a₂lē₁qui₃jmóg'₂, qui₃cuë₃, qui₃'ñéi₂ dsa₂ nē₃. Jaun₂ gué₄ jnag'₃. La₁ a₂'ni₅ jmig₄, jein'₅₄ bá₄ táng₃.

A₂ca₂mí₃ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄

(Mateo 20:20-28)

³⁵ Jaun₂ nē₃, Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄, le₃on₃ ja₁ñi'₅₄ Zebedeo, ca₂jme₃quiáin₃ ja₁chén'₄ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—Tē₅, 'niog₂ jnia'₅₄ jmó'₂ 'ne₂ dse₃ 'au'₂ a₂jmó'₂ jui₁'e₂ caun₂ a₂mí₁ jnia'₅₄.

³⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—¿'E₂ 'niog'₂ 'nia'₂ jmo₅₄ jniá₂ gué'₂?

³⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ 'éi₂:

—Jmó'₂ 'io₄ jnia'₅₄ jma₃jáu₃ lia'₂ ca₂ton₂ cau₅ quiáng'₂ jé₁ma₂té₂ rë₁ne'₅₄ jláng'₁ ne₄ta₁ quiáng'₂.

³⁸ Jaun₂ ca₂jnag₃ Jesús:

—Tsá₃ a₂jaun₂ ñi'₅₄ 'nia'₂ a₂mi'₂. ¿Tián'₃ 'nia'₂ dsi₃ñíg'₂ ca₂le₃jé₃ jui₁lia'₂ a₂dsi₃ñí₂ jniá₂ gué'₂? ¿Tián'₃ 'nia'₂ cán'₁ o₂i₁ dsi₅ jui₁lia'₂ o₂i₁ dsi₅ can₅₄ jniá₂?

³⁹ Jaun₂ ca₂jnag₃ táng₃ 'éi₂:

—Tián₂ bá₄ jnia'₅₄.

Ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—Dsón'₂ bá₄ jaun₂ dsi₃ñí₂ 'nia'₂ 'e₂ niog₅ dsi₃ñí₂ jniá₂. Ján₃ bá₄ cán'₁ 'nia'₂ o₂i₁ dsi₅ jui₁lia'₂ o₂i₁ dsi₅ can₅₄ jniá₂. ⁴⁰ La₁ jui₁lia'₂ a₂juá'₂ 'nia'₂ a₂tiáng'₄ jma₃ca₂ton₂ cau₅ quió₃, on₃jua'₅₄ jniá₂ ca₂tíng₂ cué₅₄ a₂jaun₂. Ja₁jaun₂ lé₅ co₂jnia₅₄ a₂tian'₃ con'₂ i₂ca₂tíñ₂ bá₄.

⁴¹ Riin'₅₄ i₂guian₃ gué₄ 'éi₂ nē₃, ca₂rë₃'néi₃ quian'₅₄ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄, jme₁ca₂nág₂ juá'₂ 'éi₂ le₂në₅. ⁴² Jaun₂ ca₂té₃ Jesús cau₅ quió'₅ ca₂té'₃ 'éi₂ ca₂le₃jín₃. Jaun₂ ca₂juá':

—Ní'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ dsa₂ can'₅₄ i₂tián'₅ gon₂ juig₂ go₄ dsi₂nau₂, i₂jín₂ dsa₂ co₂'nió'₄ dsi₂tan₅₄ quiáin₅, qui₂toin'₂ dsa₂ 'éi'₃ bén₂. Le₂jaun₂ bá₄, jui₁lia'₂ dsi₂tan₅₄ i₂sion₅ gué₄ quiáin₅ nē₃, tián'₅ goin₂ jmo₂₃ 'éi'₃.

⁴³ La₁ jín'₄ 'nia'₂, tsá₃ le₂jaun₂ lé₂. Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nio₃ jmo₃ juín'₂, ca₂tíñ₂ jme₃ti₃ ta₁ ne₄ riin'₅₄; ⁴⁴ chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nia'₂ 'nio₃ cán₂ ne₄ jui₅, 'nió'₅ jme₃ti₃ ne₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂. ⁴⁵ Ia₁ le₂në₅ bá₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, tsá₃ ta₁ jaun₂ já₅ jua'₅₄ a₂jme₃ti₃ dsa₂ ne₅₄; a₂jme₃ti₃ ta₁ ne₄ dsa₂ bá₄ já₅, a₂quí₃ quian'₅₄ 'mú₃ 'lia'₅₄ ia₁jaun₂ tíñ₄ juín₅.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ ten₄ i₂chen₂ Bartimeo

(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

⁴⁶ Dsi₃léin₂ juig₂ Jericó. Jme₁o₂'fiñ₃ juig₂ jaun₂ quiain'₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, juín₅ gué₄ dsa₂ sián'₂ né₃ quiong'₅₄, jaun₂ jan₂ dsa₂ ten₄ i₂chen₂ Bartimeo, (co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ ja₁ñi'₅₄ Timeo), guá₅ 'éi₂ cau₅ jui₅ mi₂₃ a₂jme₃'o₅₄ dsa₂ cu₄. ⁴⁷ Jme₁ca₂nág₂ juá'₂ dsa₂ ñó₅ Jesús i₂chan₂ Nazaret cau₅ jaun₂, jaun₂ ca₂'í₃ co₂mi'₅₄ té'₂ Jesús:

—¡Jesús, tsí₁jon₂ David, dsia₄ njéi₂ 'au'₂ jniá₂!

⁴⁸ Jaun₂ ca₂jí₂ bá₄ dsa₂ ia₁jaun₂ dsó₃ tei₄. La₁ tē₂le₃ i₂juí'₂ gué₄ co₂mi'₅₄ ca₂'í₃ bá₄, ca₂juá':

—¡Tsi₁jon₂ David, dsia₄ njéi₂ 'au'₂ jniá₂!

⁴⁹ Jaun₂ ca₂nau₂ Jesús jme₁ca₂nág₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄:

—Te'₂ 'nia'₂ o₁jia₂ ja₁lá₃.

Jaun₂ ca₂té₃ dsa₂, ca₂juá':

—Jmo₄ 'io'₂. Nau₂, ia₁ ó₃ té₂.

⁵⁰ Jaun₂ ca₂ton₃ cau₅ 'mí'₂ dsióg₂ jme₁chi₁bóin'₅, jaun₂ con'₂ ca₂nau₂ jaun₂ bá₄ co₂chi'₅₄, ca₂ñó₃ ja₁chén'₄ Jesús.

⁵¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi':

—¿'E₂ 'niog'₂ jmo₅₄ jniá₂ o₄quiáng'₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsa₂ ten₄:

—Té₅, a₂jnia₅₄ jme₁ne₃ bá₄ jniá₂ 'nio₃.

⁵² Jaun₂ ca₂juá': Jesús:

—Ma₂lé₂ guang'₅₄. Ma₂'lóng'₂ ia₁ 'éng'₂ bá₄.

Dsi₂juí₅ jaun₂ bá₄ ca₂jnia₃ mi₂ne₄ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂ñó₃ quiain'₅₄ Jesús.

Ca₂'í₃ Jesús jé₄ juig₂ Jerusalén

(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

11 ¹ Jme₁ma₂quián₅ dsi₁léin₂ Jerusalén, dsi₃léin₂ quián₅ juig₂ Betfagé quian'₅₄ juig₂ Betania né₃, a₂niog₅ cau₅ Má'₂ Olivos.

Ja₁jaun₂ ca₂chen₃ Jesús on₃ dsa₂ i₂guia₃-tíñ₂ quián₅, ² ca₂juá':

—O₂ño'₅ 'nia'₂ juig₂ pí'₁ niog₅ tē₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁dsau₅₄ né₅.

Jé₁ma₂ca₂dsi₃ño'₅ 'nia'₂ ja₁jaun₂, dsian'₂ 'nia'₂ jan₂ bú'₄ 'mí'₂ i₂rë₂'ñe'₅₄ i₂tsá₃ 'ein₂ ma₂co₁dsag₅₄. O₂chein'₅₄ 'nia'₂ jaun₂ té'₅₄ ja₁lá₃. ³ Në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂juá': “¿'E₂ lë₃ jmo'₂ 'nia'₂ le₂në₅?“ jaun₂ juig'₅₄ 'nia'₂: “Te₁gui'₅₄ bá₄ 'nio₃ ca₂tiá₂, la₁ né₃ cóñ₅ bá₄ jáng'₂ táng₃.“

⁴ Jaun₂ i₃lén₂ dsa₂ 'éi₂. Jme₁ca₂dsi₃léin₂ ja₁chén'₄ bú'₄ rë₂'ñe'₅₄ jé₄ calle cau₅ o₄'né₄ quió'₅ dsa₂, jaun₂ ca₂chéi'₂ jaun₂ né₃. ⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂ca₂jág₃, i₂tión₂ cau₅ jaun₂:

—¿'E₂ jmo'₂ 'nia'₂ ja₁në₅? ¿'E₂ lë₃ tsing'₅₄ bú'₄?

⁶ Jaun₂ ca₂jéin'₃ bá₄ gué'₂ 'éi₂ jág₁ lia'₂ lë₅ jág₁ ca₂cuë₃ Jesús. Jaun₂ ca₂cuë₃ bá₄ dsa₂ jmi₄ té₂ já'₂. ⁷ Jaun₂ jme₁o₃lein₃ te₂ bú'₄, ca₂i₁jiog₃

ja₁'en₅₄ Jesús, jaun₂ ca₂jmo₃ dse₃ qui₂ca₂jlág₂ 'mi'₂ mi₂ca'₄ já'₂. Jaun₂ gué₄ ca₂co₃dsag₅₄ Jesús. ⁸ Juín₅ dsa₂ qui₂ca₂néi'₃ 'mi'₂ le₂'i₄ jui₅ ja₁ñí₃ Jesús. I₂lin₅₄ guë'₂ ca₂dsia₃ gu'₂-nei'₅₄ 'ma₂ a₂ca₂i₁'nai₁₂ ja₁nau₂.

⁹ Jaun₂ dsa₂ i₂i₂lén₂ le₃ne₄ jui₅ quian'₅₄ i₂ja₂lén₂ le₃chi₁co'₅₄ ně₃, qui₂ca₂tóin'₂ co₂mi'₅₄, ca₂juá'₂:

—iJui₁le₂juín'₂ bá₄ i₂ně₅!ⁿ iJui₁le₂jñiό₃ bá₄ i₂ně₅ i₂já₅ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄!^o ¹⁰ iJui₁le₂jñiό₃ bá₄ 'éi'₃ a₂já₅ quió'₅ jmei₂ jniog₄ David ně₃! iJui₁le₂juín'₂ bá₄ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃!

¹¹ Jme₁ca₂'í₃ Jesús juíg₂ Jerusalén, jaun₂ ca₂'í₃ i₁dsi₅ guá'₅ templo. Jme₁ma₂ně₂jág₃ 'a₂ lia'₂ lě₅ ja₁jaun₂, ca₂o₃'íin₃, ca₂ñái'₃ táng₃ jui₅ Betania quiain'₅₄ ca₂le₃jín₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáin₅, ia₁ ma₂ca₂'láu₂.

Ca₂juá'₂ Jesús jág₁ uíg₅ ca₂tsí'₃ ni₁'ma₂ higuera a₂tsá₃ míg₂ cha₂ (Mateo 21:18-19)

¹² Jme₁jnia₃ jaun₂, con'₂ ma₂'uiin₂ táng₃ juig₂ Betania, ca₂tá'₂ i₁cón'₅ Jesús. ¹³ Jaun₂ ca₂jág₃ tě₂ uíng₂ caun₂ ni₁'ma₂ higuera, lia'₂ rě₂can'₂ mog'₅₄ jniá₂ chí'₅. Jaun₂ ñó₃ 'uíg₅₄ ja₁dsi₅₄, ia₁ líin₂ jme₁dsio'₂ míg₂. La₁ jme₁dsióg₃ ně₃, jmá'₃ mog'₅₄ bá₄ cha₂, ia₁ on₃jua'₅₄ jein₂ a₂'ag₅ míg₂ higos jaun₂. ¹⁴ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ ni₁'ma₂:

—Jui₁le₅₄ ca₂lia'₂ o₁líg'₂ jmíg₄ tsá₃ ma₃'ein₂ gué'₃ co₂ñei'₅₄ míg₂ quiáng'₂.

Ca₂nág₂ bá₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ jme₁ca₂juá'₂ le₂ně₅.

Ca₂'uín'₂ Jesús dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ dsia₅ 'ma'₅₄ i₁dsi₅ guá'₅ (Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹⁵ Jme₁ca₂dsi₃léin₂ táng₃ juig₂ Jerusalén, ca₂'í₃ Jesús i₁dsi₅ guá'₅ templo, ca₂jme₃lió₃ ca₂'uín'₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ 'nag₅, i₂lá₅ ně₃. Jaun₂ qui₂ca₂jéin'₃ ni₁mesa jme₁jmó'₂ dsa₂ ta₁ ja₁jme₂tsíin₃ cu₄, qui₂ca₂quí'₂ 'ma₂si₅₄ ja₁jme₁tián'₄ dsa₂ i₂'ni₅ i₁ju₂; ¹⁶ tsá₃ ma₃ca₂cuë₃ jmíg₄ jua'₅₄ a₂dsi₃can₅ gué'₄ dsa₂ lio₄ quió'₅ i₁dsi₅ guá'₅.

¹⁷ Jaun₂ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ 'éi₂, ca₂juá'₂:

—Ne₄ Si₂ juá'₂: "Né₅ quió₃ lě₅ ca₂ne₅₄ 'né₅ ja₁chi₂lén'₂ dsa₂ Diú₄, dsa₂ chan₂ ca₂le₃jé₃ juig₂."^p La₁ 'nia'₂ ně₃ ma₂jmo'₅₄ ně₂jag₄ bá₄ tě₂lau₂ quió'₅ dsa₂ 'ang₂.^q

¹⁸ Jaun₂ juíg₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ tě₅juá'₅ ně₃ ca₂nág₂ jág₁ ně₅. Jaun₂ ca₂jme₃lió₃ ca₂'náu'₃ jui₅ 'a₂ lia'₂ jñag'₃, ia₁ gó'₅ con'₂ tsá₃ ñó₅ ně₁jua'₂

ⁿ₉ lit. "Hosana", a₂jein₅ jág₁ quian'₅₄ jág₁ jmei₅ arameo: "Lio₄ jnia'₅₄", co₂'nió'₄ a₂qui₂mi₅ dsa₂ ne₄ Diú₄ a₂jiá₃ I₂rě₂'íñ₁ quiáin₅; la₁ cang₂ jaun₂ táng₃ ca₂jein₃ jág₁ a₂jme₂juín'₂ dsa₂ jan₂ dsa₂.

^o₉ Salmo 118:25-26.

^p₁₇ Isaías 56:7.

^q₁₇ Jeremías 7:11.

'éi₂ bá₄ jme₃gón₃ lé₂, ia₁ juín₅ lín₃ dsa₂ nag₅ dsí₂gó'₃ dsí₅ jág₁ a₂jme₂tag₅ Jesús. ¹⁹ Të₂le₃ ca₂nei₂ jmig₄ jaun₂, ca₂'uiin₂^r juíg₂ jaun₂.

Ca₂rë₃quéin₃ ni₁'ma₂ higuera (Mateo 21:20-22)

²⁰ Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂ñii₅ táng₃ jui₅ ja₁dsi₅₄ ni₁'ma₂ higuera. Jaun₂ ca₂jág₃ co₂dsia₅ ma₂quein₂ ca₂të₂ cho'₅₄. ²¹ Jaun₂ ca₂dsáu'₃ dsí₅ Pe₄, jaun₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Të₅, jag₄ ni₁'ma₂ a₂ca₂chei'₅₄ uíg₅. Co₂dsia₅ ma₂ca₂rë₃quéin₃.

²² Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂:

—'Én₃ 'nia'₂ të₂le₃ quió'₅ Diú₄. ²³ A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, jui₁'ein₂ gué₃ juá'₂ tsí'₃ ni₁má'₂ në₅: "Jniag'₃ ja₁në₅, o₂'ú₅ jmi₁ñí'₄", le₂jaun₂ dsón'₂ le₃ti₃ bá₄, në₁jua'₂ tsá₃ ca₂'ág₂ caun₂-tin₃ dsí₅. ²⁴ Jaun₂ lë₃, juá'₅ jniá₂, jui₁'e₂ gué₃ a₂mi'₂ 'nia'₂ jme₁chi₂leng'₅₄ Diú₄, në₁jua'₂ jmo'₂ 'nia'₂ 'au'₂ në₂jag₄ bá₄ a₂ma₂në₂gue'₅₄ 'e₂ a₂mi'₂, le₂jaun₂ dsón'₂ le₃ti₃ bá₄ ja₁con'₂ 'nia'₂. ²⁵ Jë₁ma₂té₂ rë₁náu'₁ 'nia'₂ chi₁léng'₄ Diú₄, në₁jua'₂ cha₂ 'nei₂ 'au'₂ 'nia'₂ ja₁con₂ ríng'₂, 'én₃ 'nia'₂ dsáu₁ ríng'₂, ia₁jaun₂ bá₄ Néi'₅ 'nia'₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ 'ein₂ dsáu'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄.^s

Jesús bá₄ i₂'io₅ 'éi'₃ (Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

²⁷ Ca₂dsi₃léin₂ táng₃ juig₂ Jerusalén. Jaun₂ jme₁ma₂ñi₅ Jesús i₁dsi₅ guá'₅ templo, jaun₂ ca₂jme₃quián₃ juig₅₄ jme₂dsa₂, të₅juá'₅, dsí₂gui'₅₄ can'₅₄ në₃. ²⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ 'éi₂ ca₂ñíi'₃ Jesús:

—¿'E₂ ta₁ lín₅ 'ne₂ a₂jmo'₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jmo'₂ ñíi'₂? ¿'Ein₂ cuë₅ bí₂ 'éi'₃ a₂jmo'₂ le₂në₅?

²⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Ján₃ bá₄ ñag₄ jniá₂ caun₂ 'nia'₂. Në₁jua'₂ ca₂ñag'₅₄ 'nia'₂ lia'₂ tí₅, jaun₂ gué₄ juá'₄ jniá₂ 'ein₂ cuë₅ bí₂ a₂jmo₂₃ ca₂le₃jé₃ a₂jmo₂₃. ³⁰ Juí₁lia'₂ a₂ca₂chon₃ Juan₅₄ jmig₂ dsa₂, ¿'ein₂ quió'₅ 'éi'₃ jaun₂? ¿Quió'₅ Diú₄, o₃ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'e₂? Nág₄ 'nia'₂.

³¹ Jaun₂ ca₂dsia₃ dsa₂ can'₅₄ jág₁ con'₂ guioin₅₄, ca₂juá'₂:

—Në₁jua'₂ ca₂chei₅₄ jniog₄ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ bá₄, në₃ cón'₅ bá₄ ñag₃: "¿'E₂ lë₃ tsá₃ ca₂rë₃'én'₂ 'nia'₂ jág₁ quió'₅ 'éi'₂?" ³² ¿La₁ në₁jua'₂ ca₂chei₅₄ jniog₄ 'éi'₃ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄...?

La₁ ca₂rë₃gain₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂quian'₅₄ Jesús. Ia₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ jme₁'éin₂ a₂jme₁lín₄ Juan₅₄ të₃dsón'₂ jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄. ³³ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ can'₅₄ ca₂tsí'₃ Jesús:

^r19 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂: "ca₂o₃'íin₃."

^s25 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ versículo 26 ján₃, a₂juá'₂ le₂la₂: "Ia₁ në₁jua'₂ tsá₃ 'én'₅ 'nia'₂ dsáu₁ ríng'₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ 'én₂ Néi'₅ 'nia'₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ dsáu'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄".

—Tsá₃ a₂jaun₂ ne₄ jnia'₅₄.

Jaun₂ ca₂ŋag₃ táng₃ Jesús:

—Ján₃ bá₄ tsá₃ juá'₄ jniá₂ 'ein₂ cuë₅ bí₂ 'éi'₃ a₂jmo₂₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂
a₂jmo₂₃ njí₂₃.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ co₂nió'₃ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂jmó'₂ ta₁ ja₁nau₂
(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

12¹ Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ Jesús ca₂juá'₂ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄.
Ca₂juá'₂:

—Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ ca₂chéin'₃ uïng₂ a₂'ag₅ míg₂ uvas ja₁nau₂ quió'₅.
Jaun₂ ca₂jmo₃ jní₁ le₃lág'₃. Jaun₂ ca₂jmo₃ co₂jnia₅₄ ja₁lein'₃ míg₂. Jaun₂
ca₂chi'₃ caun₂ tsí₁'né₅ nje₅ ja₁guá₃ jmo₃ 'í₁.

'Jaun₂ ca₂lí'₃ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ sián'₂ i₂nio₃ ne₄ ja₁nau₂, Jaun₂ ca₂ŋjó₃
bá₄ 'ŋiog₅ i₂ŋjí₃ juig₂ siá'₂. ² Jme₁ca₂té₂ jein₂ a₂ca₂rau₂ míg₂, jaun₂
ca₂chen₃ dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂ jan₂ dsa₂ mozo quiáin₅ a₂jme₁i₂mí₃ a₂jáng'₃
dsa₂ ca₂dsio₄ míg₂ con'₂ a₂ca₂tín₂ dsa₂ juig₅₄. ³ Dsa₂ jmó'₂ ta₁ ja₁nau₂ né₃,
'nió'₄ a₂jme₁cuë₃ a₂mí₅ dsa₂ 'éi₂, ca₂jnau'₃, ca₂cué'₃ dsa₂ 'éi₂ tioin'₅₄,
ca₂dsiog'₂ bá₄, tsá₃ 'e₂ ca₂jáng'₃ a₂jme₁mí₅ 'éi₂. ⁴ Dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂ né₃
ca₂chein₃ táng₃ jan₂ dsa₂ mozo sián'₂. I₂'éi₂ né₃, ca₂cuí'₂ mí₂dsi₅₄,
ca₂jmog'₂ dsa₂ 'éi₂, jé₂ bá₄ ca₂té₂ca₂'o'₂. ⁵ Jaun₂ dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂ né₃
ca₂chein₃ bá₄ gué₄ jan₂ dsa₂ sián'₂ táng₃, la₁ i₂'éi₂ gué₄ né₃ ca₂jñii'₃. Juñ₅
gué₄ i₂sián'₂ ca₂i₁len₅₄ ján₃. I₂lin₅₄ 'éi₂ qui₂ca₂cué'₃, i₂lin₅₄ gué'₂
ca₂jme₃dsiain₂₃ tioin'₅₄.

⁶ 'Dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂ né₃ jme₁chan₂ gué₄ jan₂ ja₁ŋjí'₅₄ i₂jme₁'nioi₃ gué₄
lin₃. Jaun₂ ca₂chein₃ 'éi₂, ia₁ líin₂: "Jme₃gan₃ dsa₂ chi'₂ quiáng₃." ⁷ La₁
dsa₂ tion'₅₄ ja₁nau₂ né₃, ca₂dsia₃: "I₂né₅ bá₄ tñ₃ ja₁nau₂ la₂ cang₂; né₃
o₁ŋjí'₄ jniog₄, ia₁jaun₂ jniog₄ bá₄ lé₂ quián₂". ⁸ Jaun₂ le₂jaun₂ bá₄
ca₂jmo₃. Ca₂jñii'₃ bá₄ 'éi₂ tioin'₅₄. Jaun₂ ca₂dsei₂₃ le₃co'₅₄ jní₁.

⁹ 'Jaun₂, ¿'e₂ jmo₃ dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂? Jñiói'₂ jme₃dsiain₂₃ ca₂le₃jín₃
dsa₂ i₂tion'₅₄ jmó'₂ ta₁ ja₁nau₂ quió'₅, jaun₂ dsia₃ gu₂ dsa₂ sián'₂ táng₃.

¹⁰ 'Tsa₁ ma₂'í'₂ 'nia'₂ Si₂ ja₁juá'₂:

Ní₁cang₁ a₂tsá₃ ca₂rë₃ji'₅₄ tē₅'ia'₂,
ca₂dsiog₃ ca₂lë₃ ní₁cang₁ a₂dsen₅₄ gué₄
a₂té₁ron₅₄ qui'₅₄ 'ia'₂;

¹¹ con'₂ né₅ lë₅ ca₂jmo₃ Te₁gui'₅₄,
jaun₂ 'njo₅ lin₃ bá₄ jlá'₁, lág₂ jniog₄?^t

¹² Jaun₂ jme₁'no'₂ dsa₂ jui₅ a₂jme₁tsáun'₂, ia₁ ca₂rë₃lí'₄ bá₄ guioin₅₄
a₂juá'₂ Jesús jág₁ jáng'₅ léi₄ né₅ a₂'iin₂₃ 'éi₂ bá₄. La₁ ca₂rë₃gain₃ bá₄ dsa₂
juin₅ i₂quian'₅₄ Jesús. Jaun₂ i₂lein₃ bá₄, tsá₃ ma₃ca₂jnau'₃.

^t11 Salmo 118:22-23.

Jág₁ jui₁lia'₂ 'lia'₅₄ a₂ca₂tín₂ dsí₂tan₅₄

(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

¹³ Jaun₂ ca₂chen₃ dsa₂ can'₅₄ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos, quian'₅₄ i₂lin₅₄ dsa₂ quián₅ Rag₅₄ Herodes a₂dsí₃chi'₅₄ 'e₂ dsí₃chi'₅₄ Jesús, ia₁jaun₂ cuíñ₅ jmi₄ jo₅₄ jui₁lia'₂ bá₄ 'ñiái₃ ca₂jon₄ jág₁ 'lia'₂. ¹⁴ Jaun₂ ca₂o₃léin₂ ca₂juá'₂:

—Të₅, ne₄ bá₄ jnia'₅₄ a₂dsón'₂ bá₄ juá'₂ 'ne₂ lia'₂ tí₅ jág₁. Jaun₂ tsá₃ can'₂ 'ne₂ jág₁ jua'₅₄ a₂quian'₅₄ o₂i₁ dsí₅ 'e₂ 'ag₅ dsa₂, ia₁ tsá₃ gang'₃ jmag'₅₄ jui₁lia'₂ dsa₂ dsen₅₄ né₃. Caun₂ qui₂jme₂tíng'₁ bá₄ dsa₂ jui₅ quió'₅ Diú₄. ¿'I₄ 'éi'₃ qui₅₄ 'lia'₅₄ a₂ca₂tín₂ dsí₂tan₅₄ César? ¿'Nió'₅ qui₅₄ o₃ tsá₃ qui₅₄ 'e₂?

¹⁵ La₁ ñi₅ rë₂ bá₄ Jesús a₂lë₁i₂nio₄ juá'₂ o₁ne₁ bá₄ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'E₂ lë₃ cáun'₂ 'nia'₂ táu₂ jniá₂? O₂quian₂ de'₂ 'nia'₂ caun₂ cu₄ denario jaun₂ jág₄ jniá₂.

¹⁶ Jaun₂ ca₂i₁quian₅₄ dsa₂. Jaun₂ jme₁ca₂jág₃ Jesús, jaun₂ ca₂ñag₃:

—¿'Ein₂ dsí₂ne₄ chi₁ton₅ ja₁lá₃? ¿'Ein₂ quió'₅ letra né₃?

Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Quió'₅ gui'₅₄ emperador César bá₄.

¹⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—Jang'₅₄ 'nia'₂ ne₄ César con'₂ a₂ca₂tín₂ César; ne₄ Diú₄ né₃ jang'₅₄ 'nia'₂ con'₂ a₂ca₂tín₂ Diú₄.

Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ jíin₂ 'éi₂.

Ca₂ñag₃ dsa₂ saduceos jui₁lia'₂ a₂jen'₅₄ 'lag₄

(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

¹⁸ Jaun₂ ca₂o₃lén₂ i₂lin₅₄ dsa₂ saduceos ca₂o₃jiin₅₄ Jesús. Ia₁ tsá₃ 'én₂ dsa₂ 'éi₂ a₂jen'₅₄ táng₃ dsa₂ jë₁ma₂dsain₃. Jaun₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

¹⁹ —Të₅, ca₂quiog₂ Moisés si₂ a₂juá'₂, né₁hua'₂ ca₂jon₃ jan₂ dsa₂ ñe'₂ të₃ tsá₃ ca₂can₃ 'io₅₄ quiáin₅ guein₂, tion'₅₄ 'nió'₅ jén'₂ gu₂ dsó₂ rin'₅₄ dsa₂ ñe'₂ i₂ca₂jon₃ quiain'₅₄ 'io₅₄ 'nág₂ 'éi₂, ia₁jaun₂ guein₂ i₂le₃chan₂ quiáin₅, lé₂ co₂'nió'₄ tsí₁jon₂ 'lag₄ riin'₅₄.^u

²⁰ Ia₁ jme₁chan₂ guion₃ dsa₂ ñe'₂ i₂lín₅ jmá'₃ lia'₂ rin'₅₄. Ca₂jen'₂ gu₂ i₂le₂'uig₅₄, la₁ ca₂join₃ bá₄ të₃ tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄ quiáin₅. ²¹ Jaun₂ ca₂jen'₂ táng₃ gu₂ 'io₅₄ 'nág₂ 'éi₂ quiain'₅₄ jë₁ca₂té₂ on₃. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jon₃ táng₃ dsó₂ 'éi₂, tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂lë₃ quiain'₅₄ jë₁ca₂té₂ ún₂. ²² Le₂jaun₂ bá₄ ca₂lë₃ quiain'₅₄ ta₁guion₃ dsa₂ ñe'₂ con'₂ i₂jme₁lé₄ rin'₅₄: ca₂dsain₃ bá₄ të₃ tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄ 'i₁jan₂ quiain'₅₄ 'i₁jan₂ dsó₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂jon₃ 'io₅₄ jme₁ca₂join₃ né₃. ²³ Jaun₂ né₃, jmi₄ jë₁ma₂té₂ rë₁jen'₅₄ 'lag₄, ¿'ein₂ bá₄ quián₅ lé₂ 'io₅₄ 'éi₂? Ia₁ ta₁guion₃ bá₄ gué'₂ dsa₂ ñe'₂ ca₂guá₂ quiain'₅₄.

^u19 'Nio'₂ ja₁ton₅ Deuteronomio 25:5-6.

²⁴ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—'E₂ gué₄ tsá₃ rë₂ ηí'₂ 'au'₂ 'nia'₂, ia₁ a₂tsá₃ cuin'₂ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ juá'₂ Si₂, on₃ guë'₂ cuin'₂ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ lé₅ jui₅bí₂ quió'₅ Diú₄. ²⁵ Jë₁ma₂té₂ jmig₄ a₂jen'₅₄ 'lag₄, on₃jua'₅₄ a₂le₃chain₂ jua'₅₄ a₂qui₃jéin'₂ gué₄ gu₂, on₃ guë'₂ në₅ tóin'₃ gué₄ jua'₅₄ a₂qui₃cuiin₃ chi'₂ quiáin₅ a₂jéin'₂ gu₂, ia₁ i₂lén₂ jui₁lia'₂ lín₅ ángeles i₂tion'₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃ bá₄ 'éi₂ jmig₄ jaun₂.

²⁶ La₁ jui₁lia'₂ a₂jen'₅₄ táng₃ 'lag₄, ḡtsa₁ ma₂'í'₂ 'nia'₂ Si₂ quió'₅ Moisés jui₁lia'₂ ja₁juá'₂ 'ë₂₃ ni₁'ma₂ taun₅, ja₁ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí'₃ Moisés: "Jniá₂ bá₄ líng₅ Diú₄ quiáin₅ Abraham, quiáin₅ Isaac, quiáin₅ Jacob në₃?"^v

²⁷ A₂lín₅ Diú₄ quian₅ dsa₂ jén'₃ bá₄, on₃jua'₅₄ rë'₂ Diú₄ quiáin₅ 'lag₄. Jaun₂ 'ñio₅ lín₃ tsá₃ rë₂ ηí'₂ 'au'₂ 'nia'₂.

'Éi'₃ Juá'₅ a₂dsen₅₄ gué₄ quió'₅ Diú₄

(Mateo 22:34-40)

²⁸ Jaun₂ ca₂guan₃ jan₂ të₅juá'₅, ca₂nág₂ jág₁ a₂tsin₅ Jesús quian'₅₄ dsa₂, ca₂rë₃lí'₄ bá₄ a₂ca₂ηag₃ Jesús lia'₂ tí₅ jág₁. Jaun₂ ca₂ηag₃:

—¿'E₂ 'Éi'₃ Juá'₅ a₂le₂'uig₅₄ a₂lé₅ a₂dsen₅₄ gué₄ con'₂ gué₄ ca₂le₃jé₃ juá'₅?

²⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—'Éi'₃ Juá'₅ le₂'uig₅₄ con'₂ gué₄ ca₂le₃jé₃, juá'₂: "Nei₂ 'nia'₂ dsa₂ chan₂ juig₂ Israel. Jan₂ Te₁gui'₅₄ bá₄ lín₅ Diú₄ quiáin₂ jniog₄. ³⁰ Jme₁'nió₄ 'nia'₂ Te₁gui'₅₄ Diú₄ quiáng₂ ca₂le₃jé₃ 'au'₂, ca₂le₃jé₃ jme₂dsí₂ quiáng₂, ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia'₂ ηí'₂ dsei'₂, ca₂le₃jé₃ bí₂ quiáng₂."^w ³¹ Jë₁ca₂té₂ tin₃ juá'₅ në₃ juá'₂: "A₂jme₁'nióg'₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₂ jui₁lia'₂ 'niog'₂ 'ñiag'₂."^x Jñia'₅₄ lia'₂ a₂tin₃ në₅ bá₄ juá'₅ a₂lé₅ a₂dsen₅₄ gué₄ con'₂ gué₄ ca₂le₃jé₃ 'Éi'₃ Juá'₅ quió'₅ Diú₄.

³² Jaun₂ ca₂ηag₃ të₅juá'₅ 'éi₂:

—Të₅, 'ñio₅ dse₃ lia'₂ në₂ηag'₅₄; a₂dsón'₂ bá₄ dsau₅ jan₂ bá₄ Diú₄ i₂chan₂, tsá₃ ma₃'ein₂ diú₄ sián'₂ chan₂. ³³ A₂jaun₂ bá₄ a₂dsen₅₄ gué₄ a₂jme₃'nio₃ dsa₂ Diú₄ ca₂le₃jé₃ dsí₅, ca₂le₃jé₃ jme₂dsí₂, ca₂le₃jé₃ bí₂ quió'₅; a₂jme₃'nio₃ dsa₂ riin'₅₄ jui₁lia'₂ 'nói₃ 'ñiog₅. A₂jaun₂ bá₄ a₂quen₅ gué₄ con'₂ gué₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ jén'₅ dsa₂ ne₄ Diú₄, o₃ 'e₂ a₂qui₂dsí'₂ dsa₂ ne₄chei₂ në₃.

³⁴ Jaun₂ jme₁ca₂nág₂ Jesús ca₂ηag₃ bá₄ dsa₂ 'éi₂ a₂ñí'₂ dse₃ dsí₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Tsá₃ uíng₂ ηí'₂ ja₁gon₂ Diú₄.

Jaun₂ të₂le₃ ne₄ jui₅ gué₄ jaun₂, tsá₃ ma₃'ein₂ ca₂tiá₂ dsí₅ jua'₅₄ a₂ñág₃ gué₄ 'e₂ ηag₃.

^v26 Éxodo 3:6.

^w30 Deuteronomio 6:4-5.

^x31 Levítico 19:18.

¿'Ein₂ tsí₁jon₂ quián₅ líñ₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄?

(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

³⁵ Jaun₂ ca₂jéin'₃ Jesús jág₁ jë₄ jme₂tiin₂₃ dsa₂ i₁dsi₅ guá'₅ templo,
jaun₂ ca₂juá':

—¿'A₂ lia'₂ lë₅ juá'₂ të₅juá'₅ a₂lín₅ tsí₁jon₂ David I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄,

³⁶ ton'₂ 'ñiog₅ bá₄ guë'₂ David ca₂juá'₂ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂'í₃ Jme₂dsí₂
Jñió₅ të₂dsí₅:

Ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí'₃ Te₁gui'₅₄ quiáng₃:

“Né₂ con₂ jniá₂ të₂le₃ gu₃ ne₁,

ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄

a₂tón'₁ jniá₂ dsa₂ i₂'iog₅₄ o₄tag'₄"?"^y

³⁷ ¿'A₂ bá₄ lia'₂ lë₅ jaun₂ a₂lín₅ tsí₁jon₂ David, ton'₂ 'ñiog₅ bá₄ guë'₂
David ca₂të₃ “Te₁gui'₅₄ quiáng₃? ”

Ca₂le₃jín₃ dsa₂ juin₅ 'éi₂ jme₁nag₂₃ 'ñio₂ dsí₅ jág₁ quió'₅.

Chóg'₅ Jesús dso₄ juá'₂ 'a₂ lia'₂ niog₅ líñ₅ të₅juá'₅

(Mateo 23:1-36; Lucas 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Të₃jë₄ jme₂tiin₂₃ dsa₂, ca₂juá':

—Ní₂ 'nia'₂, jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ tsá₃ i₂can₂ 'nia'₂ jui₅ jui₁lia'₂ niog₅ líñ₅
të₅juá'₅. Ia₁ të₅ dsí₅ i₂nioi₅₄ le₁qui'₂ 'mi'₂ chen'₅₄ jang₄, ton'₂ të₅ dsí₅
qui₂cuag₃ dsa₂ Diú₄ jë₄ 'ma'₅₄, ³⁹ ton'₂ jmá'₃ lia'₂ ja₁dsen₅₄ bá₄
qui₂dsi₂tiai₂ jui₁lia'₂ dsí₂né₂ guá'₅ sinagoga, ton'₂ jmá'₃ lia'₂ ja₁dsen₅₄
bá₄ dsí₂toin'₅₄ ja₁dsí₂gué'₃ jui₁lia'₂ ja₁niog₅ jmig₄. ⁴⁰ Qui₂jñiá'₂ 'ne₄ 'io₅₄
'nág₂ né₃, jaun₂ a₂jnia'₅₄ con'₂ 'ma₂₃ jlë₅ a₂jmo₂₃ jaun₂, chi₂léin'₂ Diú₄
ué₂ lin₃ të₃jín₄ dsa₂. La₁ 'e₂ gué₄ cuë₃ Diú₄ quió'₅ i₂le₂'éi₂.

Ca₂tó'₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ñé₂ cu₄ quió'₅

(Lucas 21:1-4)

⁴¹ Co₂ráun₂ guá₅ Jesús i₁dsi₅ guá'₅ cau₅ tsí₁gu₅ ja₁tó'₅ dsa₂ cu₄ ofrenda.
Jaun₂ guá₅ jíñ₂ dsa₂ i₂dsi₂lén₂ dsi₂tio'₂ cu₄ 'ñiò'₃ tsí₁gu₅. Jaun₂ né₃, juin₅
dsa₂ cha₂ cu₄ dsi₂lén₂ dsi₂tio'₂ 'lióng₂ cu₄. ⁴² La₁ të₃jë₄ jaun₂ ca₂dsiog₃
jan₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ñé₂. Jaun₂ ca₂tó'₂ tin₃ njí₁ guéin₂. ⁴³ Jaun₂ ca₂té'₃ Jesús
chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá':

—A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, 'lióng₂ gué₄ në₂tió'₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ñé₂ në₅,
lia'₂ con'₂ gué₄ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂në₂tió'₂ 'ñiò'₃ tsí₁gu₅. ⁴⁴ Ia₁ 'éi₂ në₃ cu₄
a₂ma₂qui₂rë₂tsón₂ bá₄ jaun₂ quió'₅ cuë₂₃. 'Io₅₄ 'nág₂ në₅ në₃, ca₂le₃jé₃ bá₄
në₂cuë₃, con'₂ a₂jme₁ron₅ quió'₅, 'ñiò'₄ a₂jme₁lá₃ a₂gué'₃.

^y36 Salmo 110:1.

^z42 lit. “tin₃ njí₁ lepta.”

Ca₂'é₂ Jesús jág₁ a₂dsi₃'én₂ bá₄ guá'₅ templo
(Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)

13 ¹ Con'₂ jme₁ma₂'ein₅₄ juí₅ o₂'iin₅ i₁dsi₅ guá'₅, jaun₂ ca₂juá'₂
jan₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅:

—iTë₅, jag₄ 'e₂ gué₄ jlá'₁ ni₁cang₁ a₂le₁juí₄ a₂lé₅ guá'₅!

² Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—¿Jág'₂ 'né₅ ca'₅₄ a₂te₁'i₁ në₅? Já₅ caun₂ jmig₄, 'i₁ca₂míg₂ ni₁cang₁ tsá₃
ma₃'e₂ le₁juí₄ lé₂.

Léi₄ a₂lé₂ jmig₄ jé₁ca₂tó'₂

(Mateo 24:3-28; Lucas 21:7-24; 17:22-24)

³ Jme₁ca₂dsióg₃ Jesús má'₂ Olivos a₂chí'₅ quióng₄ guá'₅, ja₁jaun₂
ca₂guá₂. Jaun₂ ca₂guan₃ Pe₄, Jacobo, quiain'₅₄ Juan₅₄, Dré₄ né₃, ca₂tsí'₃
Jesús con'₂ jé₄ tē₃co'₅₄:

⁴ —Jua'₅₄ líg'₂ bá₄ le₃ti₃ a₂juá'₂ 'ne₂ në₅. 'Niog₂ jnia'₅₄ le₃ne₄. i'E₂ léi₄
a₂lé₂ né'₃ a₂tē₅₄ jmig₄ jaun₂?

⁵ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ ia₁jaun₂ tsá₃ 'ein₂ jme₃gau₅. ⁶ Ia₁ juín₅ i₂tē₁i₃nio₄
a₂juá'₂ i₂nioi₅₄ o₄quió₃ jniá₂, juá'₂: "Jniá₂ bá₄ líng₅ 'éi₂," jaun₂ juín₅ dsa₂
i₂qui₂jme₃gain₂₃.

⁷ 'Jé₁ma₂nei'₂ 'nia'₂ 'ei₅ jág₁ a₂nio₃ 'nei₂ a₂quín'₂ dsa₂ ja₁lá₃ ja₁ó₃, la₁
tsá₃ jmó₁ 'nia'₂ gang'₃, ia₁ le₂jaun₂ dsón'₂ lé₂ bá₄. La₁ on₃jua'₅₄ jmig₄
jé₁ca₂tó'₂ jaun₂. ⁸ Ia₁ nio₃ 'nei₂, qui₃quín'₂ dsa₂ le₂caun₂ le₂caun₂ juig₂
nación; dsi₂tan₅₄ gué'₂ né₃ qui₃tóin'₃ mi'₅₄ quíin'₂ quian'₅₄ dsi₂tan₅₄
riin'₅₄ i₂chan₂ juig₂ siá'₂. 'Lióng₂ ja₁qui₂dsi₃bi₅₄ 'uë₃ lé₂, ton'₂ le₃cha₂
'lióng₂ ja₁qui₂i₂nio₄ dsa₂ 'oin₅₄. A₂le₂'uig₅₄ jmi₁uig₅ bá₄ gué'₄ në₅, juí₁lia'₂
jan₂ 'io₅₄ i₂rë₂chan₂ guein₂ quián₅.

⁹ 'Rë₂ján'₁ 'nia'₂ chang'₂, ia₁ qui₃jín'₂ dsa₂ 'nia'₂ ne₄ dsi₂tan₅₄ quián₅
guá'₅ ia₁jaun₂ bóg₂ dsa₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas. Jaun₂ dsi₁nó'₅ 'nia'₂
të₃ne₄ dsi₄má'₂, ne₄ rag₅₄ né₃, 'uig₅₄ quió₃ jniá₂; ja₁jaun₂ o₁jang'₄ 'nia'₂
jág₁ dsau₅. ¹⁰ Jág₁ quió'₅ Diú₄ de'₂ jniá₅ 'nió'₅ dsi₃'ag₅ le₂con₂ mi₂güíg₃.
¹¹ Jé₁ma₂té₂ rë₁qui₃të₂ dsa₂ 'nia'₂ a₂dsi₁jó₂ ne₄ dsi₂tan₅₄, tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂
'i₅ 'au'₂ të₃jniá₅ 'e₂ ηag'₅₄. La₁ ηag₄ bá₄ 'nia'₂ con'₂ jág₁ a₂ma₂ca₂ηí'₂
'nia'₂ hora jaun₂, ia₁ on₃jua'₅₄ guion'₅₄ 'nia'₂ a₂ηag'₅₄ jág₁ jaun₂; Jme₂dsí₂
Jñiò₅ bá₄ i₂jmo₃. ¹² Ia₁ tón'₃ dsa₂ qui₃jíin'₂ riin'₅₄ jmig₄ jaun₂, jaun₂ jηag'₃
dsa₂; juí₁lia'₂ jmei₂ qui₃jíin'₂ chi'₂ quiáin₅. Chi'₂ gué'₂ né₃, jme₃'hiai₅₄
chog₅₄-jmei₂; chan₂ gué'₂ i₂qui₂jme₃dsian₅ chog₅₄-jmei₂ né₃. ¹³ Ca₂le₃jín₃
dsa₂ jme₃'ηia₅₄ 'nia'₂ 'uig₅₄ quió₃ jniá₂, la₁ juí₁lia'₂ i₂tió'₃ náu₃ tiá₂ tē₂
jé₁ca₂tó'₂, tíñ'₄ bá₄.

²¹ 'Né₁jua'₂ chan₂ i₂ca₂juá'₂ tsí'₅ 'nia'₂ jmíg₄ jaun₂: "iJag₄ 'nia'₂! La₂ bá₄ chén'₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄", o₃ nē₁jua'₂ 'ein₂ ca₂juá'₂: "Jó₄ 'ein₅₄', tsá₃ o₁'en'₅₄ 'nia'₂ jág₁ jaun₂. ²² Ia₁ juín₅ dsa₂ i₂jme₃gau₅ ja₃lén₂ a₂juá'₂ líin₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄, a₂juá'₂ nē₃ a₂líin₅ dsa₂ i₂'ë₂ jág₁ quián₅ Diú₄; 'lióng₂ léi₄ juë'₂ a₂o₂dsain₂ jmo₃ a₂jme₃gain₂₃ dsa₂. Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ lé₂, ca₂të₂ dsa₂ i₂quion'₅₄ quián₅ Diú₄ jme₃gain₂₃. ²³ La₁ chan'₂ 'nia'₂ rë₂jáng'₁, ^b jaun₂ le₂nē₅ ma₂në₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ të₃jnjá₅.

'A₂ lia'₂ guan'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃
(Mateo 24:29-35, 42-44; Lucas 21:25-36)

²⁴ 'Jë₁ma₂ca₂nag₅ jmi₄ o₂i₁ dsi₅ jaun₂,
 'iog₂ né₃ co₂dsia₅ le₃lia'₂,
 tsi'₂ né₃ tsá₃ ma₃tág₅ jnia₅₄;

²⁵ Nei₅ guë'₂ né₃ qui₂tsi₃séi'₂;^c
 ca₂le₃jé₃ gué₄ 'e₂ bí₂ cha₂ guei'₅₄ mi₂güíg₃
 qui₃guian'₃.^d

²⁶ 'Të₃jë₄ jaun₂ gué₄ né₃, jín₂ dsa₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, jñiói'₂ guei'₅₄
 é₄ jnei₅ quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ jui₅bí₂ a₂'io₂₃ jláin'₁.²⁷ Jaun₂ qui₃chein₃
 ngeales quiáin₅, a₂të₂ dsa₂ i₂quion'₅₄ quiáin₅ i₂chan₂ ca₂le₃jé₃ juig₂ te₁'i₁
 a₂taun₂ ca₂taun₂ mi₂güíg₃.

²⁸ 'Jme₁tìn₅ 'nia'₂, jui₁le₂ñf'₂ 'au'₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ ni₁'ma₂
 'ag₅ míg₂ higos; jme₁chéi'₂ gu'₂-nei'₅₄, qui₂ja₂'iá₃ mog'₅₄ né₃, ñj'₅₄ bá₄
 nia'₂ a₂ma₂ja₂quián₃ jein₂ 'iog₂ bá₄ jaun₂.²⁹ Le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ jaun₂ né₃,
 é₁ma₂të₅ ne'₅₄ a₂lé₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, jui₁le₂ñj'₅₄ bá₄ 'nia'₂ a₂ma₂ja₂quián₃,

^a14 'Nio'₂ ja₁ton₅ Daniel 9:27; 11:31; 12:11.

^b23 o₃, “ŋí₂ 'nia'₂”.

^c25 Co₂'nió₄' le₃jua'₅₄, caun₂ cosa a₂tsá₃ i₄ jme₂dsí₂, a₂ca₂jmo₃ Diú₄. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 8:3; Romanos 1:25.

^d25 Isaías 13:10-34:4

në₂jag₄ bá₄ i₂ma₂chén'₅ o₄'né₄ bá₄ 'éi₂. ³⁰ A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, tsá₃ dsi₃ñí₂ tsi₁jon₂ la₂, ^e ca₂lia'₂ ca₂lë₃ ca₂le₃jé₃ a₂në₅. ³¹ Jaun₂ já₅ jmig₄, guei'₅₄ dsi₂güíg₂ quian'₅₄ mi₂güíg₃ la₂ ñag₅, la₁ jág₁ quió₃, o₁líg'₂ jmig₄ tsá₃ ñag₅ jua'₅₄ a₂tsá₃ le₃ti₃.

³² 'La₁ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ñi₅ 'e₂ 'ió'₄, 'e₂ hora lé₂ a₂jaun₂, on₃ guë'₂ ángeles i₂tion'₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, on₃ guë'₂ 'ñiog₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄. Jñia'₅₄ lia'₂ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ Jmei₂ ñi₅.

³³ 'Chan'₂ 'nia'₂ rë₂jáng'₁, jme₁jnio₂ 'nia'₂ ne'₅₄, ia₁ tsá₃ ñi'₅₄ 'nia'₂ 'e₂ jmig₄ lé₂. ³⁴ Lé₂ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂o₂'in₅ dsi₂néi₂ quió'₅, dsó₅ dsi₂ñí₃ uíng₂; dsia₂₃ gu₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne'₅₄ dsi₂néi₂ quió'₅, le₂jan₂ le₂jan₂ 'éi₂ jma₃quéñ₅ ta₁ cué'₅ con'₂ ca₂tíin₂, tsí'₅ mozo i₂jmo₅ 'í₁ o₄'né₄ a₂chain₂ rë₂jáin₁. ³⁵ Jaun₂ le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ jáñ₃, rë₂jáng'₁ 'nia'₂ chang'₂, ia₁ tsá₃ ñi'₅₄ 'nia'₂ 'e₂ 'ió'₄ guan'₂ dsa₂ i₂quió'₅ dsi₂néi₂, të₂le₃ ca₂nei₂, o₃ dsi₃nei₅, o₃ jé₁ma₂ca₂'o₃ i₁tú₃, o₃ të₂le₃ ca₂jnia₃ 'e₂, ³⁶ ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ në₁jua'₂ ca₂guáin'₃ co₂tiá₂, jo₅₄ rë₂güín'₃ 'nia'₂. ³⁷ Jaun₂ jág₁ a₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ la₂, juíg₂ ca₂le₃jín₃: "iChan'₂ 'nia'₂ rë₂jáng'₁!"

Ca₂quín'₃ dsa₂ jág₁ a₂tsáin'₂ Jesús

(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

14 ¹ Tin₃ jmig₄ né'₃ a₂të₅₄ Jmig₄ Të₂'in₅₄, a₂gué'₅ dsa₂ i₁ñí'₄ 'ua'₂ a₂tsá₃ jui₁ levadura quian'₅₄, jaun₂ juíg₅₄ jme₂dsa₂, të₅juá'₅ né₃ ca₂'náu'₃ jui₅ 'a₂ lia'₂ tsáin'₂ Jesús quian'₅₄ caun₂ mai₅₄, jaun₂ jñag₁'₃.

² Jaun₂ ca₂dsia₃ jág₁, juá'₂:

—La₁ tsá₃ 'nió'₅ jmó₁ jniog₄ të₃ niog₅ jmig₄, jme₁né₄, ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ në₁jua'₂ ca₂tó'₂ dsa₂ juíg₂ mi'₅₄.

Jan₂ 'io₅₄ ca₂tsíin₂ no'₅₄ mi₂juíg₂ Jesús

(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

³ Lia'₂ con'₂ 'ein₅₄ gué'₄ juíg₂ Betania ja₁quió'₄ i₂té'₂ dsa₂ Si₂mu₅₄ 'Mé'₅ 'Iog₅, jaun₂ ca₂dsióg₃ jan₂ 'io₅₄ quian₅ caun₂ tsí₅ no'₅₄ mi₂juíg₂ a₂'mu'₅₄, a₂lë₅ jmá'₃ no'₅₄ quió'₅ mi₁'au₂ nardo. Jaun₂ ca₂niá₃ ni₁tsí₅, jaun₂ ca₂'ág₂ no'₅₄ mi₂dsi₄ Jesús. ⁴ Jaun₂ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂tion'₅₄ ja₁jaun₂, dséin₂ ca₂tíin₂, jaun₂ ca₂dsia₃:

—Tsá₃ ne₄ 'e₂ lë₃ në₂'éin₂ no'₅₄ mi₂juíg₂ quió'₅. ⁵ Jua'₅₄ co₂ñei'₅₄ bá₄ në₂'nag₃ quian'₅₄ 'ní₅ 'ñiá₂-láu₂ 'éi'₃ cu₄ denario, jaun₂ jme₁jme₂'oin₅₄ dsa₂ te₂ñé₂.

Jaun₂ ca₂dséin₃ quiain'₅₄ 'io₅₄ 'éi₂.

⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tsá₃ lë₁lein'₅₄. ?'E₂ lë₃ cuë'₂ 'nia'₂ o₂me'₅₄ dsi₅? A₂në₂jmóg'₂ në₅, caun₂ a₂dse₃ bá₄ në₅. ⁷ Ca₂le₃jé₃ jmig₄ bá₄ i₂nio₄ dsa₂ te₂ñé₂ jín'₄ 'nia'₂; lë₂ bá₄ jme₁'oin'₁, chi₂jua'₂ líg'₂ 'niog₂ 'nia'₂ jme₁'oin'₁. La₁ jniá₂ nê₃ tsá₃

^e30 o₃, "né'₃ a₂dsián₃ dsa₂ i₂lín₅ raza la₂."

ma₃ué₂ 'en₅₄ jniá₂ quian'₅₄ 'nia'₂. ⁸ 'Io₅₄ nē₅, nē₂jmo₃ 'a₂ con'₂ jnia'₅₄ le₃qui'₅₄ jmig₄ jmo₃. Ma₂nē₂tsáng₂ tē₂jniá₅ no'₅₄ mi₂juíg₂ quió₃, ma₂nē₂jmog'₂ co₂jnia₅₄ jë₁ma₂té₂ rë₁'ong₃. ⁹ A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, ca₂le₂con₂ mi₂güíg₃ ja₁'é₂ dsa₂ jág₁ dse₃ quió₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ dsiog'₂ dsí₅ dsa₂ 'iin₃ 'io₅₄ nē₅.

Jmo₅ Judas caun₂ jág₁ a₂'nii₂₃ Jesús

(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

¹⁰ Jaun₂ nē₃ Judas Iscariote i₂jme₁lín₄ jan₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quián₅ Jesús, ñei₅₄ i₁dsia₂ jág₁ quian'₅₄ juíg₅₄ jme₂dsa₂ a₂jáng'₂. ¹¹ Jaun₂ 'io'₂ jmo₅ dsa₂ can'₅₄ jme₁ca₂nág₂, jaun₂ ca₂jén'₃ cu₄. Jaun₂ gué₄ nē₃ ca₂'náu'₃ Judas dsí₅ 'a₂ lia'₂ cuin₅ jmig₄ a₂jíin'₂ Jesús, jaun₂ tsáun'₂ dsa₂.

Má₃ jë₁ca₂tó'₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄

(Mateo 26:17-29; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23-26)

¹² Jmig₄ le₂'uig₅₄ a₂niog₅ Jmig₄ Të₂'in₅₄ a₂gué'₅ dsa₂ i₁ñí'₄ a₂tsá₃ quian'₅₄ levadura, jmig₄ a₂jme₁jme₂dsian₅ dsa₂ já'₂ cha'₂ quián₅ jmig₄, jaun₂ ca₂ñag₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ ca₂ñíi'₃ Jesús:

—¿A₂já'₄ 'niog'₂ dsi₁jmó₁ jnia'₅₄ co₂jnia₅₄ má₃ Jmig₄ Të₂'in₅₄ quiáng'₂?

¹³ Jaun₂ ca₂chein₃ on₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, ca₂juá'₂:

—O₂nó'₅ 'nia'₂ jë₄ juíg₂. Ja₁jaun₂ jen'₂ 'nia'₂ jan₂ dsa₂ ñe'₂ i₂quion₂ jmig₂ quian'₅₄ ni₁dsig₁. Jaun₂ o₁'én'₃ 'nia'₂ dsa₂ 'éi₂. ¹⁴ Dsi₂néi₂ ja₁'í₂ 'éi₂, juíg'₅₄ dsa₂ juíg₅₄ dsi₂néi₂: “Le₂la₂ juá'₂ tē₅, ¿Na₂ dsi₂néi₂ ja₁gué'₄ Jmig₄ Të₂'in₅₄ co₂lë₅ quian'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáng₃? ” ¹⁵ Jaun₂ 'éi₂ nē₃, 'é₃ caun₂ dsi₂néi₂ jué'₂ ja₁lé₄ guei'₅₄ a₂ma₂lé₅ co₂jnia₅₄. Ja₁jaun₂ o₂jmo₄ 'nia'₂ co₂jnia₅₄ má₃ que₅₄ jniog₄.

¹⁶ Jaun₂ ca₂i₃lén₂ bá₄ dsa₂ on₃ 'éi₂. Jme₁ca₂dsi₃lén₂ jë₄ juíg₂ nē₃, ca₂dsó'₂ lia'₂ con'₂ lé₅ jág₁ ca₂juá'₂ Jesús. Jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂jmo₃ co₂jnia₅₄ má₃ a₂gué'₃ Jmig₄ Të₂'in₅₄.

¹⁷ Jme₁ca₂nei₂ jaun₂, ca₂dsióg₃ Jesús quiain'₅₄ ta₁guia₃-tíñ₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂. ¹⁸ Jme₁ma₂tiáin'₅ gué'₅, jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—A₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ la₂, jan'₂ 'nia'₂ i₂gué'₅ jniá₂ co₂lë₅ quiang'₅₄ bá₄ i₂jang'₂ jniá₂.

¹⁹ Jaun₂ nē₃ ca₂tá'₂ 'lia'₂ dsí₅ 'ñio₅ lín₃ tiáin'₅, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂ñíi'₃ Jesús le₂jain₂ le₂jain₂, ca₂juá'₂:

—¿On₁jua'₅₄ jniá₂ 'ág'₅?

²⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Jan'₂ 'nia'₂ i₂lé₂ guia₃-tíng'₂ i₂tiá₂ mi₂gu₂ co₂lë₅ 'ñío'₃ uïng₅ quian'₅₄ jniá₂. ²¹ Dsón!₂ bá₄ dsau₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'ein₅₄ jui₅ dsó₃ lia'₂ con'₂ lé₅ juá'₂ ne₄ Si₂; la₁ i₂gué'₄ juíg₂ dsa₂ i₂jáng'₂! Jme₁dse₃ quió'₅ jua'₅₄ co₂ñei'₅₄ bá₄ tsá₃ ca₂rë₃cháin₃.

²² Të₁lia'₂ tiáin'₅ gué'₅, ca₂jña'₃ Jesús i₁ñí'₄, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄, jaun₂ gué'₄ né₃ ca₂dsioin₃, ca₂cué'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅. Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Qué'₂ 'nia'₂, ia₁ ñi₃ bá₄ jniá₂ i₁ñí'₄ la₂.

²³ Jaun₂ ca₂can₃ táng₃ copa 'a₄ vino, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄, jaun₂ gué'₄ ca₂cué'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂. Jaun₂ ca₂le₃jíin₃ bá₄ ca₂'ín'₃. ²⁴ Ca₂juá'₂ Jesús:

—Jmí₃ bá₄ jniá₂ la₂, a₂li'₅₄ jág₁ 'mí₂ a₂të₃ron₅₄,^f a₂niog₅ dsi₃'o₅₄ o₄quió'₄ juín₅ dsa₂. ²⁵ Dsón'₂ juá'₅ jniá₂, tsá₃ ma₃líg'₂ jmig₄ jua'₅₄ a₂gui'₅₄ gué'₄ táng₃ vino ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄ i₁gui'₄ táng₃ caun₂ vino 'mí₂ co₂lë₅ quiang'₅₄ 'nia'₂ ja₁gon₂ Diú₄.

Ca₂juá'₂ Jesús a₂tsá₃ tion₃ Pe₄ a₂cuig₂₃

(Mateo 26:30-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

²⁶ Jme₁ca₂lë₃ 'ë₂₃ jme₂juuin'₂ Diú₄, jaun₂ gué'₄ i₃léin₂ jui₅ Má'₂ Olivos.

²⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂:

—Ca₂le₃jín'₃ bá₄ 'nia'₂ tiá'₃ jén₂ 'au'₂, 'ág'₁ 'nia'₂ caun₂-tíñ₃ 'au'₂; ia₁ rë₂ton₅ ne₄ Si₂ ja₁juá'₂: “Jñí'₄ jniá₂ dsa₂ i₂jña₅ já'₂ cha'₂, jaun₂ já'₂ cha'₂ né₃ dsi₃léin₂ tsi₁rë₂jain₅₄.^g ²⁸ La₁ cang₂ jë₁ma₂ca₂jeng'₅₄ táng₃, nei₅₄ jniá₂ jniág₅ jui₅ Galilea lia'₂ con'₂ gué'₄ 'nia'₂.

²⁹ Jaun₂ né₃ ca₂nag₃ Pe₄:

—O₁jña'₅₄ la₂ ca₂'ág₂ caun₂-tíñ₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃ ríng'₃, la₁ jniá₂, o₁líg'₂ jmig₄ tsá₃ 'ag₅₄ caun₂-tíñ₃ dsi₃.

³⁰ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, a₂'uë₂ né₃, né'₃ a₂'ó₃ jë₁ca₂té₂ tíñ₃ ráun₂^h të₁guí₄ dsó₂, hora jaun₂ dé₄ dsón'₂ chéng'₅ tsá₃ tóng'₄ ta₁'ní₅ ráun₂ a₂cuig'₂ jniá₂.

³¹ Jaun₂ ca₂nag₃ táng₃ Pe₄:

—O₁jña'₅₄ la₂ ca₂dsau₃ jniog₄ co₂lë₅, o₁líg'₂ jmig₄ jua'₅₄ a₂tsá₃ 'íñ₄ jniá₂ 'ne₂.

Le₂jaun₂ bá₄ ca₂juá'₂ ca₂le₃jín₃ riin'₅₄ ján₃.

Ca₂chi₃lén'₂ Jesús Diú₄ caun₂ ja₁chei₂ Getsemaní

(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)

³² Jaun₂ ca₂dsi₃léin₂ caun₂ ja₁chei₂ Getsemaní. Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂:

—Ja₁lá₃ tián'₂ 'nia'₂, të₁lia'₂ i₁chi₁leng'₄ Diú₄.

³³ Jaun₂ ca₂jñaia₃ Pe₄, Jacobo, Juan₅₄ né₃. Jaun₂ ca₂rë₃lióg₃ ca₂tá'₂ quian₅ o₂i₁ dsi₅ 'ñjo₅ líñ₃. ³⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ i₂ún₂ i₂quiain'₅₄:

^f24 'Nio'₂ ja₁ton₅ Éxodo 24:8; Jeremías 31:31-34; Hebreos 10:29; 13:20.

^g27 Zacarías 13:7.

^h30 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “jë₁ca₂té₂ tíñ₃ ráun₂.”

—'Nio₅ lín₃ quian₅₄ o₂i₁ dsí₅, ca₂lia'₂ jmá'₃ le₃jóng₂ tē₂në₃. Ja₁lá₃ tián'₂ 'nia'₂ jme₁jnio₂ 'nia'₂ ne'₅₄.

³⁵ Ca₂juig₄ bá₄ ca₂ñó₃ gué₄ ne₄ juí₅. Ja₁jaun₂ ca₂tóin₂ tē₂ 'uë₃, ca₂mí₃ ca₂tsí'₃ Diú₄, jua'₅₄ lé₂ bá₄ le₃lé₂ a₂tsá₃ dsí₃ñí₂ uig₅ 'e₂ niog₅ dsí₃ñí₂ hora jaun₂. ³⁶ Tē₃jé₄ chi₂léin'₂ Diú₄, ca₂juá'₂:

—Abba,ⁱ Tia₅₄ quiáng₃, ca₂le₃jé₃ bá₄ lé₂ le₃jmó'₂ 'ne₂. Lio₄ jniá₂ 'e₂ a₂dsí₃ñíg₂ në₃. La₁ tsá₃ juí₁le₅₄ con'₂ 'nio₃ jniá₂; juí₁le₅₄ bá₄ a₂'ñio₂ 'au'₂ 'ne₂.

³⁷ Jaun₂ ca₂dsiáiñ' ₃ táng₃ ja₁tián'₄ 'éi₂, la₁ le₁güín₃ bá₄ 'éi₂ tiáiñ' ₅ në₃. Jaun₂ ca₂té'₃ Pe₄, ca₂juá'₂:

—¿Rë₁güín'₃ bá₄ 'ne₂, Si₂mu₅₄? ¿Tsa₁ tiang'₃ jua'₅₄ caun₂ hora bá₄ jme₁jniog'₂ gué₄ ne'₅₄? ³⁸ Jme₁jnio₂ 'nia'₂ ne'₅₄, chi₁len'₄ 'nia'₂ Diú₄, ia₁jaun₂ tsá₃ tsi₃sén'₂ 'nia'₂ dso₄. Dsón'₂ bá₄ 'ñio₂ dsí₅ jme₂dsí₂ quián'₂ 'nia'₂, la₁ ní₁ñí'₁ guion'₅₄ bá₄ 'nia'₂ 'uan₅₄.

³⁹ Jaun₂ ñó₃ bá₄ táng₃ i₁chi₂i₁lein'₄ Diú₄. Ján₃ bá₄ jág₁ le₂jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃. ⁴⁰ Jaun₂ guáiñ'₃ táng₃ ja₁tián'₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, la₁ le₁güín₃ bá₄ táng₃ 'éi₂ tiáiñ' ₅, ia₁ a₂ñí₄ lë₃ 'ñio₅ lín₃ ma₂i₁güíñ₃. Jaun₂ tsá₃ 'e₂ ñí₅ ñag₃. ⁴¹ Jaun₂ jme₁dsiáiñ' ₃ táng₃ ja₁tián'₄ 'éi₂ jé₁ca₂té₂ 'nag'₂ ráun₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'E₂? ¿Lia'₂ ma₂tián'₅ jaun₂ bá₄ 'nia'₂ le₁güíñg'₃? Co₂në₅ bá₄ në₃. Ca₂té'₂ bá₄ hora në₃. Ní₂ 'nia'₂. Ma₂rë₂jin'₅₄ bá₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíñg₃ o₄gú₃ dsa₂ i₂le₁cán'₄ dso₄. ⁴² Nau₂ 'nia'₂ në₃, ma₃, ia₁ në₅ ma₂já₅ i₂jáng'₂.

Ma₂le₁te₂ dsa₂ Jesús

(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:2-11)

⁴³ Dsí₂juí₅ tē₃jé₄ dsia₂₃ jág₁ jaun₂, ca₂dsióg₃ Judas, i₂lín₅ jan₂ dsa₂ i₂guia₃-tíñ₂. Juín₅ lín₃ dsa₂ i₂ja₂lén₂ quiong'₅₄ qui₂le₁quian₅ ñí₁tág₂, i₂le₁quian₅ ní₁'ma₂ në₃, i₂chen₄ quián₅ juig₅₄ jme₂dsa₂, quián'₅₄ tē₅juá'₅, ca₂le₃jín₃ gué₄ dsí₂gui'₅₄ can'₅₄ në₃. ⁴⁴ Jaun₂ Judas në₃, ia₁ ma₂ca₂jmo₃ bá₄ jág₁ le₂jníá₅ 'e₂ léi₄ jmo₃ jé₁ma₂té₂ rë₁jáng'₂, jme₁ma₂juá'₂: "I₂chen'₄ jniá₂ quió'₅, i₂'éi₂ bá₄ jma'₅₄ 'nia'₂, jaun₂ tē₅₄ 'nia'₂, lë₅ 'í₁."

⁴⁵ Jaun₂ dsí₂juí₅ jme₁dsióg₃ Judas, ca₂jme₃quiáiñ₃ con₂ Jesús, jaun₂ ca₂juá'₂:

—iTë₅! —Jaun₂ ca₂chen'₃ quió'₅. ⁴⁶ Jaun₂ dsí₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂jñau'₃ dsa₂, ca₂tág₃.

⁴⁷ La₁ jan₂ i₂jme₁chén'₄ cau₅ në₃, ca₂dsi₂ ñí₁tág₂, ca₂ti₃ caun₂ rë₂gua₄ dsa₂ i₂jme₂ti₃ quián₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄. ⁴⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂:

—¿Dsa₂ 'ang₂ líng₅, 'e₂ ja₂nó'₅ 'nia'₂ le₁quian'₄ ñí₁tág₂, 'ma₂ në₃, a₂të'₅₄ jniá₂? ⁴⁹ Jua'₂ ca₂le₃jé₃ jñig₄ bá₄ 'eng₅₄ jín'₄ 'nia'₂, jme₂tíng₁ dsa₂ i₁dsí₅ guá'₅, tsá₃ ma₂ca₂chong'₂ guë'₂ 'nia'₂ ja₁jaun₂. La₁ lë₂ le₂në₅, ia₁jaun₂ le₃ti₃ con'₂ lë₅ juá'₂ ne₄ Si₂.

ⁱ36 Abba: co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄: "Tia₅₄" quian'₅₄ jág₁ jmei₅ arameo.

⁵⁰ Jaun₂ qui₂ca₂cuing₃ bá₄ ca₂le₃jín₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, ca₂téin₂ bá₄ Jesús.

Dsó₂ i₂ca₂cuing₃ tē₃rë₂ñí₅

⁵¹ Tē₃jë₄ jaun₂, ñó₃ jan₂ dsó₂ rë₂bóin₅ caun₂ tsí₁'mí'₂ tióg₃, 'ein₂₃ Jesús.

⁵² Jaun₂ jme₁ca₂jñau'₃ dsa₂, la₁ ca₂lóin₂ bá₄, jmá'₃ tsí₁'mí'₂ bá₄ ca₂lí'₃ dsa₂. Jaun₂ ñái'₃ bá₄ tē₃ rë₂ñí₅.

Ma₂chén'₅ Jesús ne₄ dsí₂tan₅₄ quián₅ guá'₅

(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan 18:12-14, 19-24)

⁵³ Jaun₂ ca₂tág₃ dsa₂ Jesús i₁jo₅₄ ne₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄, jaun₂ ca₂ñí'₂ ca₂le₃jín₃ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ dsí₂gui'₅₄ can'₅₄, tē₅juá'₅ né₃. ⁵⁴ Pe₄ né₃ ca₂ñó₃ uíng₂ tē₂quíñ₃ 'ein₂₃ Jesús ca₂té₂ i₁dsí₅ quió'₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄. Ja₁jaun₂ ca₂guá₂ cau₅ si₂ quiain'₅₄ 'lióg₂, ca₂jme₃dsioin'₂.

⁵⁵ Jaun₂ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsí₂tan₅₄ quián₅ guá'₅ né₃, qui₂ca₂'náu'₃ jui₅ 'a₂ lia'₂ bóin'₂ dso₄ Jesús ia₁jaun₂ jñag'₃. La₁ tsá₃ dso'₂ guë'₂ jui₅ 'e₂ dso₄ jme₃cáu'₂, ⁵⁶ ia₁ juíñ₅ i₂qui₂ca₂jmo₃ jág₁ tē₂jág₁ a₂bóin'₂ dso₄ Jesús, la₁ tsá₃ tē₃tsí'₅₄ guë'₂ jág₁ quió'₅ tioin'₅₄. ⁵⁷ Jaun₂ i₂lin₅₄ né₃ qui₂ca₂nau₂ ca₂jmo₃ jág₁ tē₂jág₁ a₂'nii₂₃ Jesús, ca₂juá'₂:

⁵⁸ —Ma₂néi₁ jnia'₅₄ juá'₂ i₂né₅: "A₂'éng₄ guá'₅ templo a₂ca₂jmo₃ dsa₂ mi₂güíg₃, jaun₂ quian'₅₄ 'ni₅ jñig₄ jmóg₄ táñ₃ 'ñíó₃ caun₂ guá'₅ siá'₂, on₃juá'₅₄ lia'₂ lé₅ guá'₅ né₅ a₂ca₂jmo₃ dsa₂ mi₂güíg₃."

⁵⁹ On₃ guë'₂ quian'₅₄ jág₁ jaun₂ ca₂lí'₃ jág₁ rë₂.

⁶⁰ Jaun₂ ca₂nau₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄ tē₃jë₄ tioin'₅₄ jaun₂, jaun₂ ca₂ñí₃ Jesús ca₂juá'₂:

—¿Tsa₁ 'e₂ ñag'₅₄ 'i₁caun₂? ¿I₂'e₂ bá₄ jág₁ né₅ jme₂cáu'₂ dsa₂ quiang'₂?

⁶¹ La₁ tei₄ bá₄ ca₂nau₂ Jesús, tsá₃ ma₃'e₂ ca₂ñag₃. Con'₂ siá'₂ ca₂ñag₃ táñ₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄, ca₂juá'₂:

—¿Dsón'₂ 'ne₂ líng'₅ dsa₂ I₂rë₂íñ₁, Ja₁ñi'₅₄ I₂jñió₅?

⁶² Jaun₂ gué₄ ca₂ñag₃ Jesús:

—Ján₅, jniá₂ bá₄ líng₅. Ján₃ bá₄ tē₃ ne'₅₄ 'nia'₂ jë₁ma₂té₂ rë₁guá₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ tē₂le₃ gu₂ ne₁ quió'₅ i₂'uan'₂, jaun₂ ján₃ bá₄ jag'₅₄ 'nia'₂ jë₁ma₂té₂ rë₁jñiói'₂ táñ₃ jë₄ jnei₅ guei'₅₄.

⁶³ Jaun₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄ né₃, jme₁ca₂nág₂ jág₁ jaun₂, ca₂chein₃ ni₁tsin'₅₄ 'ñiog₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'E₂ gué₄ jmá'₃ jág₁ 'lióng₂ 'ñiog₂ jniog₄ jua'₅₄ a₂jáng'₃ gué₄ dsa₂ sián'₂ jág₁ dsa₅? ⁶⁴ Ma₂né₂nei'₂ bá₄ 'nia'₂ guiong'₅₄ a₂ma₂né₂juá'₂ i₂né₅ 'ñin₂₃ Diú₄. ¿'A₂ lia'₂ juá'₂ 'nia'₂?

Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ca₂juá'₂ tioin'₅₄, ca₂tíñ₂ jón₂ bá₄.

^j63 Jme₁chí'₄ tag₄ quió'₅ dsa₂judíos jñig₄ jaun₂ a₂gág₅ dsa₂ ni₁tsin'₅₄ cuë₂₃ léi₄ jë₁ma₂'í₅ 'nei₂ dsí₅, o₃ jme₁'i₄ qui'₂ dsí₅.

⁶⁵ Jaun₂ ca₂jme₃liób₃ i₂lin₅₄ qui₂ca₂'nái₃ quió'₅ Jesús, qui₂ca₂lio₃ dsa₂ dsí₂ne₅₄, jaun₂ qui₂ca₂jnó₂ né₃ tioin'₅₄, jaun₂ juá'₂:
—¡Dsi₄ jág₁ jua'₅₄ 'ein₂ në₂quein₃ quiáng'₂!
Chi'₂ 'í'₅₄ quián₅ guá'₅ né₃, ján₃ bá₄ qui₂ca₂cué₃ ja'₂ tioin'₅₄.

Tsá₃ ca₂tion₃ Pe₄ a₂cuiin₂₃ Jesús

(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ I₁dsi₅ ca₁'né₄ 'uë₃ bá₄ jme₁guá₄ Pe₄. Jaun₂ ca₂dsiób₃ jan₂ 'io₅₄ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄, ⁶⁷ jaun₂ ca₂jín₂ Pe₄ guá₅ jme₂dsioin'₂, jaun₂ ca₂jág₂ 'io₅₄ tiá₂, ca₂juá'₂:
—¿Ján₃ gué'₂ jme₁quian'₄ 'ne₂ Jesús Nazareno ó₃?
⁶⁸ La₁ tsá₃ ca₂tion₃ Pe₄.
—Tsá₃ guion₅₄, on₃ gué₄ njig'₂ 'e₂ a₂juá'₂ 'ne₂.
Jaun₂ ca₂nau₂ Pe₄ ca₂o₃'ín₃ ca₂i₁nau₂ tē₂le₃ ca₁'né₄ ja₁lén₄ corredor.
Tē₃jé₄ jaun₂ ca₂'o₃ tē₁guí₄ dsó₂. ⁶⁹ Con'₂ siá'₂ ca₂jág₃ táng₃ 'io₅₄ ca₂jín₂ Pe₄, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂:
—Jan₂ rín'₅₄ 'éi₂ bá₄ në₅.
⁷⁰ La₁ ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ ca₂tion₃ Pe₄. Jme₁co₂lág₂ jaun₂, dsa₂ i₂tián'₅ quian'₅₄ Pe₄ ca₂juá':
—Dsón'₂ rín'₅₄ 'éi₂ bá₄ líng'₅, ia₁ ján₃ bá₄ Galilea chang'₂.
⁷¹ Jaun₂ né₃, Pe₄ ca₂'iin₃ Diú₄ ca₂mi₃ a₂dsí₃ñíi₂ 'e₂ dsí₃ñíi₂, ca₂juá'₂:
—¡Tsá₃ cuíng₅ dsa₂ i₂'ín'₅ 'nia'₂!
⁷² Dsí₂jui₅ jaun₂ ca₂'o₃ táng₃ tē₁guí₄ dsó₂ a₂ca₂té₂ tñ₃ ráun₂. Jaun₂ gué₄ né₃ ca₂dsáu'₃ dsí₅ Pe₄ a₂ca₂juá'₂ Jesús le₂jníá₅: “Né'₃ a₂'o₃ jé₁ca₂té₂ tñ₃ ráun₂ tē₁guí₄ dsó₂, hora jaun₂ dé₄ dsón'₂ chéng'₅ tsá₃ tóng'₄ ta₁'ni₅ ráun₂ a₂cuig'₂ jníá₂.” Jme₁ca₂dsáu'₃ dsí₅ jág₁ në₅, jaun₂ gué₄ ca₂'o₃ 'ñio₅ lin₃.

Chén'₅ Jesús ne₄ Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

15 ¹ Dsí₂jui₅ jme₁jníá₃ táng₃ jaun₂, ca₂ñíi'₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ dsí₂gui'₅₄ can'₅₄, quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ tē₅juá'₅, ca₂le₃jín₃ gué₄ i₂lin₅ dsí₂tan₅₄ quián₅ guá'₅ né₃. Qui₂ca₂ñíi'₃ riin'₅₄ ca₂jmo₃ caun₂ jág₁. Ca₂'nái'₂ Jesús tioin'₅₄, jaun₂ ca₂i₁jiog₃ ne₄ Pilato. ² Jaun₂ ca₂ñag₃ Pilato:
—¿Dsón'₂ líng'₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos?
Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:
—Le₂në₅ bá₄, jui₁lia'₂ juá'₂ 'ne₂ në₅.
³ Jaun₂ caun₂ qui₂ca₂'nag₃ gué₄ juig₅₄ jme₂dsa₂ 'lióng₂ ne₅₄ dso₄ ca₂bón₂ Jesús. ⁴ Jaun₂ con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂ñag₃ Pilato ca₂ñíi'₃ Jesús, ca₂juá':
—¿Tsa₁ a₂ñag'₅₄? Në₅ bá₄ nag'₂ 'ñiag'₂ 'lióng₂ dso₄ a₂bógl'₂ dsa₂.
⁵ La₁ tsá₃ ma₃'e₂ ca₂ñag₃ Jesús 'í₁caun₂. Jaun₂ jé₃ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ Pilato.

Ca₂O₃'ág₃ 'éi'₃ a₂jón₂ Jesús
(Mateo 27:15-31; Lucas 23:13-25; Juan 18:8-19:16)

⁶ Jmig₄ jaun₂ jme₁chí'₄ tag₄ a₂lióin₂ ca₂le₃jé₃ ñji₂ jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ né'₃ 'má₃, jme₁té₅ Jmig₄ Té₂'in₅₄, 'ein₂ ca₂'in₃ dsa₂ juig₂ i₂lión₂. ⁷ Jaun₂ jme₁'en₅₄ né'₃ 'má₃ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Barrabás, quian'₅₄ dsa₂ i₂ma₂ca₂jme₃dsian₅ dsa₂ jme₁ca₂nau₂ 'nei₂. ⁸ Jaun₂ ca₂mí₃ dsa₂ juig₂ ca₂tsí'₃ Pilato a₂jmo₃ con'₂ lé₅ tag₄ chí'₅. ⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Pilato ca₂tsí'₃ dsa₂ juig₂:

—¿'Niog'₂ 'nia'₂ lon₄ jniá₂ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos?

¹⁰ La₁ ca₂rë₃lí'₄ bá₄ Pilato 'ñiog₅ a₂'iog₅₄ uig₅ dsí₅ bá₄ juig₅₄ jme₂dsa₂ ca₂jíin'₂ Jesús ne₅₄. ¹¹ La₁ juig₅₄ jme₂dsa₂ né'₃ ca₂toin'₂ jág₁ dsa₂, jaun₂ tóin'₃ co₂mí'₅₄ a₂mí₃ lión₂ Barrabás bá₄. ¹² Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Pilato ca₂tsí'₃ dsa₂ juig₂:

—¿'E₂ guë'₂ 'niog'₂ 'nia'₂ jmo₅₄ jniá₂ quian'₅₄ i₂té'₂ 'nia'₂ rag₅₄ quiáng'₂?

¹³ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ juig₂ co₂mí'₅₄ tioin'₅₄, ca₂juá'₂:

—¡Tióin₃ cróg₄!

¹⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Pilato:

—¿'E₂ 'uig₅₄? ¿'E₂ guë'₂ dso₄ ma₂'náu₂?

La₁ tē₂le₃ i₂juí'₂ gué₄ co₂mí'₅₄ ca₂tóin'₂, ca₂juá':

—¡Tióin₃ cróg₄!

¹⁵ La₁ Pilato né'₃, ia₁jaun₂ dsi₃lén₂ dsa₂ tei₄, ca₂lióin₂ bá₄ Barrabás i₂mí₅ dsa₂ lión₂. Jme₁ma₂né₂dsí₃ Pilato 'éi'₃ a₂bán₂ dsa₂ Jesús, jaun₂ ca₂jáng'₂ o₄gú₃ dsa₂ juig₂ jaun₂ tion₃ cróg₄.

¹⁶ Jaun₂ ca₂tág₃ 'lióg₂ Jesús tē₂le₃ i₁dsi₅ ne₄ta₁, (co₂'nió'₄ caun₂ ja₁chei₂ Praetorio), jaun₂ ca₂ñí'₂ 'lióg₂ ca₂le₃jín₃ riin'₅₄. ¹⁷ Jaun₂ ca₂quei'₃ dsa₂ caun₂ capa 'ui'₃,^k jaun₂ ca₂jmo₃ caun₂ corona quian'₅₄ chi₁uíng₃ taun₅, ca₂tó'₂ mí₂dsi₄ Jesús. ¹⁸ Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ qui₂ca₂cuag₃ Diú₄ tioin'₅₄, ca₂juá':

—¡Sian'₃ 'ne₂ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos!

¹⁹ Jaun₂ qui₂ca₂bá₂ mí₂dsi₄ Jesús quian'₅₄ ní₁'ma₂ ta₅, qui₂ca₂'ñéi₂ né'₃ tioin'₅₄, qui₂ca₂chi₃jné₃ né'₃, a₂jme₂juag'₂. ²⁰ Jme₁ca₂lë₃ a₂lë₁co₂jmog'₂ jaun₂, ca₂dsein₂₃ táng₃ Jesús tsí₁'mi'₂ 'ui'₃ a₂jme₁ca₂quei'₃. Jaun₂ ca₂quei'₃ táng₃ ní₁tsín'₅₄ a₂jme₁qui'₂. Jaun₂ gué₄ ca₂jñiai₃ Jesús a₂dsi₃tion₃ cróg₄.

^k17 Color 'ui'₃ juí₁lia'₂ 'mi'₂ a₂qui₁'₅₄ rag₅₄.

Ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄ Jesús
(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

²¹ Jaun₂ ca₂chi₃quiáin₂ jming₄ jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ juí₅ jón'₅ ja₁nau₂, i₂chen₂ Si₂mu₅₄ i₂chan₂ juig₂ Cirene, i₂lín₅ jmei₂ Alejandro quian'₅₄ Rufo, a₂cán₂ 'éi₂ cróg₄ quió'₅ Jesús.

²² Jaun₂ ca₂jnia₃ dsa₂ Jesús caun₂ ja₁chei₂ Gólgota, (co₂'nió'₄ jein₅ jág₁ chei₂ Dsi₂con'₂ Ni₁mu₅ Mi₂dsi₄ 'Lag₄.) ²³ Jaun₂ ca₂jén'₃ ne₄ Jesús vino a₂rë₂cón'₅ quian'₅₄ mirra, la₁ tsá₃ ca₂gue₃ 'éi₂. ²⁴ Jaun₂ gué₄ ca₂tion₃ cróg₄. Dsi₂'lióg₂ guë'₂ né₃ ca₂jmo₃ dsiog₁ tsin'₅₄ Jesús, ca₂co₃ o₁ne₄ 'ein₂ lí'₂.

²⁵ Con'₂ hora njí₁ njí₃ tē₂ o₃'iog₂,^l ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄. ²⁶ Jaun₂ ca₂tióng₃ letra dsi₄ cróg₄ co₂'nió'₄ a₂juá'₂ 'e₂ dso₄ a₂bóin'₂ Jesús, a₂juá'₂: "RAG₅₄ QUIÁN₅ DSA₂ JUDÍOS." ²⁷ Ján₃ bá₄ ca₂tioin₃ gué₄ on₃ dsa₂ 'ang₂ co₂lë₅ quiong'₅₄, jan₂ tē₂le₃ gu₂ ne₁, jan₂ guë'₂ tē₂le₃ gu₂ jen₅.^m

²⁸ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂qui₂ca₂njí₃ juí₅ jaun₂ qui₂ca₂jnáu'₂ jág₁ uig₅, qui₂bí₂ dsi₅₄, ca₂juá'₂:

—Ia₁, ¿on₁ 'ne₂ i₂juá'₂ a₂'éng'₄ guá'₅ con'₂ siá'₂ ting'₂ jmog'₅₄ táng₃ quian'₅₄ 'ni₅ jming₄? ³⁰ Në₃ né₃, lion₄ 'njiag'₂, ja₁tong'₂ né₅.

³¹ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ a₂lë₁qui₂co₂jmog'₂ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ tē₅juá'₅, dsia₂₃ jág₁ qui₂tsí'₅ riin'₅₄, juá'₂:

—Ca₂lión₂ bá₄ i₂sián'₂, la₁ 'njiog₅ bá₄ tsá₃ lé₂ le₃lión₃. ³² Juí₁sión₄ cróg₄ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄ né₅, i₂juá'₂ lín₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ juig₂ Israel, ia₁jaun₂ tē₅₄ ne₄ jniog₄, ia₁jaun₂ le₃'éin₂.

Le₂jiog₅ dsa₂ i₂le₁ton₅ quian'₅₄ Jesús qui₂ca₂juá'₂ uig₅.

Ca₂jon₃ Jesús
(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

³³ Jme₁ca₂té₂ dsi₃njí₃,ⁿ ca₂'ág₂ nei₂ le₂con₂ 'uë₃ jaun₂, ca₂lia'₂ ca₂té₂ hora njí₁ 'ni₅ tē₂le₃ ca₂'láu₂.^o ³⁴ Hora jaun₂, ca₂'nja₂ gué₄ Jesús jág₁, ca₂juá'₂ tiá₂:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —co₂'nió'₄ a₂juá'₂: Diú₄ quiáng₃, Diú₄ quiáng₃, i^le₂ lë₃ ma₂në₂téi'₃ jniá₂?^p

³⁵ I₂lín₅₄ dsa₂ i₂jme₁tión₂ cau₅ jaun₂ ca₂nág₂, jaun₂ ca₂dsia₃ jág₁ tsí'₅ riin'₅₄:

—¡Nei₂! Elías i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg'₂ té'₂.

^l²⁵ lit. "hora 'ni₅." 'Nio'₂ ja₁ton₅ Apéndice B.

^m²⁷ A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ versículo 28, a₂juá'₂ le₂la₂: "Jaun₂ le₂jaun₂ ca₂rë₃ti₃ con'₂ lë₅ juá'₂ Si₂ quió'₅ Diú₄: 'A₂jmá'₂ dsa₂ 'éi₂ jui₁lia'₂ jë₁jmái'₂ dsa₂ i₂rin₂ dso₄". Isaías 53:12.

ⁿ³³ lit. "hora njéi₂."

^o³³ lit. "hora njí₃."

^p³⁴ Salmo 22:1.

³⁶ Jaun₂ nē₃ njó₃ jan₂ co₂chi'₅₄ i₁quian₅₄ caun₂ ni₁jau₂ guion₅ j₁mig₂. Jaun₂ ca₂guioin₃ vino dsi'₃. Jaun₂ ca₂chi₃dsí₂ nei'₅₄ caun₂ ni₁'ma₂ ta₅, jaun₂ ca₂jén'₃ ne₄ Jesús ia₁jaun₂ jme₁'ín₂. Jaun₂ juá':

—O₁ne₄ chi₂jua'₂ jiá₃ Elías jaun₂ sió₂ quió'₅.

³⁷ Cón'₂ bá₄ ca₂'ñióg₂ gué₄ Jesús tiá₂ lín₃, co₂tan₅₄ ca₂join₃. ³⁸ Hora jaun₂ dé₄ dsón'₂ co₂dsia₅ ca₂chen₃ ca₂té₂ guei'₅₄ ca₂té₂ 'uë₃ ca₂lë₃ tin₃ tsín'₅ tsi₁'mi'₂ pa₁ a₂jme₁'ei₅ dsi₂néi₂ guá'₅ templo. ³⁹ Jaun₂ juíg₅₄ 'lióg₂ i₂jme₁chén'₄ cau₅ cró₄, jme₁ca₂jág₃ 'a₂ lia'₂ ca₂jon₃ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—Té₃dsón'₂ bá₄ jme₁lín₄ dsa₂ nē₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄.

⁴⁰ Jaun₂ bá₄ jme₁tión₂ i₂lin₅₄ 'io₅₄, jág₅ uíng₂ ján₃. Jë₄ jaun₂ jme₁chén'₄ María chan₂ Magdala, quian'₅₄ María chog₅₄ i₂chen₂ José, quian'₅₄ i₂chen₂ Jacobo^q i₂lín₅ i₂me'₂ gué₄, quian'₅₄ gué₄ jan₂ i₂chen₂ Salomé. ⁴¹ 'Io₅₄ 'éi₂ ma₂ja₂léin₂ le₂tan₅₄ 'uë₃ Galilea jme₂ti₃ ne₄ Jesús. Juín₅ bá₄ gué₄ 'io₅₄ sián'₂ i₂ma₂ja₂léin₂ 'ein₂₃ Jesús tē₂ Jerusalén.

Ca₂'on₃ Jesús

(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:8-42)

⁴² Jme₁ca₂tó'₂ nei₂ j₁mig₄ jaun₂, tion'₅₄ dsa₂ jmo₂₃ co₂jñia₅₄ jui₁lia'₂ 'ióg₃ j₁mig₄ jnió₅. ⁴³ Jaun₂ ca₂dsió₃ José i₂chan₂ Arimatea, i₂lín₅ jan₂ dsa₂ dsen₅₄ i₂quian'₅₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá'₅. Ia₁ 'éi₂ ján₃ jme₁chi₁jñia₂₃ a₂'ín₂ dsí₅ a₂guá₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄. Jaun₂ ca₂dsia₃ tiá₂ dsí₅ nē₃, njó₃ ja₁con₂ Pilato, ca₂i₁mii₁₂ 'lag₄ Jesús. ⁴⁴ Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ Pilato jme₁ca₂nág₂ a₂ma₂jon₅ Jesús, jaun₂ ca₂té'₃ juíg₅₄ 'lióg₂ ca₂ñag₃ chi₂jua'₂ dsón'₂ ma₂join₂₃. ⁴⁵ Jme₁ca₂rë₃ñi₅ ca₂juá'₂ 'lióg₂, "Dsón'₂ bá₄ le₂jaun₂ ma₂ca₂lé₃", jaun₂ ca₂jífin'₂ 'lag₄ o₄gú₃ Së₄ 'éi₂. ⁴⁶ Jaun₂ Së₄ nē₃ ca₂i₁lia₅ 'mi'₂ tió₃; quian'₅₄ a₂jaun₂ ca₂lioin₃ 'lag₄ Jesús jme₁ca₂sió₂ cró₄. Jaun₂ ca₂to'₂ 'njió'₃ tau₂ 'njo₅ a₂jme₁ma₂lé₅ dso'₂ ni₁'lau₂. Jaun₂ ca₂mói₂ ca₂míg₂ ni₁cang₁ 'í₂ pa₁, ca₂jne₃ 'o₄ tau₂ 'njo₅. ⁴⁷ Jaun₂ María i₂chan₂ Magdala quian'₅₄ María chog₅₄ José, ca₂té₂ ne₅₄ ja₁ca₂'on₃ Jesús.

Ca₂jen'₅₄ Jesús

(Mateo 28:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

16 ¹ Le₃ca₂gú'₃ j₁mig₄ jñió₅, jaun₂ María i₂chan₂ Magdala quian'₅₄ María chog₅₄ Jacobo,^r quian'₅₄ gué₄ jan₂ i₂chen₂ Salomé, ca₂i₁lia₅ no'₅₄ mi₂juíg₂ a₂jme₁dsi₃tsáng₃ ni₁ñi₁ 'lag₄ Jesús. ² Jaun₂ le₁né₃ gué₄ jme₁jnia₃ j₁mig₄ le₂'uíg₅₄ semana, ca₂i₁léin₂ ja₁chi₁'on₅ Jesús, ca₂dsi₃léin₂ con'₂ ma₂'en₅ ca₂la₂ 'iog₂. ³ Jaun₂ dsia₂₃ jág₁:

—¿'Ein₂ jme₃'o₅₄ jniog₄ mói₂ cau₅ ni₁cang₁ a₂chi₁jni₅ 'o₄ tau₂ 'njo₅?

⁴ La₁ jme₁ca₂jág₃ nē₃, jua'₂ ma₂rë₂mu₅, cau₅ bá₄ ma₂chí'₅. Ia₁ a₂jme₁pa₁ lin₃ bá₄ ni₁cang₁. ⁵ Jaun₂ ca₂i₃toin'₅₄ 'njió'₃, jaun₂ ca₂jífin₂ jan₂ dsa₂ chi'₂

^q40 o₃, Santiago.

^r1 o₃, Santiago.

i₂qui'₂ 'mí'₂ chen'₅₄ tiog₂, guá₅ të₂le₃ gu₂ ne₁ ja₁i₃léin₂ jaun₂. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ 'io₅₄ né₃. ⁶ La₁ ca₂juá'₂ dsa₂ 'éi₂:

—Tsá₃ jui₁dsi₂gó'₃ 'au'₂ 'nia'₂. A₂'na'₂ Jesús bá₄ 'nia'₂ i₂niog'₅₄ i₂ca₂jon₃ ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄. La₁ ma₂ca₂jein'₅₄ bá₄. Tsá₃ 'éi₂ chan₂ ja₁lá₃. Né₅ jag₄ 'nia'₂ ja₁ca₂quio₅ dsa₂. ⁷ Jaun₂ o₂nó'₅ 'nia'₂ o₂chei'₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, Pe₄ né₃, a₂ma₂'ein₅₄ jui₅ ñó₅ jniái₅ lia'₂ con'₂ gué₄ 'nia'₂ jui₅ Galilea. Ja₁jaun₂ o₁jiin'₄ 'nia'₂ con'₂ lé₅ jág₁ quió'₅ ma₂ca₂juá'₂. ⁸ Jaun₂ ca₂'uiin₂ tau₂ 'ñio₅ i₃lein₃ cuing₂₃, dsí₂gó'₃ dsí₅ jlein₂₃. Tsá₃ 'ein₂ ca₂tsí'₃ le₂'i₄ jui₅, ia₁ a₂gó'₅ bá₄ i₃lein₃.

Ca₂jme₃jnia₅ Jesús ne₄ dsa₂ quiáin₅^s

(Juan 20:11-18)

⁹ Jaun₂ të₂le₃ o₂'iog₂ jmig₄ le₂'uig₅₄ a₂ca₂rë₃lióg₃ semana a₂ca₂jein'₅₄ jaun₂, ca₂jme₃jniai₂₃ le₂'uig₅₄ ne₄ María chan₂ Magdala, i₂ca₂'uín'₂ Jesús guion₃ je₂na'₅₄ quió'₅ le₂jniá₅. ¹⁰ Jaun₂ 'éi₂ né₃ ca₂i₁chi'₄ dsa₂ i₂jme₁quian'₅₄ Jesús. 'Éi₂ né₃, tioin'₅₄ 'lia'₂ dsí₅, qui'₂'o₂₃ bá₄.

¹¹ Jme₁ca₂nág₂ juá'₂ 'io₅₄ a₂ma₂chan₂ táng₃ Jesús, ia₁ ma₂né₂jág₂ 'io₅₄, la₁ tsá₃ 'ein₂ ca₂rë₃'én₂ gué'₂ jág₁ jaun₂.

Ca₂jme₃jnia₅ Jesús ne₄ on₃ dsa₂ quiáin₅

(Lucas 24:13-35)

¹² Cang₂ jaun₂ táng₃ ca₂jme₃jnia₅ Jesús le₂siá'₂ ne₄ on₃ dsa₂ 'éi₂ quiáin₅, ja₁jme₁i₂nioi₅₄ ja₁nau₂. ¹³ Jaun₂ ca₂i₃lein₃ táng₃ ca₂i₁chi'₄ riin'₅₄. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ 'ein₂ riin'₅₄ ca₂rë₃'én₂ jág₁ a₂dsia₅ 'éi₂.

Ca₂chen₃ Jesús chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ i₂lé₂ gué₄

(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19:23)

¹⁴ Cang₂ gué₄ jaun₂ ca₂jme₃jnia₅ Jesús jin₄ ta₁guia₃-ján₃ con'₂ i₂jme₁tén₄ gué'₅. Jaun₂ ca₂jí₂ ia₁ 'e₂ lë₃ ñí₄ lë₃ cang₄ dsí₅₄, tsá₃ 'ein₂ a₂juá'₂ riin'₅₄ i₂ma₂ca₂té₂ ne₄ a₂ma₂ca₂jein'₅₄ táng₃.

¹⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂: —O₂nó'₅ 'nia'₂ le₂con₂ mí₂güíg₃, o₂'é₃ jin₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ jág₁ dse₃. ¹⁶ I₂'én₂, i₂jñó₂ jmig₂ né₃, lióin₂, tíñ₄ bá₄. I₂tsá₃ 'én₂ né₃, le₃chain₂ tioin'₅₄ 'éi'₃ a₂dsi₃'éin₂. ¹⁷ Jaun₂ léi₄ la₂ jme₃quian'₅₄ dsa₂ 'én₂. Të₂le₃ quian'₅₄ bí₂ 'éi'₃ quió₃ jniá₂, 'uñin'₂ je₂na'₅₄, ton'₂ dsia₃ dsa₂ jág₁ jmei₅ 'mí₂ né₃. ¹⁸ Né₁jua'₂ 'ein₂ ca₂jña'₃ dsí₂mí'₂, o₃ 'ein₂ ca₂'in'₃ mí₅ 'lig'₅₄, la₁ tsá₃ 'e₂ jén'₄. Qui₂quiog₃ gu₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ dso'₅₄, jaun₂ 'lión₂ bá₄ dsa₂.

^s9 Chog₅₄ si₂ a₂lé₅ gui'₅₄ gué₄ tsá₃ le₁ton₅ versículos 9-20.

Ca₂uíg₂ Jesús guei'₅₄ i₂juíg₃
(Lucas 24:50-53; Hechos 1:6-11)

¹⁹ Jme₁ma₂lë₅ juá₂ Te₁gui'₅₄ Jesús le₂në₅, jaun₂ gué₄ ca₂roin'₂ njái'₃ guei'₅₄ i₂juíg₃, jaun₂ ca₂guá₂ të₂le₃ gu₂ ne₁ quió'₅ Diú₄. ²⁰ Cang₂ jaun₂, dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄ né₃, ca₂'uiin₂ i₁lein₅₄ ca₂le₂con₂ juíg₂ i₁'é₄ jág₁. Jaun₂ 'njio₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ Jesús ca₂cuë₃ bí₂, ca₂jmo₃ léi₄ a₂dsón'₂ dsau₅ jág₁ quió'₅, të₂le₃ quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ léi₄ juë'₂ a₂qui₂ca₂jmo₃ dsa₂ quiáin₅. Co₂në₅.